

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
RYŠIŲ REGULIAVIMO TARNYBA**

TVIRTINU
Direktorius

Tomas Barakauskas

**DIDMENINĖS (FIZINĖS) TINKLO INFRASTRUKTŪROS PRIEIGOS
(ĮSKAITANT IŠ DALIES IR (ARBA) VISIŠKAI ATSIETĄ PRIEIGĄ) FIKSUOTOJE VIETOJE
RINKOS TYRIMO ATASKAITA**

2011 m. birželio 16 d. Nr. (43.4)LD–1087

Vilnius

TURINYS

1. BENDROJI DALIS	3
1.1. ELEKTRONINIŲ RYŠIŲ RINKŲ TYRIMŲ TEISINIS PAGRINDAS LIETUVOS RESPUBLIKOJE.....	3
1.2. DIDMENINĖS (FIZINĖS) TINKLO INFRASTRUKTŪROS PRIEIGOS (ĮSKAITANT IŠ DALIES IR (ARBA) VISIŠKAI ATSIETĄ PRIEIGĄ) FIKSUOTOJE VIETOJE RINKOS TYRIMO APŽVALGA	6
1.3. FIKSUOTO PLAČIAJUOSČIO RYŠIO INFRASTRUKTŪRŲ KAITOS TENDENCIJOS.....	7
2. RINKOS APIBRĖŽIMAS.....	11
2.1. PRADINĖS PASLAUGOS APIBRĖŽIMAS.....	11
2.2. RINKOS APIBRĖŽIMAS.....	13
2.2.1. Pakeičiamumas mažmeninėje rinkoje.....	13
2.2.2. Pakeičiamumas didmeninėje rinkoje	16
2.2.3. Geografinė aprėptis.....	27
3. KONKURENCIJOS VEIKSMINGUMO TYRIMAS	28
3.1. KONKURENCIJOS VEIKSMINGUMO VERTINIMO KRITERIJAI.....	28
3.2. RINKOS STRUKTŪRA.....	28
3.3. VERTIKALIAI SUSIJUSIOS PASLAUGOS.....	29
3.4. ĮĖJIMO Į RINKĄ BARJERAI	38
3.5. PIRKĖJO DERYBINĖ GALIA.....	40
3.6. POTENCIALI KONKURENCIJA	43
4. KONKURENCIJOS PROBLEMOS	44
5. DIDELĘ ĮTAKĄ ATITINKAMOJE RINKOJE TURINTYS ŪKIO SUBJEKTAI.....	46
6. ĮPAREIGOJIMAI.....	48
6.1. ĮPAREIGOJIMAS SUTEIKTI PRIEIGĄ	49
6.2. NEDISKRIMINAVIMO ĮPAREIGOJIMAS	52
6.3. SKAIDRUMO ĮPAREIGOJIMAS	54
6.4. KAINŲ KONTROLĖS IR SĄNAUDŲ APSKAITOS ĮPAREIGOJIMAI.....	55
6.5. APSKAITOS ATSKYRIMO ĮPAREIGOJIMAS	59
1 priedas.....	62
2 priedas.....	63
3 priedas.....	65

1. BENDROJI DALIS

1.1. ELEKTRONINIŲ RYŠIŲ RINKŲ TYRIMŲ TEISINIS PAGRINDAS LIETUVOS RESPUBLIKOJE

2004 m. gegužės 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas (Žin., 2004, Nr. 69–2382) (toliau – Elektroninių ryšių įstatymas). Elektroninių ryšių įstatymas perkėlė Europos Sąjungos naujosios reguliavimo sistemos (angl. *New Regulatory Framework*) nuostatas į nacionalinę teisę. Elektroninių ryšių įstatymu perkelti šie Europos Sąjungos teisės aktai:

1. 1997 m. lapkričio 28 d. Tarybos sprendimas 97/838/EB dėl Europos bendrijos pritarimo, kiek tai susiję su jos kompetencija, PPO derybų dėl pagrindinių telekomunikacijų paslaugų rezultatams (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 11 skyrius, 27 tomas, p. 69);

2. 1998 m. kovo 30 d. Europos Komisijos rekomendacija dėl principų, taikomų organizacijoms, atsakingoms už vartotojų ginčų sprendimą ne teismo tvarka;

3. 1998 m. lapkričio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/84/EB dėl sąlygine prieiga grindžiamų paslaugų ir sąlyginės prieigos paslaugų teisinės apsaugos (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 6 skyrius, 3 tomas, p. 147);

4. 1999 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/5/EB dėl radijo ryšio įrenginių ir telekomunikacijų galinių įrenginių bei abipusio jų atitikties pripažinimo (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 23 tomas, p. 254);

5. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 676/2002/EB dėl radijo spektro politikos teisinio reguliavimo pagrindų Europos bendrijoje (Sprendimas dėl radijo spektro) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 317);

6. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/19/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir susijusių priemonių sujungimo ir prieigos prie jų (Prieigos direktyva) (toliau – Prieigos direktyva) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 323);

7. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/20/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų leidimo (Leidimų direktyva) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 337);

8. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (Pagrindų direktyva) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 349);

9. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/22/EB dėl universaliųjų paslaugų ir paslaugų gavėjų teisių, susijusių su elektroninių ryšių tinklais ir paslaugomis (Universaliųjų paslaugų direktyva) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 367);

10. 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 514);

11. 2002 m. rugsėjo 16 d. Komisijos direktyva 2002/77/EB dėl konkurencijos elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų rinkoje (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 8 skyrius, 2 tomas, p. 178);

12. 2003 m. liepos 25 d. Europos Komisijos rekomendacija dėl vietos nustatymo informacijos elektroninių ryšių tinkluose siekiant teikti vietos nustatymu pagrįstas pagalbos skambučių paslaugas tvarkymo;

13. 2004 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/108/EB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su elektromagnetiniu suderinamumu, suderinimo, panaikinanti Direktyvą 89/336/EEB (OL 2004 L 390, p. 24);

14. 2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/24/EB dėl duomenų, generuojamų arba tvarkomų teikiant viešai prieinamas elektroninių ryšių paslaugas arba viešuosius ryšių tinklus, saugojimo ir iš dalies keičianti Direktyvą 2002/58/EB (OL 2006 L 105, p. 54);

15. 2008 m. birželio 20 d. Europos Komisijos direktyva 2008/63/EB dėl konkurencijos telekomunikacijų galinių įrenginių rinkose (OL 2008 L 162, p. 20).

Elektroninių ryšių įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – RRT) tikslas – veiksminga konkurencija elektroninių ryšių srityje, efektyvus elektroninių ryšių išteklių naudojimas bei užtikrinta elektroninių ryšių paslaugų vartotojų teisių apsauga.

Elektroninių ryšių įstatymo 8 straipsnio 2 dalyje išskirti šie RRT uždaviniai:

1. užtikrinti sąlygas, reikalingas veiksmingai konkurencijai elektroninių ryšių rinkose;
2. užtikrinti elektroninių ryšių paslaugų gavėjų teisių ir teisėtų interesų apsaugą, ypač užtikrinant paprastas ir nebrangias ginčų sprendimo procedūras bei skatinant elektroninių ryšių paslaugų teikimo sąlygų ir tarifų skaidrumą, ir pagal kompetenciją užtikrinti galimybę naudotis universaliosiomis paslaugomis;
3. skatinti efektyvias ilgalaikes investicijas ir elektroninių ryšių plėtrą;
4. užtikrinti efektyvų elektroninių ryšių išteklių naudojimą, taip pat, kad būtų pakankamai nacionalinių telefono ryšio numerių išteklių, reikalingų viešosioms elektroninių ryšių paslaugoms, kad numeracijos planai ir procedūros būtų taikomi tokiu būdu, kuris užtikrintų vienodas visų viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjų galimybę, ypač užtikrindama, kad ūkio subjektai, kuriems skirti nacionalinių telefono ryšio numerių ištekliai, nediskriminuotų kitų elektroninių ryšių paslaugų teikėjų, kiek tai susiję su numeracijos sekomis, naudojamomis jų paslaugoms pasiekti;
5. pagal savo kompetenciją užtikrinti, kad Lietuvos Respublikoje naudojama aparatūra ir įrenginiai atitiktų Lietuvos Respublikoje galiojančius privalomus reikalavimus, užtikrinti aparatūros ir įrenginių elektromagnetinį suderinamumą;
6. pagal kompetenciją skatinti Europos Bendrijos vidaus rinkos plėtrą ir suderintą elektroninių ryšių reguliavimą Europos Bendrijoje;
7. bendradarbiauti su kompetentingomis institucijomis, tarp jų ir Valstybine duomenų apsaugos inspekcija, kad būtų užtikrinta žmogaus privataus gyvenimo neliečiamumo teisė, kiek tai susiję su asmens duomenų tvarkymu;

8. užtikrinti, kad operatoriai ir elektroninių ryšių paslaugų teikėjai vykdytų įpareigojimus, kurie gali būti nustatyti valstybės gynybos, nacionalinio saugumo ir viešosios tvarkos palaikymo interesais, taip pat ypatingų situacijų atvejais.

Konkurencijos priežiūros elektroninių ryšių srityje RRT siekia, kad būtų sudarytos sąlygos veiksmingos konkurencijos elektroninių ryšių srityje egzistavimui ir plėtrai bei sąlygos, užkertančios kelią ūkio subjektams piktnaudžiauti savo įtaka rinkoje (Elektroninių ryšių įstatymo 14 straipsnio 1 dalis).

Elektroninių ryšių įstatymo 16 straipsnio 1 dalis numato, kad RRT atliekamo rinkos tyrimo tikslas – siekti, kad elektroninių ryšių srityje būtų užtikrinta veiksminga konkurencija, o didelę įtaką turintiems ūkio subjektams būtų užkirstas kelias piktnaudžiauti savo įtaka rinkoje, o to paties straipsnio 15 dalis nustato, kad atlikdama rinkos tyrimą ir sprenddama, ar ūkio subjektas turi didelę įtaką rinkoje, ir nustatydama įpareigojimus didelę įtaką rinkoje turintiems ūkio subjektams, RRT atsižvelgia į atitinkamas tarptautinių sutarčių ir (arba) susitarimų nuostatas ir pagal kompetenciją užtikrina šių sutarčių bei (arba) susitarimų laikymąsi ir įgyvendinimą Lietuvos Respublikoje.

Elektroninių ryšių įstatymo 16 straipsnio 1 dalyje yra nurodyta, kad RRT nustato rinkos tyrimo taisykles. Rinkos tyrimo taisyklės yra patvirtintos RRT direktoriaus 2004 m. rugsėjo 17 d. įsakymu Nr. 1V–297 (Žin., 2004, Nr. 141–5174) (toliau – Taisyklės).

Taisyklės parengtos:

1. vadovaujantis Elektroninių ryšių įstatymu;
2. įgyvendinant 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (Pagrindų direktyva) (toliau – Pagrindų direktyva);
3. atsižvelgiant į 2007 m. gruodžio 17 d. Komisijos rekomendaciją 2007/879/EB dėl elektroninių ryšių sektoriaus atitinkamų produktų ir paslaugų rinkų, kurioms gali būti taikomas *ex-ante* reguliavimas pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (toliau – Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendacija);

4. atsižvelgiant į 2002 m. Komisijos gaires dėl rinkos tyrimo nustatant didelę įtaką rinkoje pagal Bendrijos elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų reguliavimo sistemą (toliau – Didelės įtakos nustatymo rinkoje gairės);

5. atsižvelgiant į 2008 m. spalio 15 d. Komisijos rekomendaciją 2008/850/EB dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos 7 straipsnyje numatytų pranešimų, terminų ir konsultacijų (toliau – Pranešimų rekomendacija);

6. atsižvelgiant į Europos reguliuotojų grupės (ERG (03) 30 rev1 bei ERG (06) 33) elektroninių ryšių tinklams ir paslaugoms bendrą poziciją dėl požiūrio į tinkamas priemones naujoje reguliavimo sistemoje (toliau – Bendra pozicija dėl priemonių).

RRT atlieka Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje rinkos tyrimą, vadovaudamasi:

1. Elektroninių ryšių įstatymu;
2. Taisyklėmis;
3. RRT direktoriaus 2010 m. kovo 19 d. įsakymu Nr. 1V–353 „Dėl Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje rinkos tyrimo“;
4. RRT direktoriaus 2010 m. liepos 19 d. įsakymu Nr. 1V–747 „Dėl Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje rinkos tyrimo termino pratęsimo“;
5. RRT direktoriaus 2010 m. spalio 14 d. įsakymu Nr. 1V–984 „Dėl Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje rinkos tyrimo termino pratęsimo“;
6. RRT direktoriaus 2011 m. sausio 14 d. įsakymu Nr. 1V – 45 „Dėl Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje rinkos tyrimo termino pratęsimo“;
7. Pagrindų direktyva;
bei atsižvelgdama į:
  1. Didelės įtakos nustatymo rinkoje gaires;
  2. Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendaciją;
  3. Pranešimų rekomendaciją;
  4. Bendrą poziciją dėl priemonių;
5. 2007 m. gruodžio 17 d. Komisijos rekomendacijos dėl atitinkamų produktų ir paslaugų rinkų elektroninių ryšių srityje, reikalaujančių *ex-ante* reguliavimo pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos aiškinamasis raštas (toliau – Aiškinamasis raštas);
6. 2010 m. rugsėjo 20 d. Europos Komisijos rekomendaciją dėl naujos kartos prieigos (NKP) tinklų prieigos reguliavimo (toliau – NGA Rekomendacija).

Pagal Elektroninių ryšių įstatymo 16 straipsnio 3 dalį, RRT atlieka rinkos tyrimą Europos Bendrijų Komisijai priėmus rekomendaciją, nustatančią atitinkamas produktų ir paslaugų rinkas, arba sprendimą, nustatantį Europos Bendrijos rinką, arba pakeitus šiuos teisės aktus.

Pagal Elektroninių ryšių įstatymo 16 straipsnio 4 dalį, RRT turi teisę atlikti rinkos tyrimą:

1. suinteresuotų ūkio subjektų prašymu;
2. valstybės ar savivaldybių institucijų prašymu;
3. savo iniciatyva.

Elektroninių ryšių įstatymo 16 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad rinkos tyrimo procedūrą sudaro šie etapai:

1. atitinkamos rinkos (produktų (paslaugų) ir geografinės), kurios charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Elektroninių ryšių įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, apibrėžimas;

2. tyrimas, ar konkurencija atitinkamoje rinkoje yra veiksminga, ir, jei konkurencija nėra veiksminga, didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turinčių ūkio subjektų įvardijimas;

3. Elektroninių ryšių įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymas, pakeitimas ir (arba) panaikinimas didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams.

RRT parengtoje Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsieta prieigą) fiksuotoje vietoje rinkos tyrimo ataskaitoje (toliau – Ataskaita) pateikiami aukščiau nurodytų rinkos tyrimo procedūros etapai.

1.2. DIDMENINĖS (FIZINĖS) TINKLO INFRASTRUKTŪROS PRIEIGOS (ĮSKAITANT IŠ DALIES IR (ARBA) VISIŠKAI ATSIETĄ PRIEIGĄ) FIKSUOTOJE VIETOJE RINKOS TYRIMO APŽVALGA

2006 m. liepos 17 d. atliktas Didmeninės atsietos prieigos (įskaitant iš dalies atsieta prieigą) prie vietinės metalinės vytos poros linijos ir dalinės vietinės metalinės vytos poros linijos, skirtos plačiajuosčio ryšio ir balso paslaugoms teikti, rinkos (toliau – 2006 m. Atsietos prieigos prie metalinės vytos poros linijos rinka) tyrimas. RRT direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakyme Nr. 1V–817 „Dėl didmeninės atsietos prieigos (įskaitant iš dalies atsieta prieigą) prie vietinės metalinės vytos poros linijos ir dalinės vietinės metalinės vytos poros linijos, skirtos plačiajuosčio ryšio ir balso paslaugoms teikti rinkos apibrėžimo“ (Informaciniai pranešimai, 2006, Nr. 54–588) nustatyta, kad 2006 m. Atsietos prieigos prie metalinės vytos poros linijos rinką sudarė viešojo fiksuoto telefono ryšio tinklo metalinės vytos poros linijos. RRT direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymu Nr. 1V–818 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką didmeninės atsietos prieigos (įskaitant iš dalies atsieta prieigą) prie vietinės metalinės vytos poros linijos ir dalinės vietinės metalinės vytos poros linijos, skirtos plačiajuosčio ryšio ir balso paslaugoms teikti rinkoje“ (Informaciniai pranešimai, 2006, Nr. 54–589) TEO LT, AB pripažintas didelę įtaką 2006 m. Atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos rinkoje turinčiu ūkio subjektu. Šiuo įsakymu ūkio subjektui TEO LT, AB pakeisti įpareigojimas suteikti prieigą, nediskriminavimo, skaidrumo, apskaitos atskyrimo bei kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai.

Aiškinamajame rašte Europos Komisija atkreipia dėmesį į naujos kartos prieigos (angl. *Next Generation Access*, toliau – NGA) tinklų vystymąsi ir kviečia nacionalines reguliavimo institucijas įvertinti NGA tinklų vystymosi reikšmę, atliekant Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsieta prieigą) fiksuotoje vietoje rinkos tyrimą. Aiškinamajame rašte teigiama, kad nacionalinės reguliavimo institucijos turi atkreipti dėmesį ne tik į istoriškai reguliuojamas atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos paslaugas, bet ir į kitomis technologijomis grįstos tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsieta prieigą) fiksuotoje vietoje paslaugas.

Sparčiai vystantis NGA tinklams yra stebimas tiek vietinių metalinių vytos poros linijų, tiek kitų prieigos tinklų modernizavimas, technologiškai juos pritaikant aukštos kokybės balso, interneto prieigos (duomenų perdavimo) bei didelės raiškos televizijos paslaugų teikimui. Esamų prieigos tinklų modernizacija yra atliekama vietinės metalinės vytos poros linijas iš dalies ar visiškai keičiant vietinėmis šviesolaidinėmis ryšio linijomis bei diegiant modernesnes duomenų perdavimo technologijas (pavyzdžiui, VDSL (angl. *Very high bit-rate Digital Line Subscriber*)). Technologiniai sprendimai, kai keičiama tik dalis vietinės metalinės vytos poros linijos, yra laikini. Vyrauja tendencijos, kad likusi vietinės metalinės vytos poros linijos dalis bus keičiama vietine šviesolaidine ryšio linija, kadangi tiek jos kokybės parametrai, tiek galimybės yra kur kas pranašesnės, lyginant su vietine metalinės vytos poros linija. Įrengiant naują prieigos tinklą, skirtingai nei modernizacijos atveju, yra naudojamos tik šviesolaidinės ryšio linijos – jei ne iki gavėjo (angl. *Fiber to the Home*, FTTH), tai bent jau iki pastato (angl. *Fiber to the Building*, FTTB).

Vadovaujantis Elektroninių ryšių įstatymo 16 straipsnio 3 dalimi, RRT direktoriaus 2010 m. kovo 19 d. įsakymu Nr. 1V–353 pradėtas Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsieta prieigą) fiksuotoje vietoje rinkos (toliau – Rinka) tyrimas. Rinkos tiriamasis laikotarpis – nuo 2005 m. sausio 1 d. iki 2010 m. birželio 30 d. (toliau – Tiriamasis laikotarpis).

Rinkos tyrimo tikslas yra nustatyti, ar konkurencija Rinkoje yra veiksminga ir, jei konkurencija Rinkoje nėra veiksminga, įvardyti didelę įtaką turinčius ūkio subjektus ir nustatyti, pakeisti, palikti galioti ar panaikinti šiems ūkio subjektams įpareigojimus, sprendžiančius konkurencijos problemas Rinkoje.

2009 m. vasario 4 d. raštu Nr. (43.4) 1B–439 RRT išsiuntė pranešimą, kuriuo elektroninių ryšių tinklų ir (arba) paslaugų teikėjai buvo informuoti apie RRT interneto svetainėje skelbiamą anketą (toliau – Anketa). RRT 157 respondentams Anketoje pateikė klausimus, susijusius su Rinka, už 2005 m. sausio 1 d. – 2008 m. gruodžio 31 d. laikotarpį. Užpildyta Anketa turėjo būti pateikta RRT iki 2009 m. kovo 5 d. Iš 157 apklaustų respondentų 39 respondentai (24,8 proc.) nurodė, kad jie nėra didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje nei teikėjai, nei gavėjai, likusieji 118 respondentų (75,2 proc.) nurodė, kad jie yra didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje teikėjai ir (arba) gavėjai.

2010 m. gruodžio 6 d. raštu Nr. (43.4)–1B–4859 RRT išsiuntė pranešimą, kuriuo elektroninių ryšių tinklų ir (arba) paslaugų teikėjai buvo informuoti apie RRT interneto svetainėje skelbiamą pakartotinę anketą (toliau – Pakartotinė Anketa). RRT 162 respondentams Pakartotinėje Anketoje pateikė klausimus, susijusius su Rinka, už 2009 m. sausio 1 d. – 2010 m. birželio 30 d. laikotarpį. Užpildyta Pakartotinė Anketa turėjo būti pateikta RRT iki 2010 m. gruodžio 20 d. Iš 162 apklaustųjų respondentų 66 respondentai (40,7 proc.) nurodė, kad jie nėra didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje nei teikėjai, nei gavėjai, likusieji 96 respondentai (59,3 proc.) nurodė, kad jie yra didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje teikėjai ir (arba) gavėjai.

Rinkos tyrimas atliekamas remiantis 118 Anketos respondentų ir 96 Pakartotinės Anketos respondentų, gaunančių ir (arba) teikiančių didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigą (įskaitant iš dalies arba visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje, (toliau – Respondentai) pateikta informacija.

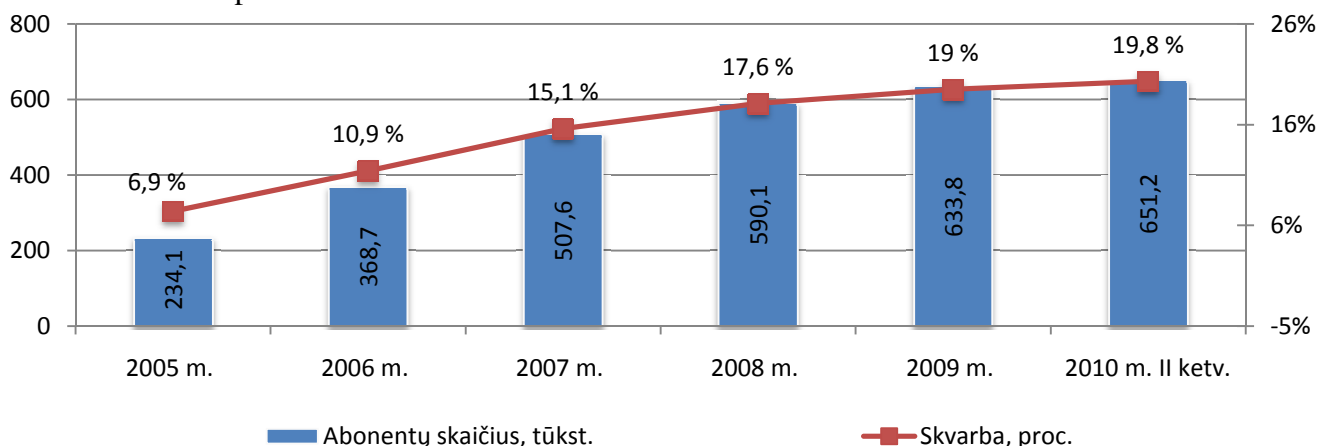
Rinkos tyrimui atlikti taip pat naudojama Bendrųjų vertimosi elektroninių ryšių veikla sąlygų aprašo, patvirtinto RRT direktoriaus 2005 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. 1V–340 (Žin., 2005, Nr. 49–1641), nustatyta tvarka ir sąlygomis RRT pateiktos ketvirtinės ataskaitos, kita RRT turima informacija.

1.3. FIKSUOTO PLAČIAJUOSČIO RYŠIO INFRASTRUKTŪRŲ KAITOS TENDENCIJOS

Didmeninė (fizinė) tinklo infrastruktūros prieiga (įskaitant iš dalies arba visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje yra skirta mažmeninėms plačiajuosčio ryšio ir (arba) balso paslaugoms fiksuotoje vietoje teikti. 2010 m. II ketv. pabaigoje plačiajuosčiu ryšiu fiksuotoje vietoje teiktos interneto, balso (VoIP, angl. *Voice over Internet Protocol*), televizijos (IPTV, angl. *Internet Protocol Television*) ir duomenų perdavimo paslaugos. Taip pat pažymėtina, kad 2010 m. II ketv. pabaigoje balso paslaugos fiksuotoje vietoje buvo teikiamos ne tik plačiajuosčiu ryšiu, naudojant IP technologijas, (VoIP) bet ir metalinėmis vytos poros linijomis, naudojant PSTN (angl. *Public switched telephone network*) ir ISDN (angl. *Integrated Services Digital Network*) technologijas, (95,7 proc.) ir belaidžio ryšio linijomis (4,3 proc.). Kadangi 2010 m. II ketv. pabaigoje 86,2 proc. visų plačiajuosčio ryšio paslaugų fiksuotoje vietoje abonentų sudarė interneto paslaugų abonentai, šiame Ataskaitos skyriuje apžvelgsime pagrindines fiksuoto plačiajuosčio ryšio infrastruktūrų kaitos tendencijas interneto paslaugų, teikiamų fiksuoto plačiajuosčio ryšio infrastruktūromis, pagrindu.

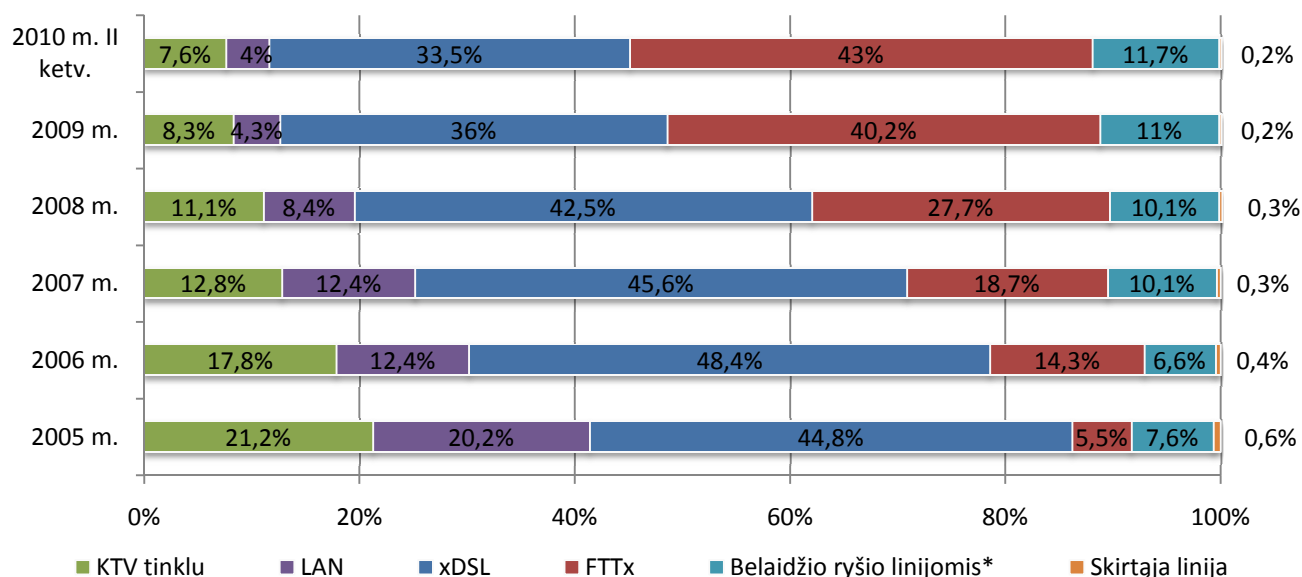
2010 m. II ketvirčio pabaigoje interneto paslaugomis naudojosi 651,2 tūkst. abonentų, kas sudarė 19,8 abonentus 100 gyventojų (žr. 1 pav.).

1 pav. Interneto paslaugų skvarbos ir abonentų skaičiaus dinamika 2005 m. pab. – 2009 m. pab. ir 2010 m. II ketv. pab.

Abonentų pasiskirstymas pagal naudojamas fiksuoto interneto technologijas pateiktas 2 paveiksle.

2 pav. Fiksuoto plačiajuosčio ryšio infrastruktūros (technologijos), naudojamos interneto paslaugoms teikti, 2005 m. pab. – 2009 m. pab. ir 2010 m. II ketv. pab., proc.

*Įskaitant WiFi ir WiMax technologijas.

Stebint fiksuoto plačiajuosčio ryšio infrastruktūrų (technologijų) naudojimo interneto paslaugoms teikti kaitą Lietuvos Respublikoje, galima išskirti šias tendencijas (žr. 2 pav.):

Mažėja vietiniais (angl. Local Area Network) tinklais (toliau ir – LAN) ir kabelinės televizijos (toliau ir – KTV) tinklais teikiamų interneto prieigų dalis. Lietuvos Respublikoje interneto paslaugoms teikti 2010 m. II ketv. pabaigoje buvo naudojamos 26 078 LAN linijos. Palyginti su 2005 m., šių linijų skaičius sumažėjo 1,8 karto. Abonentų, interneto paslaugas gavusių KTV tinklais, dalis struktūroje nuo 2005 m. pabaigos iki 2010 m. II ketv. pabaigos atitinkamai mažėjo nuo 21,2 proc. iki 7,6 proc.

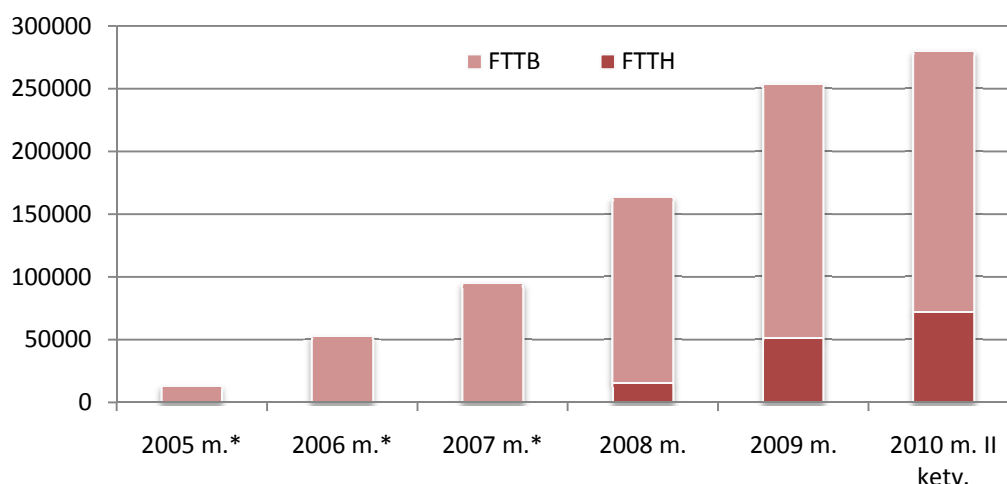
Interneto paslaugos, teikiamos per skirtąsias linijas, sudaro nedidelę dalį visų fiksuoto plačiajuosčio ryšio prieigų ir kasmet palaipsniui mažėja.

Auga belaidžio ryšio linijų, kuriomis teikiamos interneto paslaugos, dalis. Abonentų, interneto paslaugas gavusių belaidžiais prieigos tinklais išaugo 4,1 procentinio punkto nuo 7,6 proc. 2005 m. pabaigoje iki 11,7 proc. 2010 m. II ketv. pabaigoje. Šį augimą daugiausia lėmė abonentų, prisijungusių prie interneto, naudojant WiMax (angl. Worldwide Interoperability Microwave Access) technologiją, kuri nėra laikoma klasikine fiksuoto plačiajuosčio ryšio technologija, skaičiaus didėjimas.

Šviesolaidinės ryšio linijos tampa dominuojančia interneto paslaugų teikimo infrastruktūra. 2010 m. II ketv. pabaigoje interneto paslaugos Lietuvos Respublikoje buvo teikiamos tiek šviesolaidinėmis ryšio linijomis, nutiestomis iki galutinio paslaugų gavėjo patalpos (toliau – FTTH), tiek ir šviesolaidinėmis ryšio linijomis, nutiestomis iki galutinio paslaugų gavėjo pastato (toliau – FTTB)². 2010 m. II ketv. pabaigoje Lietuvos Respublikoje buvo 279,9 tūkst. šviesolaidinių ryšio linijų (toliau ir – FTTx). Palyginti su 2005 m., 2010 m. II ketv. šviesolaidinių ryšio linijų skaičius išaugo 21,6 karto (žr. 3 pav.).

3 pav. Šviesolaidinių ryšio linijų (FTTH ir FTTB) skaičiaus dinamika, 2005 m. pab. – 2009 m. pab. ir 2010 m. II ketv. pab.

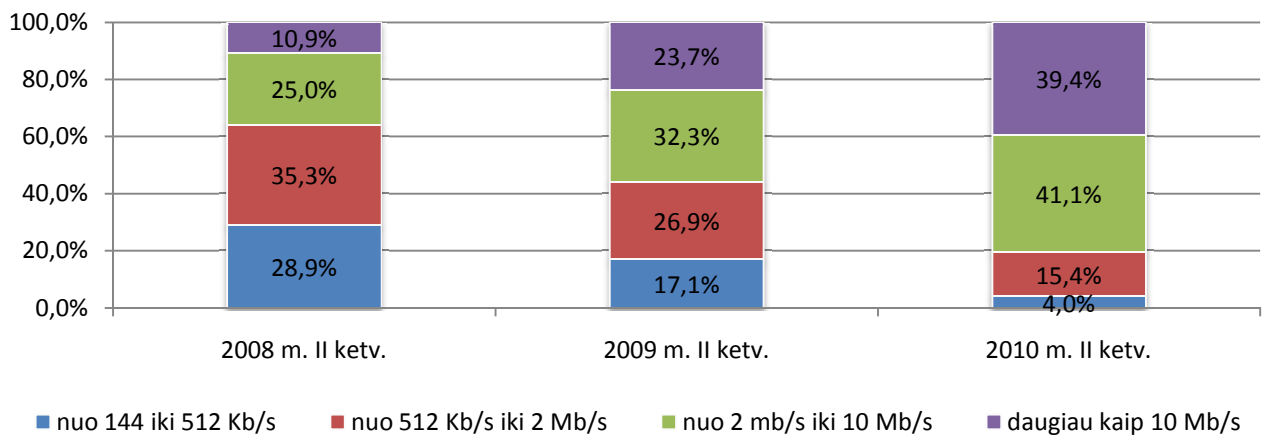
* Šviesolaidinių ryšio linijų skaičius, neišskiriant FTTH ir FTTB atskirai.

Mažėja metalinių vytos poros linijų, kuriomis naudojant xDSL technologijas teikiamos interneto paslaugos, skaičius. xDSL ilgą laiką buvusi pagrindine interneto paslaugų teikimo technologija, 2009 m. paskutinį ketvirtį vietą užleido šviesolaidinio ryšio technologijoms. Jei 2009 m. III ketv. tiek xDSL, tiek šviesolaidinio ryšio technologijomis naudojosi panašus abonentų skaičius, t. y. 38 proc. visų interneto paslaugų abonentų, tai paskutinį 2009 m. ketv. xDSL technologijomis naudojosi 36 proc., o šviesolaidinio ryšio technologijomis – 40 proc. visų interneto paslaugų abonentų. 2010 m. II ketv. pabaigoje ši tendencija išliko nepakitusi. Nepaisant metalinių vytos poros linijų, kuriomis, naudojant xDSL technologiją, teikiamos interneto paslaugos, skaičiaus mažėjimo, metalinės vytos poros linijos išlieka antra labiausiai paplitusi infrastruktūra, naudojama interneto paslaugų teikimui.

Auga didesnės greیتaveikos interneto paslaugų poreikis. 2009 m. pabaigoje RRT užsakymu atliktas šalies gyventojų naudojimosi internetu tyrimas parodė, kad 80 proc. apklaustųjų interneto paslaugų namuose vartotojų buvo patenkinti interneto ryšio sparta. Vertindami savo poreikius ateityje, 21 proc. apklaustųjų teigė, kad jiems artimu laiku reikės didesnės spartos interneto ryšio. Vis didesnės interneto ryšio spartos poreikį patvirtina ir 4 paveiksle pavaizduotas abonentų, prisijungusių prie interneto, pasiskirstymo kitimas, pagal priėmimo iš interneto spartą, 2008 m. II ketv. pab. – 2010 m. II ketv. pab.

² FTTB tinklo atveju nuo galutinio paslaugų gavėjo pastato iki galutinio paslaugų gavėjo patalpos nutiesiama ekranuota vytos poros linija arba neekranuota vytos poros linija.

4 pav. Abonentų, prisijungusių prie interneto, pasiskirstymas, pagal priėmimo iš interneto spartą, proc., 2008 m. II ketv. pab. – 2010 m. II ketv. pab.

Abonentų vis didesnės greitaveikos interneto paslaugų poreikio augimas bei KTV tinklais, vietiniais tinklais, metalinėmis vytos poros linijomis bei kitomis infrastruktūromis teikiamų interneto paslaugų mažėjimas, šviesolaidinių ryšio linijų skaičiaus augimas, augant bendram interneto paslaugų abonentų skaičiui, bei šviesolaidinių ryšio linijų galimybės, leidžiančios teikti išskirtinių savybių paslaugas, rodo kad šviesolaidinių ryšio linijų infrastruktūros sparčiai keičia kitas infrastruktūras ir ši tendencija išliks ir ateityje.

2. RINKOS APIBRĖŽIMAS

2.1. PRADINĖS PASLAUGOS APIBRĖŽIMAS

Didmeninė (fizinė) tinklo infrastruktūros prieiga fiksuotoje vietoje – tai paslauga, kuomet operatorius, teikiantis viešąjį ryšių tinklą³, kurio galiniai taškai yra fiksuoti erdvėje, leidžia kitam operatoriui naudotis prieiga (suteikia prieigą) prie jo (fizinės) tinklo infrastruktūros mažmeninėms plačiajuosčio ryšio ir (arba) balso paslaugoms fiksuotoje vietoje (toliau – mažmeninės elektroninių ryšių paslaugos) teikti. Fizinė tinklo infrastruktūra yra suprantama kaip pasyvi tinklo infrastruktūra (linijų, vamzdinių, kabelių, kolektorių ir kitų priemonių visuma, kuriai nėra reikalingas elektros maitinimas). Didmeninė prieiga prie pasyvios tinklo infrastruktūros (toliau – Prieiga prie pasyvios tinklo infrastruktūros) suprantama kaip prieiga prie vietinės linijos⁴ arba dalinės vietinės linijos⁵. Rinkos tyrimo kontekste vietinės linijos sąvoka apims ir dalinę vietinę liniją. Tradicinis Prieigos prie pasyvios tinklo infrastruktūros pavyzdys yra atsietą prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos. Vietinėmis linijomis taip pat gali būti šviesolaidinės ryšio linijos, belaidžio ryšio linijos, bendraašio kabelio linijos, ekranuotos vytos poros linijos (angl. *Shielded twisted pair*, STP), neekranuotos vytos poros linijos (angl. *Unshielded twisted pair*, UTP) (toliau abi kartu – UTP ir STP linijos). Prieigos prie pasyvios tinklo infrastruktūros atveju kitam operatoriui yra sudaroma galimybė teikti mažmenines elektroninių ryšių paslaugas galutiniam paslaugų gavėjui konkrečiam operatoriui priklausančiomis vietinėmis linijomis.

Pradinė Rinkos paslauga yra Prieigos prie pasyvios tinklo infrastruktūros paslauga, t. y. didmeninė paslauga, kurią sudaro prieiga prie vietinės linijos. Pagrindiniai požymiai, apibūdinantys Prieigą prie pasyvios tinklo infrastruktūros:

1. Prieiga prie pasyvios tinklo infrastruktūros gali būti suteikiama bet kuriame pasyvios tinklo infrastruktūros taške (elemente), esančiame prieigos tinklo dalyje nuo abonento valdoje esančio tinklo galinio taško iki tinklo pagrindinių skirstomųjų įrenginių ar ekvivalentinių priemonių (įskaitant fizinę vietą, kurioje statomi skirstomieji įrenginiai), kur yra techniškai įmanoma tokią prieigą suteikti;

2. Prieiga prie pasyvios tinklo infrastruktūros gali apimti tiek vieną, tiek kelis pasyvios tinklo infrastruktūros elementus (elementų grupes), o baigtinis jų skaičius priklauso nuo prieigos gavėjo pasirinkimo, kaip techniškai bus organizuojamas mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikimas;

3. Prieiga prie pasyvios tinklo infrastruktūros suteikia galimybę tokios prieigos gavėjui teikti mažmenines elektroninių ryšių paslaugas galutiniams paslaugų gavėjams. Prieiga prie vietinės metalinės vytos poros linijos, vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, vietinės belaidžio ryšio linijos, vietinės bendraašio kabelio linijos, vietinės UTP ir STP linijos yra tokios prieigos pavyzdžiai.

Prieiga prie pasyvios tinklo infrastruktūros gali būti:

1. visiškai atsietą prieigą prie vietinės linijos⁶, suteikianti galimybę tokios prieigos gavėjui teikti mažmenines elektroninių ryšių paslaugas galutiniams paslaugų gavėjams naudojant visus fizinės linijos dažnius;

2. iš dalies atsietą prieigą prie vietinės linijos⁷, suteikianti galimybę teikti mažmenines elektroninių ryšių paslaugas, panaudojant vietinės metalinės vytos poros linijos ne balso juostos dažnių spektrą.

³ Viešasis ryšių tinklas – elektroninių ryšių tinklas, kuris visiškai ar daugiausiai naudojamas viešosioms elektroninių ryšių paslaugoms teikti (Elektroninių ryšių įstatymo 3 straipsnio 69 dalis).

⁴ Vietinė linija – fizinė linija, jungianti abonento valdoje esantį tinklo galinį tašką su viešojo fiksuoto telefono ryšio tinklo pagrindiniu skirstomuoju stovu ar ekvivalentinėmis priemonėmis (Elektroninių ryšių įstatymo 3 straipsnio 75 dalis).

⁵ Dalinė vietinė linija – vietinės linijos dalis, jungianti abonento valdoje esantį tinklo galinį tašką su koncentracijos tašku arba nustatytu artimiausiu viešojo fiksuoto telefono ryšio tinklo prieigos tašku (Elektroninių ryšių įstatymo 3 straipsnio 6 dalis).

⁶ Visiškai atsietą prieigą prie vietinės linijos – vietinės linijos gavėjui suteikiama prieiga prie Elektroninių ryšių įstatymo nustatyta tvarka ir sąlygomis įpareigoto operatoriaus vietinės linijos ar dalinės vietinės linijos, suteikiant teisę naudoti visus fizinės linijos dažnius (Elektroninių ryšių įstatymo 3 straipsnio 78 dalis).

⁷ Iš dalies atsietą prieigą prie vietinės linijos – vietinės linijos gavėjui suteikiama prieiga prie šio įstatymo nustatyta tvarka ir sąlygomis įpareigoto operatoriaus vietinės linijos ar dalinės vietinės linijos, suteikiant teisę naudoti metalinės vytos poros linijos ne balso juostos dažnių spektrą (Elektroninių ryšių įstatymo 3 straipsnio 24 dalis).

Tam, kad Prieigos prie pasyvios tinklo infrastruktūros gavėjas galėtų naudotis šia prieiga, yra būtina ir prieiga prie susijusių priemonių⁸ (pavyzdžiui, bendro naudojimo patalpos ar kiti elektroninių ryšių infrastruktūros bendro naudojimo būdai; techninės sąsajos, protokolai ar kitos technologijos, kurios yra būtinos Prieigos prie pasyvios tinklo infrastruktūros paslaugų suderinamumui; veiklos palaikymo sistemos; ryšių linija, jungianti Prieigos prie pasyvios tinklo infrastruktūros teikėjo ir šios prieigos gavėjo tinklus (toliau – Ryšių linija) ir kt.). Dažniausiai susijusios priemonės yra teikiamos Prieigos prie pasyvios tinklo infrastruktūros teikėjo. Atskirais atvejais susijusias priemones gali teikti pats Prieigos prie pasyvios tinklo infrastruktūros gavėjas arba trečioji šalis.

Operatorius, norėdamas teikti mažmenines elektroninių ryšių paslaugas, turėtų arba pirkti Prieigos prie pasyvios tinklo infrastruktūros paslaugą, arba tiesti nuosavą atitinkamą vietinę liniją, pasinaudodamas vertikaliai susijusia paslauga, t. y. prieiga prie ryšių kabelių kanalų sistemos paslauga. **Ryšių kabelių kanalų sistema** (toliau – RKKS) yra elektroninių ryšių infrastruktūros dalis, sudaryta iš ryšių kabelių kanalų, vamzdžių, šulinių ir kitų įrenginių (šulinių liukų, dangčių, užraktų, ryšių kabelių atramų, gumbų, reguliavimo žiedų ir kt.), skirta ryšių kabeliams įverti ir (arba) išverti, sujungti, remontuoti bei kitiems elektroninių ryšių įrenginiams įrengti ir jiems apsaugoti.⁹ RKKS bendrą naudojimą Lietuvos Respublikoje reglamentuoja Elektroninių ryšių įstatymo 39 straipsnis ir Elektroninių ryšių infrastruktūros įrengimo ir naudojimo taisyklės, patvirtintos RRT direktoriaus 2005 m. birželio 10 d. įsakymu Nr. 1V–562 (Žin., 2005, Nr. 76–2786) (toliau – Infrastruktūros įrengimo ir naudojimo taisyklės). Naudodamasis savo valdoma RKKS ar kitų teikiama prieiga prie RKKS, operatorius ryšių kabelių kanaluose¹⁰ (toliau – RKK) tiesia savo nuosavą vietinių linijų tinklą, kuriuo teikia mažmenines elektroninių ryšių paslaugas savo abonentams (galutiniams paslaugų teikėjams), Prieigos prie pasyvios tinklo infrastruktūros paslaugas arba kitas paslaugas. Tiesiant vietinės šviesolaidinės ryšio linijas, be RKKS, gali būti naudojama ir kita vertikaliai susijusi paslauga, t. y. prieiga prie *nenaudojamos fizinės šviesolaidinių linijų skaidulos* (angl. *Dark Fiber*) (toliau – šviesolaidinių linijų skaidula). Šviesolaidinių linijų skaidula yra suprantama kaip vietinės šviesolaidinės ryšio linijos skaidulos dalis, kuri nejungia abonento valdoje esančio tinklo galinio taško su tinklo pagrindiniais skirstomaisiais įrenginiais ar ekvivalentinėmis priemonėmis, tačiau yra nutiesta atkarpoje tarp šių taškų. Kitaip tariant šviesolaidinių linijų skaidula gali būti apibrėžiama kaip iš dalies įrengta vietinė šviesolaidinė ryšio linija, t. y. nenuitiesta iki galutinio paslaugų gavėjo patalpos, o esanti įvairiose atkarpose tarp paskirstymo įrenginių (žr. 5 pav.). Šviesolaidinių linijų skaidulų gavėjas, šviesolaidinių linijų skaidulas gali panaudoti vietinių šviesolaidinių ryšio linijų tinklo tiesimui, kuriuo gali būti teikiamos prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos paslauga ir (arba) mažmeninės elektroninių ryšių paslaugos galutiniams paslaugų gavėjams arba kitoms paslaugoms teikti. Prieiga prie kitos pasyvios infrastruktūros, t. y. RKKS ir (arba) šviesolaidinių linijų skaidulos, (toliau ir – Kita pasyvi infrastruktūra) yra ypatingai svarbi NGA tinklų plėtrai. RKKS ir (arba) šviesolaidinių linijų skaidulų įrengimas sudaro didžiąją dalį NGA tinklo sąnaudų. Taip pat pažymėtina, kad prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros teikimui yra būtinos susijusios priemonės, pavyzdžiui konkretaus operatoriaus turimos RKKS schemos, ir kitos susijusios priemonės. Prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų ir Prieigos prie pasyvios tinklo infrastruktūros paslaugų vertikalios susijimo pobūdis plačiau nagrinėjamas Ataskaitos 3.3 skyriuje.

Prieigą prie Kitos pasyvios infrastruktūros galima naudoti, ne tik vietinių linijų įrengimui, bet ir kitoms reikmėms, pavyzdžiui, kai prieiga prie RKKS ir (arba) prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos yra aktuali potencialiam Prieigos prie pasyvios tinklo infrastruktūros gavėjui, įrengiant Ryšių liniją (žr. 5 pav.). Kaip apibrėžta aukščiau, Ryšių linija yra susijusi priemonė, kuri yra būtina, norint gauti Prieigą prie pasyvios tinklo infrastruktūros. Prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų, reikalingų Ryšių linijos įrengimui, teikimą reguliuoja Prieigos, įskaitant tinklų sujungimą, suteikimo ir teikimo

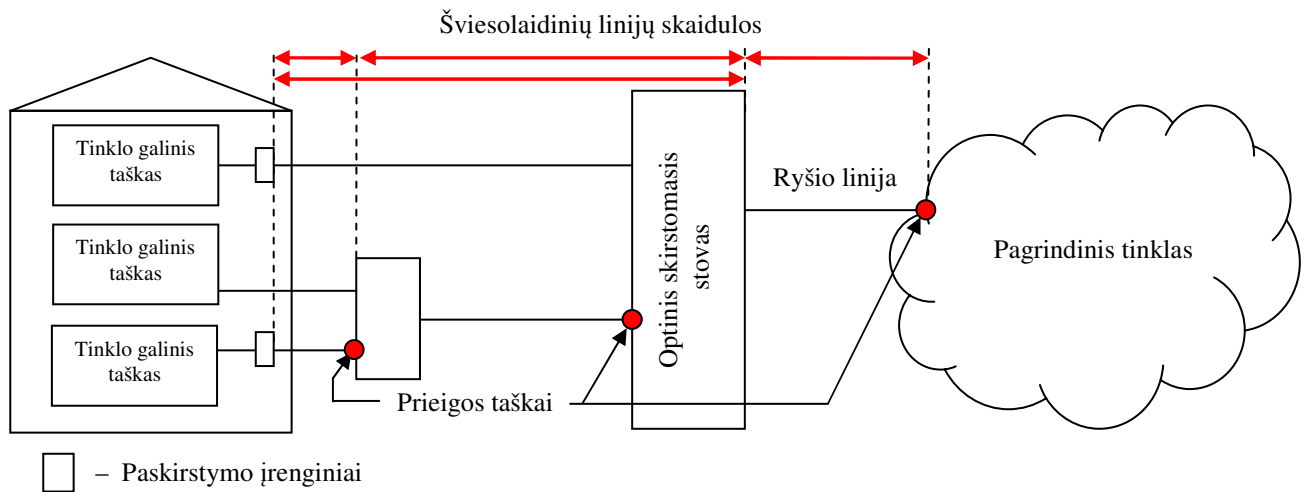
⁸ Susijusios priemonės – su elektroninių ryšių tinklu ir (arba) elektroninių ryšių paslauga susijusios priemonės, kurios sudaro galimybę teikti paslaugas naudojantis šiuo tinklu ar paslauga arba palengvina tokį teikimą. Susijusios priemonės apima ir sąlyginės prieigos sistemas bei elektroninius programų vadovus (Elektroninių ryšių įstatymo 3 straipsnio 55 dalis).

⁹ Elektroninių ryšių įstatymo 3 straipsnio 45 dalis.

¹⁰ Ryšių kabelių kanalai – 100 mm arba didesnio vidinio skersmens vamzdis, skirtas ryšių kabeliams įverti ir (arba) išverti bei jiems apsaugoti ir nutiestas tarp dviejų šulinių arba tarp šulinio ir statinio ar kitų susijusių įrenginių (kolektorių, šachtų, rūšių, skirstomųjų spintų, stulpelių ir kt.) (Infrastruktūros įrengimo ir naudojimo taisyklė 5 punkto 21 pastraipa).

taisyklės, patvirtintos RRT direktoriaus 2005 m. lapkričio 4 d. įsakymu Nr. 1V-941 (Žin., 2005, Nr. 133-4812) (toliau – Prieigos taisyklės).

5 pav. Šviesolaidinių linijų skaidulų schema.

Išvados:

1. Pradinė Rinkos paslauga – Prieiga prie pasyvios tinklo infrastruktūros, kuri apibrėžiama, kaip didmeninė paslauga, kurią sudaro prieiga prie vietinių linijų. Prieigos prie vietinių linijų teikimui yra būtinos susijusios priemonės;
2. kitas operatorius, norėdamas teikti mažmenines elektroninių ryšių paslaugas, turėtų arba pirkti iš konkretaus operatoriaus prieigą prie vietinės linijos, t. y. Prieigos prie pasyvios tinklo infrastruktūros paslaugą, arba tiesti nuosavą atitinkamą vietinę liniją, pasinaudodamas vertikaliai susijusia prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslauga.

2.2. RINKOS APIBRĖŽIMAS

Vadovaujantis Taisyklių 15 punktu, atitinkamą rinką sudaro visi produktai (paslaugos), kurie yra pakankamai pakeičiami tarpusavyje, atsižvelgiant į jų objektyvias charakteristikas, kainas ir (arba) paskirtį, o taip pat į konkurencijos sąlygas ir paklausos bei pasiūlos struktūrą tiriamoje rinkoje.

Kadangi 2006 m. Atsietos prieigos prie metalinės vytos poros linijos rinkos tyrimo metu atitinkamą rinką sudarė didmeninės atsietos prieigos (įskaitant iš dalies atsietą prieigą) prie vietinės metalinės vytos poros linijos ir dalinės vietinės metalinės vytos poros linijos, skirtos plačiajuosčio ryšio ir balso paslaugoms teikti, paslaugos, kurios atitinka Rinkos pradinės paslaugos apibrėžimą, vietinės metalinės vytos poros linijos bus laikomos pagrindine pasyvia tinklo infrastruktūra (vietine linija), kurios atžvilgiu bus nagrinėjamas pakeičiamumas su kitomis pasyviomis tinklo infrastruktūromis (vietinėmis linijomis).

2.2.1. Pakeičiamumas mažmeninėje rinkoje

Kadangi mažmeninės elektroninių ryšių paslaugos Lietuvos Respublikoje teikiamos įvairiomis vietinėmis linijomis (žr. 2.1 skyrių), pirmiausia būtina įvertinti, kokios vietinės linijos leidžia teikti vienodas ar panašias paslaugas, t. y. kokios vietinės linijos yra pakeičiamos tarpusavyje galutinio paslaugų gavėjo atžvilgiu.

Mažmeninės elektroninių ryšių paslaugos Lietuvos Respublikoje yra teikiamos šiomis vietinėmis linijomis:

1. vietinėmis metalinėmis vytos poros linijomis;

2. vietinėmis šviesolaidinėmis ryšio linijomis FTTH tinklų atveju;
3. vietinėmis UTP ir STP linijomis FTTB tinklo atveju;
4. vietinėmis UTP ir STP linijomis LAN atveju¹¹;
5. vietinėmis belaidžio ryšio linijomis;¹²
6. vietinėmis bendraašio kabelio linijomis (KTV tinklais).

1 lentelėje pateikiama šių vietinių linijų pasiskirstymas Rinkoje ir jų panaudojimas mažmeninėms elektroninių ryšių paslaugoms teikti.

1 lentelė. Vietinių linijų, naudojamų mažmeninėms elektroninių ryšių paslaugoms teikti, skaičius, vnt., 2009 m. pab. ir 2010 m. II ketv. pab.

Vietinės linijos	2009 m. pab.	Proc.	2010 m. II ketv. pab.	Proc.
Vietinės metalinės vytos poros linijos, iš jų:	670.981	64,3 %	655.098	62,5 %
–naudojant xDSL technologijas	228.042		218.164	
Vietinės šviesolaidinės ryšio linijos FTTH tinklų atveju	51.703	5 %	72.336	6,9 %
Vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklo atveju	202.847	19,5 %	207.392	19,8 %
Vietinės UTP ir STP linijos LAN atveju	27.487	2,6 %	26.078	2,5 %
Vietinės belaidžio ryšio linijos	35.506	3,4 %	36.160	3,5 %
Vietinės bendraašio kabelio linijos	52.820	5,1 %	49.573	4,7 %
Viso:	1.041.344	100 %	1.046.637	100 %

Skirtingų vietinių linijų, naudojamų mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikimui, pakeičiamumas galutinio paslaugų gavėjo atžvilgiu (t. y. iš paklausos pusės) toliau nagrinėjamas funkcionalumo, kainų dydžio bei kainodaros požiūriais.

Vietinės belaidžio ryšio linijos, naudojant skirtingas technologijas, leidžia teikti įvairias mažmenines elektroninių ryšių paslaugas. Vietinės belaidžio ryšio linijas, **naudojant GSM technologiją**, naudoja tik TEO LT, AB, teikdama viešąsias telefono ryšio paslaugas fiksuotoje vietoje¹³, t. y. balso paslaugas. Vietinė belaidžio ryšio linija, naudojant GSM technologiją, yra įrengiama abonento patalpoje išskirtinai balso paslaugoms teikti ir tik tais atvejais, kai nėra techninių galimybių (ar tokios galimybės yra neproporcingai brangios) įrengti laidinę vietinę liniją. Ši infrastruktūra dažniausiai yra įrengiama nutolusiose geografinėse vietovėse ir rinktis kitą pasyvią tinklo infrastruktūrą (vietinę liniją) techniškai yra neįmanoma arba ekonomiškai nenaudinga. Todėl šios vietinės belaidžio ryšio linijos nėra pakeičiamos kita pasyvia infrastruktūra. Vietinėmis belaidžio ryšio linijomis, **naudojant Wireless DSL, BWA, WipLL technologijas**, yra teikiamos mažmeninės elektroninių ryšių paslaugos. Tačiau šias vietines belaidžio ryšio linijas sudaro aktyvi įranga (radijo ryšio signalą spinduliuojančios antenos). Nutraukus elektros maitinimą kartu yra nutraukiamas vietinės belaidžio ryšio linijos teikimas, kuris atsinaujina aktyvuojant atitinkamą įrangą. Todėl prie šių vietinių linijų yra neįmanoma suteikti prieigą, t. y. jų neįmanoma atsieti, kaip, pavyzdžiui, yra atsiejamos vietinės metalinės vytos poros linijos. Dėl šios priežasties, vietinės belaidžio ryšio linijos, naudojant DSL, BWA, WipLL technologijas, neatitinka mūsų nagrinėjamos Rinkos pradinės paslaugos apibrėžimo (žr. Ataskaitos 2.1 skyrių). Apibendrinant pateiktą aukščiau, vietinės belaidžio ryšio linijos, teikiamos tiek GSM, tiek Wireless DSL, BWA, WipLL technologijomis, nebus nagrinėjamos Rinkos tyrimo metu.

¹¹ Vietiniais tinklais teikiamos mažmeninės elektroninių ryšių paslaugos atsirado dėl istoriškai susiklosčiusių aplinkybių. Vystantis plačiajuosčiam ryšiui, Lietuvos Respublikos teritorijoje veikiantys ūkio subjektai prieigos tinklams realizuoti panaudojo UTP ir STP linijas. Dėl technologinių ir kitų aspektų vietiniai tinklai aprėpia nedideles teritorijas ir kiekvienas iš jų sieja palyginti nedidelį galutinių paslaugų gavėjų skaičių.

¹² Mažmeninės elektroninių ryšių paslaugos yra teikiamos ir vietinių belaidžio ryšio linijų infrastruktūra, naudojant WiMax bei WiFi technologijas. Tačiau šios infrastruktūros, naudojant WiMax bei WiFi technologijas, galinis taškas nėra fiksuotas erdvėje ir nėra fizinės vietinės linijos, kurią būtų galima atsieti, todėl prieiga prie šiomis technologijomis teikiamos vietinių belaidžio ryšio linijų infrastruktūros neatitinka Rinkos pradinės paslaugos apibrėžimo. Dėl šių priežasčių vietinių belaidžio ryšio linijų infrastruktūra, naudojant WiMax bei WiFi technologijas, teikiamos paslaugos nėra Rinkos objektas.

¹³ Elektroninių ryšių įstatymo 31 straipsnio 1 dalies 1 punktą.

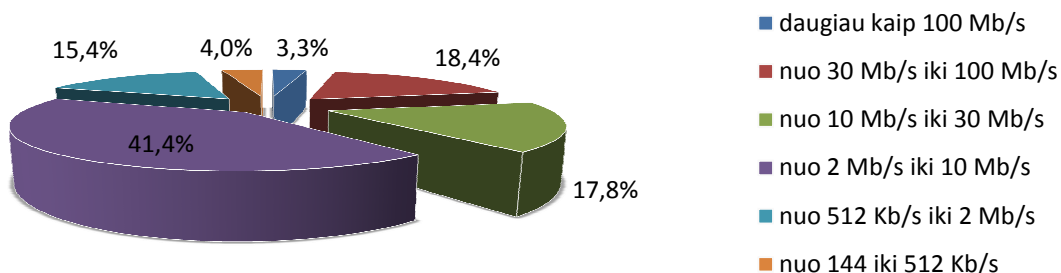

Vietinės metalinės vytos poros linijos, vietinės šviesolaidinės ryšio linijos FTTH tinklų atveju, vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklo atveju, vietinės UTP ir STP linijos LAN atveju, vietinės bendraašio kabelio linijos funkcionalumo požiūriu yra analogiškos, t. y. leidžia teikti tokias pačias mažmenines elektroninių ryšių paslaugas. Nors paslaugų charakteristikos ir kokybė priklauso nuo konkrečios vietinės linijos, prieigos linijos ilgio, parametrų ir pan., vis tik abonentas, kuriam mažmeninės elektroninių ryšių paslaugos yra teikiamos kiekviena aukščiau nurodyta pasyvia tinklo infrastruktūra, išskyrus vietines belaidžio ryšio linijas, gali gauti mažmenines elektroninių ryšių paslaugas tokias pačias, kokios yra teikiamos vietine metaline vytos poros linija.

Norint įvertinti mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų, teikiamų skirtingomis vietinėmis linijomis, pakeičiamumą svarbu palyginti ir šių paslaugų kainas. Kadangi 58 proc. (2010 m. II ketv. pab.) visų vietinių linijų, naudojamų mažmeninėms elektroninių ryšių paslaugoms teikti, yra naudojamos mažmeninėms plačiajuosčio ryšio paslaugoms, t. y. interneto paslaugoms, fiksuotoje vietoje teikti ir gauti, mažmeninių prieigų pakeičiamumo analizės tikslu, toliau lyginami mažmeninių plačiajuosčio ryšio paslaugų, t. y. interneto paslaugų, fiksuotoje vietoje mėnesiniai užmokesčiai.

Kaip matyti 6 paveiksle, dauguma plačiajuosčio ryšio abonentų 2010 m. II ketv. pabaigoje (87,6 proc.) naudojami didesne nei 512 Kb/s plačiajuosčio ryšio sparta. Todėl mažmeninių kainų palyginime analizuojamos tos plačiajuosčio ryšio prieigos, kurios užtikrina didesnę nei 512 Kb/s spartą.

6 pav. Plačiajuosčio ryšio abonentų pasiskirstymas pagal spartą, proc., 2010 II ketv. pab.

2 lentelėje matyti, kad mėnesiniai užmokesčiai už populiariausios greitaus interneto paslaugas, teikiamas skirtingomis infrastruktūromis (technologijomis), skiriasi neženkiai. Pavyzdžiui, esant 2 Mb/s greitaus, vidutinis paslaugos užmokesčio dydis, lyginant su vidutiniu visų tos pačios greitaus paslaugų, teikiamų skirtingomis infrastruktūromis (technologijomis), užmokesčiu svyruoja nuo 2,3 proc. iki 15,8 proc. Todėl galima daryti išvadą, kad atitinkamos paslaugos, teikiamos skirtingomis infrastruktūromis (technologijomis), galutinio paslaugų gavėjo požiūriu yra lygiaverčiai pakaitalai.

2 lentelė. Interneto paslaugų vidutiniai užmokesčiai, esant 512 Kb/s, 1 Mb/s, 2 Mb/s ir 10 Mb/s greitaus, Lt/mėn., su PVM.

Greitaveika Lietuvoje	Užmokesčiai, Lt/mėn., su PVM				
	xDSL*	FTTx**	KTV tinklu***	LAN****	Aritmetinis vidurkis
512 Kb/s	26,9	30,5	38,4	31,3	31,8
1 Mb/s	36,9	31,7	40,3	31,3	35,0
2 Mb/s	36,9	34,8	43,7	35,7	37,8
10 Mb/s	79,9	38,2	60,3	36,8	53,8

* TEO LT, AB teikiamos interneto paslaugos vietinėmis metalinėmis vytos poros linijomis, naudojant xDSL technologiją, kainos. Šiai paslaugai gauti būtina telefono linija, už kurią vartotojas papildomai moka 23 Lt/mėn., su PVM.

** Interneto paslaugos, teikiamos vietinėmis šviesolaidinėmis ryšio linijomis FTTH tinklų atveju ir vietinėmis UTP ir STP linijomis FTTB tinklo atveju.

*** Interneto paslaugos, teikiamos vietinėmis bendraašio kabelio linijomis.

**** Interneto paslaugos, teikiamos vietinėmis UTP ir STP linijomis LAN atveju.

Pastaba. Vertinti operatorių interneto svetainėse 2010-09-29 viešai skelbti užmokesčiai už interneto paslaugas, teikiamas skirtingomis infrastruktūromis (technologijomis). Užmokesčiai už balso bei televizijos paslaugas nevertinti.

Pažymėtina, kad dažnai operatoriai, skirtingomis infrastruktūromis (technologijomis) teikiantys interneto paslaugas, šioms paslaugoms taiko vienodą kainodarą (žr. 3 lentelę). Šis faktas parodo, kad patys operatoriai šias paslaugas laiko pakeičiamomis.

3 lentelė. Skirtingomis infrastruktūromis (technologijomis) teikiamų interneto paslaugų teikėjų taikomi užmokesčiai Lt/mėn., su PVM.

Greitaveika iš Lietuvos/iš užsienio Mb/s	Užmokestis Lt/mėn., su PVM	Greitaveika iš Lietuvos/iš užsienio Mb/s	Užmokestis Lt/mėn., su PVM
TEO LT, AB			
FTTx		xDSL	
–	–	1/1	26,9
40/5	36,9	4/4	36,9
80/20	49,9	8/8	49,9
100/40	79,9	12/12	79,9
200/80	99,9	–	–
UAB „Gisnetas“			
FTTx		KTV tinklu	
9/3	42	1,5/0,5	42
15/6	52	3/0,7	52
50/10	82	4/1,2	82
100/20	121	6/2	121
UAB „Rygveda“			
FTTx		KTV tinklu	
25/2	35	1,5/0,5	36
100/5	50	1,5/1	50
100/15	80	4/4	85
UAB „Radijo elektroninės sistemos“			
FTTx		KTV tinklu	
100/30	50	100/30	50
100/50	80	100/50	80
UAB „INIT“			
FTTx*		LAN	
2/2	22	2/1	26
–	–	3/10	37
5/5	48	5/50	48
10/10	58	10/neribojama	59
20/20	78	–	–
120/120	98	–	–

Šaltinis. Operatorių 2010–10–28 viešai skelbti duomenys.

* mėnesiniai užmokesčiai, taikomi KTV abonentams.

Išvada. Įvertinus skirtingų pasyvių tinklo infrastruktūrų, naudojamų teikiant mažmenines elektroninių ryšių paslaugas, funkcionalumą, interneto paslaugų, teikiamų skirtingomis infrastruktūromis, kainų dydį ir kainodarą, darytina išvada, kad galutinio paslaugų gavėjo požiūriu skirtingos pasyvios tinklo infrastruktūros, t. y. vietinės metalinės vytos poros, vietinės šviesolaidinės ryšio FTTH tinklų atveju, vietinės bendraašio kabelio, vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklo atveju ir vietinės UTP ir STP linijos LAN atveju yra pakeičiamos tarpusavyje.

2.2.2. Pakeičiamumas didmeninėje rinkoje

Šiame Ataskaitos skyriuje nagrinėjamas techninis prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos, vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (FTTH tinklų atveju), vietinės UTP ir STP linijos (FTTB tinklo ir LAN atveju) bei vietinės bendraašio kabelio linijos realizavimas, t. y. nustatoma, ar yra techninės galimybės teikti atsietą (iš dalies ir (arba) visiškai atsietą) prieigą prie pasyvių tinklo infrastruktūrų (žr. Ataskaitos 2.2.2.1 skyrių), kurios yra pakeičiamos mažmeninėje rinkoje (žr. Ataskaitos 2.2.1 skyrių), bei atliekama prieigos prie vietinių linijų, prie kurių techniškai įmanoma teikti

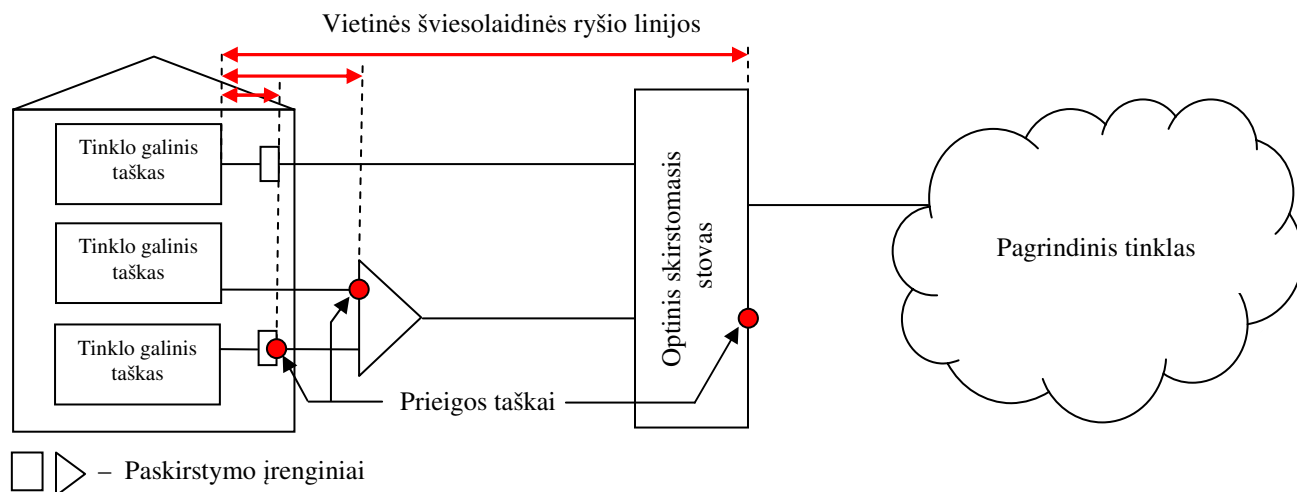

dažnių skirstytuvą, suteikiant jam teisę naudoti vietinės metalinės vytos poros linijos ne balso juostos dažnių spektrą. Apibendrinant darytina išvada, kad techninis didmeninės visiškai atsietos, iš dalies atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos paslaugos realizavimas yra įmanomas ir praktiškai yra įgyvendinamas.

Didmeninę prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos FTTH „taškas–taškas“ (angl. *Point-to-Point, P2P*) **tinklo atveju**, kuris RRT duomenimis, yra labiausiai paplitęs Lietuvos Respublikoje, sudaro prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos nuo optinio skirstomojo stovo (angl. *Optical Distribution Frame, ODF*) iki tinklo galinio taško (žr. 8 pav.), kuomet kiekvienas galutinis paslaugų gavėjas naudojasi atskira, tik jam skirta vietinės šviesolaidinės linijos skaidula. Šiuo požiūriu tokios vietinės šviesolaidinės ryšio linijos atsiejimas yra analogiškas visiškai vietinės metalinės vytos poros linijos atsiejimui. Kaip parodyta 8 paveiksle, vietinės šviesolaidinės ryšio linijos gali būti atsiejamos ne tik optiniame skirstomajame stove, bet ir pastato rūsyje įrengtoje paskirstymo dėžutėje (kai sumontuotos mechaninės jungtys), nuo (pasyvaus) optinio šakotuvo ar nuo bet kokio kito prieigos taško, kur yra techniškai įmanoma tokią prieigą suteikti. **Vietinių šviesolaidinių ryšio linijų FTTH pasyvaus optinio tinklo** (angl. *Passive Optical Network*) (toliau – PON) **atveju**, nuo prieigos taško (pavyzdžiui, pagrindinio optinio skirstomojo stovo) prieigos tinkle link tinklo galinių taškų yra vystomas vietinių šviesolaidinių ryšio linijų „medis“. „Medžio“ šakų (vietinių šviesolaidinių ryšio linijų) daugėja, kol kiekviena šaka pasiekia atitinkamą tinklo galinį tašką. PON prieigos tinkle nėra naudojama aktyvi (t. y. elektra maitinama) įranga, o signalo (šviesos) skaidymą atlieka pasyvūs optiniai skirstytuvai (angl. *Optical Splitter*). Atitinkamų galutinių paslaugų gavėjų atsiejimas gali būti atliekamas atsiejant atskirą vietinių šviesolaidinių linijų skaidulą nuo arčiausiai nutolusio optinio skirstytuvo arba WDM-PON tipo tinklų atveju optinio signalo lygmenyje panaudojant optinius skirstytuvus. Iš dalies atsietos prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos FTTH tinklų atveju sprendimai nėra žinomi ir nėra praktiškai taikomi, todėl tokio tipo prieiga Rinkos tyrimo metu nebus nagrinėjama.

8 pav. Prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos FTTH tinklų atveju schema.

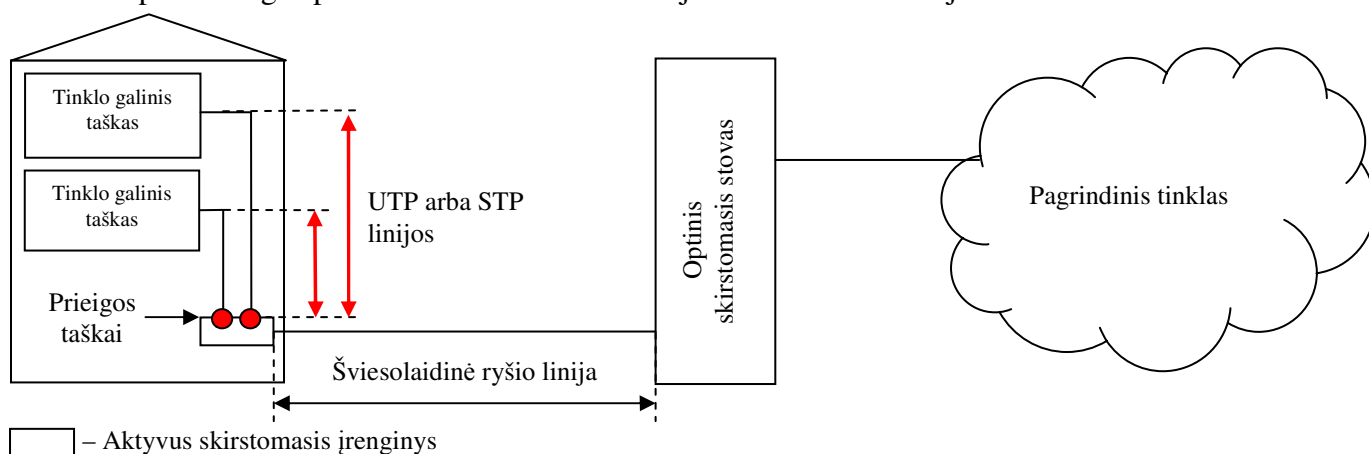

Prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos FTTH „taškas–taškas“ tinklo atveju, techniškai realizuojama panašiai kaip prieiga prie visiškai atsietos vietinės metalinės vytos poros linijos. Augant didesnės greیتaveikos paslaugų poreikiui, vietinių šviesolaidinių ryšio linijų skaičius sparčiai auga. Jos ne tik yra įrengiamos naujai, bet ir pakeičia vietinės metalinės vytos poros linijas. Tikėtina, kad ateityje vietinių metalinių vytos poros linijų galimybės nebetenkins galutinių paslaugų gavėjų poreikių, todėl, kaip rodo vystymosi tendencijos, jas pakeis vietinės šviesolaidinės ryšio linijos.

Tiriamuoju laikotarpiu nei vienas operatorius (2010 m. II ketv. jų buvo 10), teikiantis vietinės šviesolaidinės ryšio linijas FTTH tiek „taškas–taškas“, tiek pasyvių optinių tinklų atveju didmeninės prieigos prie šios vietinės linijos paslaugos kitam operatoriui nesiūlė, tačiau, apibendrinant pateiktą aukščiau, visiškai atsietos prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos FTTH tinklų atveju paslauga techniniu požiūriu yra realizuotina.

Didmeninės prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklo atveju vietinė šviesolaidinė ryšio linija yra nutiesiama ne iki galutinio paslaugų gavėjo, kaip prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (FTTH tinklų) atveju, o iki pastato (žr. 9 pav.). Ši linija yra užbaigiama pastato rūsyje įrengtoje paskirstymo dėžutėje, ten pat įrengiama aktyvi įranga, skirta keisti optinius signalus į elektrinius bei paskirstyti juos atitinkamiems galutiniams paslaugų gavėjams. Šiuo atveju prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos, sudaro UTP ir STP linijos, tiesiamos nuo paskirstymo dėžutės pastato rūsyje iki galutinių paslaugų gavėjų (žr. 9 pav.). Signalai UTP ir STP linijomis, gaunami iš tinklo galinių taškų, yra apdorojami paskirstymo dėžutėje ir toliau perduodami vietine šviesolaidine ryšio linija į pagrindinį tinklą. Taigi, viena vietinė šviesolaidinė ryšio linija, atvesta iki pastato, yra naudojama daugelio tame pastate esančių galutinių paslaugų gavėjų. Prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (FTTB tinklo) atveju tradicinis vietinės linijos atsiejimas, kai atsiejama optiniame skirstomajame stovė, nėra įmanomas, tačiau yra galimybė visiškai atsieti UTP ir STP linijas, jungiančias tinklo galinius taškus su skirstomąja dėžute (įrenginiu), įrengta pastate. Šiuo atveju prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos gavėjui būtų suteikta teisė naudotis vietine linija, nutiesta nuo skirstomosios dėžutės iki tinklo galinio taško. Iš dalies atsietos prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklo atveju sprendimai nėra žinomi ir nėra praktiškai taikomi, todėl tokio tipo prieiga Rinkos tyrimo metu nebus nagrinėjama.

9 pav. Prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklo atveju schema.

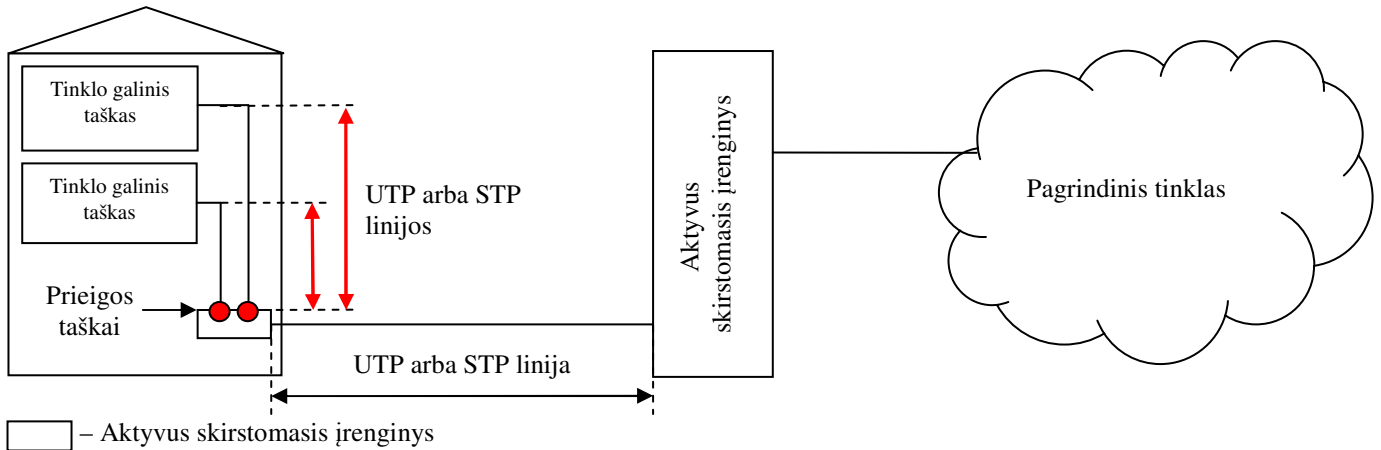

Prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklo atveju, technologiškai yra analogiška prieigai prie vietinės UTP ir STP linijos LAN atveju (žr. 10 pav.), o taip pat yra artima prieigai prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (FTTH tinklo atveju), bei vietinės metalinės vytos poros linijos, kai prieiga yra suteikiama pastato rūsyje (žr. 7 ir 8 pav.).

RRT neturi duomenų, kad tiriamuoju laikotarpiu operatoriai (2010 m. II ketv. jų buvo 55), teikiantys vietines UTP ir STP linijas FTTB tinklo atveju, būtų teikę ar siūlę didmeninės prieigos prie šios vietinės linijos paslaugą kitam operatoriui, tačiau, apibendrinant pateiktą aukščiau, visiškai atsietos prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklo atveju paslauga techniniu požiūriu yra realizuotina.

Technologiškai **didmeninė prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos LAN atveju** sutampa su prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklo atveju. Skirtumas yra tas, kad prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos LAN atveju pastatas, kuriame yra įrengti tinklo galiniai taškai, su pagrindiniu tinklu yra sujungiamas ne šviesolaidine ryšio linija kaip yra sujungiama prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklo atveju, o UTP arba STP kabeliu (žr. 10 pav.).

10 pav. Prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos LAN atveju schema.

Šiuo atveju prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos LAN atveju teikimas kitam operatoriui yra analogiškas prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklo atveju atvejui. Prieiga gali būti suteikta prie vietinės UTP ir STP linijos (LAN atveju kaip ir FTTB tinklų atveju) nuo pastato rūsyje įrengtos skirstomosios dėžutės (įrenginio) iki LAN arba FTTB tinklo galinio taško. Iš dalies atsieti vietinės UTP ir STP linijos LAN atveju nėra techniškai įmanoma, todėl tokio tipo prieiga šio Rinkos tyrimo metu nebus nagrinėjama.

Pažymėtina, kad LAN Lietuvos Respublikoje nėra plačiai paplitę (2010 m. II ketv. duomenimis vietinės UTP ir STP linijos LAN atveju sudaro 2,5 proc. visų infrastruktūrų prieigų) ir kaip nurodyta Ataskaitos 1.3 skyriuje, vietiniai tinklai priskiriami prie nykstančių pasyvių tinklo infrastruktūrų. Palyginti su 2005 m., šių linijų skaičius sumažėjo 1,8 karto. Atskirus vietinius tinklus sudaro nuo kelių dešimčių iki kelių tūkstančių linijų. Tačiau šių tinklų mažėjimo tendencija yra siejama ne su vietinių tinklų mažėjimu apskritai, bet su investicijomis į šiuos tinklus, vietinio tinklo dalį nuo pagrindinio tinklo iki pastato rūsyje esančios paskirstymo dėžutės, kurią vietinio tinklo (LAN) atveju sudaro UTP arba STP kabelis (žr. 10 pav.), pakeičiant optiniu kabeliu. Tokiu būdu LAN prieigos tinklas tampa FTTB tinklo prieigos tinklu (žr. 9 pav.). Todėl, kiek tai susiję su vietinių tinklų (LAN) vystymusi, mažėjant vietinių UTP ir STP linijų LAN atveju skaičiui, didėja vietinių UTP ir STP linijų FTTB tinklo atveju skaičius, o bendras vietinių linijų skaičius praktiškai nekinta.

RRT neturi duomenų, kad tiriamuoju laikotarpiu operatoriai (2010 m. II ketv. jų buvo 46), teikiantys vietines UTP ir STP linijas LAN atveju, būtų teikę ar siūlę didmeninės prieigos prie šios vietinės linijos paslaugą kitam operatoriui, tačiau, apibendrinant pateiktą aukščiau, visiškai atsietos prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos LAN atveju paslauga techniniu požiūriu yra realizuotina.

Kabeliniais televizijos tinklais, t. y. *vietinėmis bendraašio kabelio linijomis*, teikiant mažmenines elektroninių ryšių paslaugas, skirtingai negu vietinių metalinių vytos poros linijų ar vietinių šviesolaidinių ryšių linijų prieigos tinklais, kurių vietinės linijos skirtos vienam atskiram galutiniam paslaugų gavėjui, grupė galutinių paslaugų gavėjų turi dalintis vienos vietinės bendraašio kabelio linijos pajėgumu. Todėl kabelinės televizijos prieigos tinkluose naudojamų *vietinių bendraašio kabelio linijų* atsiejimas skirstomuosiuose įrenginiuose techniškai nėra realizuotinas. Tai patvirtina ir Europos Komisija Aiškinamajame rašte pažymėdama, kad atsieti vietinę bendraašio kabelio liniją taip, kaip yra atsiejama vietinė metalinės vytos poros linija technologiškai nėra galima ir ekonomiškai nenaudinga.¹⁴ Todėl vietinės bendraašio kabelio linijos nenagrinėjamos Rinkos tyrimo metu.

Išvada. Techninis atsietos prieigos prie vietinės bendraašio kabelio linijos įgyvendinimas nėra įmanomas. Didmeninė visiškai atsieta ir iš dalies atsieta prieiga prie vietinės metalinės vytos poros linijos, didmeninė visiškai atsieta prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšių linijos FTTH tinklų atveju (toliau ir – vietinė šviesolaidinė ryšių linija), didmeninė visiškai atsieta prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos (LAN atveju ir FTTB tinklo atveju), (toliau ir – vietinė UTP ir STP linija) yra techniškai

¹⁴ Žr. Aiškinamojo rašto 31 psl.

realizuotinos. Atsižvelgiant į tai, toliau Rinkos tyrimo metu nagrinėjamas šių didmeninių prieigų pakeičiamumas iš paklausos ir pasiūlos pusės:

1. didmeninė visiškai atsieta ir iš dalies atsieta prieiga prie vietinės metalinės vytytos poros linijos;
2. didmeninė visiškai atsieta prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos;
3. didmeninė visiškai atsieta prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos.

2.2.2.2. Paslaugų pakeičiamumas iš paklausos pusės

Įprastai, siekiant įvertinti paslaugų pakeičiamumą iš paklausos pusės, analizuojama, ar tam tikros paslaugos yra tinkami pakaitalai šių paslaugų gavėjui pagal jų savybes, naudojimą ir kainas. Tai atliekama, tiriant galimą pirkėjų reakciją į mažą ilgalaikį santykinį kainų padidėjimą, t. y. kainų padidėjimą nagrinėjamiems prekėms, kartu laikant, kad kitų prekių kainos išlieka nepakitusios. Čia ilgalaikis padidėjimas reiškia, kad nagrinėjamas ne momentinis ar laikinas kainų padidėjimas, o nuolatinis padidėjimas, kuris tęsis pakankamai ilgą laiką ateityje.¹⁵

Taikant šį būdą, reikia atlikti atitinkamoje rinkoje veikiančių operatorių teikiamų paslaugų, ir teritorijos, kurioje šios paslaugos teikiamos, analizę. Svarbu nustatyti, ar nagrinėjamų paslaugų gavėjai, reaguodami į mažą (pavyzdžiui, nuo 5 iki 10 proc.; čia šios ribos pateikiamos kaip apytikslis orientyras, o ne kaip tvirta taisyklė), bet ilgalaikį nagrinėjamų prekių kainų padidėjimą tam tikrose teritorijose, keistų šias prekes kitomis arba pirktų jas iš kitose teritorijose esančių tiekėjų. Jeigu pakeičiamumas būtų tiek reikšmingas, kad kainos padidėjimas taptų nenaudingas, nes sumažintų pardavimų apimtį, tokio atveju į atitinkamą rinką reiktų įtraukti kitus prekių pakaitalus ir kitas teritorijas. Atitinkamos rinkos ribos turi būti plečiamos tol, kol paklausos pakeičiamumas taps iš viso neįmanomas arba tiek nereikšmingas, kad mažas, bet ilgalaikis nagrinėjamų prekių kainų padidėjimas virš esamo kainų lygio galėtų būti naudingas.¹⁶

Visiškai atsietą ir iš dalies atsietą prieigą prie vietinės metalinės vytytos poros linijos Lietuvos Respublikoje potencialiai gali suteikti operatoriai, valdantys prieigos tinklą, kurį sudaro vietinės metalinės vytytos poros linijos. 2010 m. II ketv. pabaigoje tokių operatorių buvo 11. Plačiai išvystytą geografinio padengimo prasme vietinių metalinių vytytos poros linijų tinklą, dengiantį visą Lietuvos Respublikos teritoriją, turi vienintelis operatorius – TEO LT, AB, kuris RRT direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymu Nr. 1V–818 yra pripažintas ūkio subjektu, turinčiu didelę įtaką 2006 m. Atsietos prieigos prie metalinės vytytos poros linijos rinkoje ir yra vienintelis ūkio subjektas Lietuvos Respublikoje, įpareigotas teikti ir teikiantis visiškai atsietos ir iš dalies atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytytos poros linijos paslaugą kitiems operatoriams. TEO LT, AB Tiriamuoju laikotarpiu didmeninę visiškai atsietos ir iš dalies atsietos prieigos prie vietinių metalinių vytytos poros linijų paslaugas teikė dviem operatoriams: UAB „Baltneto komunikacijos“ ir VšĮ „Infostruktūra“. 2010 m. II ketv. pabaigoje šiems operatoriams iš viso suteikta 661 visiškai atsietą ir 150 iš dalies atsietų prieigų prie vietinės metalinės vytytos poros linijų. Kiti operatoriai didelės įtakos 2006 m. Atsietos prieigos prie metalinės vytytos poros linijos rinkoje neturėjo, todėl jiems nėra nustatytas įpareigojimas teikti visiškai atsietą ir iš dalies atsietą prieigą prie vietinės metalinės vytytos poros linijos paslaugas kitiems operatoriams, todėl šias paslaugas kiti operatoriai teikia tik patys sau (t. y. teikdami mažmenines elektroninių ryšių paslaugas savo abonentams), o kitiems operatoriams šių paslaugų neteikia ir nesiūlo.

Visiškai atsietą prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir (arba) vietinės UTP ir STP linijos Lietuvos Respublikoje potencialiai gali suteikti operatoriai, valdantys prieigos tinklą, kurį atitinkamai sudaro vietinės šviesolaidinės ryšio linijos arba vietinės UTP ir STP linijos. RRT neturi duomenų, kad Tiriamuoju laikotarpiu Lietuvos Respublikos teritorijoje veikiantys operatoriai būtų teikę kitiems operatoriams didmenines visiškai atsietos prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir (arba) vietinės UTP ir STP linijos paslaugas. Operatoriai, turintys vietines šviesolaidines ryšio linijas arba vietines UTP ir STP linijas, prieigos prie šių vietinių linijų paslaugas teikė tik patys sau, teikdami mažmenines elektroninių ryšių paslaugas galutiniams paslaugų gavėjams. Lietuvos Respublikoje

¹⁵ http://www.konkuren.lt/index.php?show=nutlrv_view&nut_id=886

¹⁶ http://www.konkuren.lt/index.php?show=nutlrv_view&nut_id=886

2010 m. II ketv. pabaigoje 10 operatorių valdė skirtingo dydžio vietinių šviesolaidinių ryšio linijų prieigos tinklus, 55 operatoriai – vietinių UTP ir STP linijų FTTB tinklo atveju prieigos tinklus ir 46 operatoriai – vietinių UTP ir STP linijų LAN atveju prieigos tinklus. Informaciją apie vietinių metalinių vytytos poros linijų skaičių RRT pradėjo rinkti 2006 m., todėl tiek vietinių metalinių vytytos poros, tiek vietinių šviesolaidinių ryšio linijų, vietinių UTP ir STP linijų FTTB tinklo atveju bei vietinių UTP ir STP linijų LAN atveju skaičiaus ir daugiausia atitinkamų vietinių linijų turinčių operatorių užimamų atitinkamos rinkos dalių dinamika 4 lentelėje pateikta nuo 2006 m. Visų vietinių metalinių vytytos poros linijų ir (arba) vietinių šviesolaidinių ryšio linijų ir (arba) vietinių UTP ir STP linijų FTTB tinklo atveju ir (arba) vietinių UTP ir STP linijų LAN atveju teikėjų 2010 m. II ketv. teiktų atitinkamų linijų skaičius pateiktas Ataskaitos 2 priede.

4 lentelė. Vietinių metalinių vytytos poros linijų ir (arba) vietinių šviesolaidinių ryšio linijų ir (arba) vietinių UTP ir STP linijų FTTB tinklo atveju ir (arba) vietinių UTP ir STP linijų LAN atveju skaičius ir daugiausia atitinkamų linijų turinčių operatorių užimamų atitinkamos rinkos dalių, proc. dinamika, 2006 m. pab. – 2009 m. pab. ir 2010 m. II ketv. pab.

	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m. II ketv.
Vietinių metalinių vytytos poros linijų skaičius, vnt.					
Operatorių skaičius	5	5	10	11	11
Bendras linijų skaičius	722.249	727.274	711.470	670.981	655.098
TEO LT, AB	716.054	719.866	700.726	658.648	640.621
Kitų	6.195	7.408	10.744	12.333	14.477
Vietinių metalinių vytytos poros linijų dalis, proc.					
TEO LT, AB	99,1%	99,0%	98,5%	98,2%	97,8%
Kitų	0,9%	1,0%	1,5%	1,8%	2,2%
Vietinių šviesolaidinių ryšio linijų skaičius, vnt.					
Operatorių skaičius	n. d.	n. d.	8	10	10
Bendras linijų skaičius	n. d.	n. d.	15.126	51.703	72.336
TEO LT, AB	n. d.	n. d.	14.847	51.151	71.652
Kitų	n. d.	n. d.	279	552	684
Vietinių šviesolaidinių ryšio linijų dalis, proc.					
TEO LT, AB	n. d.	n. d.	98,2%	98,9%	99,05%
Kitų	n. d.	n. d.	1,8%	1,1%	0,95%
Vietinių UTP ir STP linijų FTTB tinklo atveju skaičius, vnt.**					
Operatorių skaičius	17	22	39	53	55
Bendras linijų skaičius	52.664	94.700	148.013	202.847	207.508
TEO LT, AB	65	1.782	9.280	11.621	12.853
UAB „Dokeda“	16.947	27.046	29.418	31.270	31.161
UAB „Penkių kontinentų komunikacijų centras“	16.231	21.894	26.189	26.636	22.461
UAB „Viginta“*	8.965	9.102	11.601	22.299	22.259
UAB „Mikrovisatos TV“	4.932	10.716	15.999	19.381	19.347
UAB „Telerena“	–	11.794	13.896	15.287	15.373
UAB „Balticum TV“	–	3.333	8.782	13.620	15.115
Kitų	5.524	9.033	32.848	62.733	68.939
Vietinių UTP ir STP linijų FTTB tinklo atveju dalis, proc.*					
TEO LT, AB	0,1%	1,9%	6,3%	5,7%	6,2%
UAB „Dokeda“	32,2%	28,6%	19,9%	15,4%	15,0%
UAB „Penkių kontinentų komunikacijų centras“	30,8%	23,1%	17,7%	13,1%	10,8%
UAB „Viginta“*	17,0%	9,6%	7,8%	11,0%	10,7%
UAB „Mikrovisatos TV“	9,4%	11,3%	10,8%	9,6%	9,3%
UAB „Telerena“	–	12,5%	9,4%	7,5%	7,4%
UAB „Balticum TV“	–	3,5%	5,9	6,7%	7,3%
Kitų	10,5%	9,5%	22,2%	30,9%	33,2%
Vietinių UTP ir STP linijų LAN atveju linijų skaičius, vnt.					
Operatorių skaičius	66	68	60	48	46
Bendras tinklų skaičius	45.634	63.098	49.590	27.487	26.078
TEO LT, AB	2.472	5.778	–	–	–

UAB „Transteleservis“	3.250	3.950	4.800	5.170	5.000
UAB „Acta iuventus“	2.765	3.316	3.500	3.297	3.077
UAB „NNT“	2.697	3.174	2.958	2.727	2.660
UAB „Kateka“	–	1.128	2.057	1.975	2.043
UAB „Verslo tiltas“	1.900	2.000	2.100	2.000	2.000
M. Ežerskio j.m. „Interneto namai“	1.200	1.522	1.947	1.430	1.363
UAB „DKD“	2.163	2.154	2.012	1.211	1.117
Kitų	29.187	40.076	30.216	9.677	8.818
Vietinių UTP ir STP linijų LAN atveju dalis, proc.					
TEO LT, AB	5,4%	9,2%	–	–	–
UAB „Transteleservis“	7,1%	6,3%	9,7%	18,8%	19,2%
UAB „Acta iuventus“	6,1%	5,2%	7%	12%	11,8%
UAB „NNT“	5,9%	5%	6%	9,9%	10,2%
UAB „Kateka“	–	1,8%	4,1%	7,2%	7,8%
UAB „Verslo tiltas“	4,2%	3,2%	4,2%	7,2%	7,7%
M. Ežerskio įmonė „Interneto namai“	2,6%	2,4%	4%	5,2%	5,2%
UAB „DKD“	4,7%	3,4%	4%	4,4%	4,3%
Kitų	64%	63,5%	61%	35,2%	33,8%

* nuo 2009 m. UAB „Viginta“ įmonių grupė.

** Vietinių UTP ir STP linijų FTTB tinklo atveju skaičius ir dalys 2006 m. pab. ir 2007 m. pab. pateikti kartu su vietinėmis šviesolaidinėmis ryšio linijomis.

Tiriamuoju laikotarpiu tiek visiškai atsietos prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos teikimas, tiek visiškai atsietos prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos teikimas Lietuvos Respublikoje reguliuojamas nebuvo, t. y. nė vienas operatorius, valdantis vietinių šviesolaidinių ryšio linijų ir (arba) vietinių UTP ir STP linijų prieigos tinklus, nebuvo įpareigotas suteikti atitinkamą prieigą. Tiriant 2006 m. Atsietos prieigos prie metalinės vytos poros linijos rinką, vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir vietinės UTP ir STP linijos nebuvo įtrauktos į šios rinkos apibrėžimą.

Kaip minėta aukščiau, Tiriamuoju laikotarpiu visiškai atsietą prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir prie vietinės UTP ir STP linijos paslaugos Lietuvos Respublikoje komerciniu pagrindu nebuvo teikiamos. Operatoriai vystė nuosavus šviesolaidinių ryšio linijų tinklus ir jais teikė mažmenines elektroninių ryšių paslaugas galutiniams paslaugų gavėjams. Tiriamuoju laikotarpiu tik viena iš Rinkos tyrimo metu tiriamų paslaugų – visiškai atsietą prieigą ir iš dalies atsietą prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos – buvo faktiškai teikiama kitiems operatoriams. Todėl analizuoti, ar šių 3 didmeninių paslaugų naudojimas ir kaina (techninės galimybės teikti paslaugas išanalizuotos 2.2.2.1 Ataskaitos skyriuje) yra palyginami didmeninės paslaugos gavėjo požiūriu, yra neįmanoma.

Tačiau, kaip jau parodė mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų analizė (žr. Ataskaitos 2.2.1 skyrių), mažmeninė prieiga prie vietinės metalinės vytos poros linijos, prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos bei prie vietinės UTP ir STP linijos yra pakeičiamos galutinio paslaugų gavėjo požiūriu. O tai, be abejo, daro įtaką šių paslaugų pakeičiamumui Rinkoje.

Tiek TEO LT, AB, tiek kiti operatoriai mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikimui naudojo dvi ar daugiau alternatyvias vietines linijas, taikė panašias mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų (interneto paslaugų) kainodaros politikas, neatsižvelgdami į siūlomas skirtingas spartas (žr. 3 lentelę Ataskaitos 2.2.1 skyriuje). Kitaip tariant, mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikėjai laiko skirtingą pasyvia tinklo infrastruktūrą (vietinėmis linijomis) teikiamas mažmenines elektroninių ryšių paslaugas pakeičiamomis ir pirmiausia konkuruoja kainomis.

Konkurencija kainomis mažmeninėje rinkoje reiškia, kad išaugus didmeninės paslaugos kainai (kuri yra mažmeninės paslaugos kainos dedamoji dalis), mažmeninių paslaugų teikėjas turi labai ribotas galimybes (arba iš viso jų neturi) šį padidėjimą kompensuoti pakėlus mažmeninių paslaugų kainas. Kitu atveju, mažmeninių paslaugų gavėjai greičiausiai pasirinktų alternatyvų paslaugų teikėją ir (arba) alternatyviu būdu teikiamas paslaugas. Kuo didesnę dalį mažmeninėje paslaugos kainoje sudaro didmeninės paslaugos kaina, tuo ženkliu didmeninės paslaugos kainos pokyčiai atsispindi mažmeninės paslaugos kainoje ir (arba) parduodamame kiekyje. Mokslinė literatūra¹⁷ rodo, kad kai didmeninės ir

¹⁷ Cave, Stumpf, Valetti A Review of certain markets included in the Commission's Recommendation on Relevant Markets subject to ex ante Regulation (2006),

mažmeninės paslaugų kainų santykis yra artimas arba didesnis 50 proc., didmeninės paslaugos kaina tampa ženkliu paslaugos teikėjo konkurencingumą ribojančiu veiksniu. Tokiu būdu, ilgalaikis nors ir nedidelis didmeninės paslaugos kainos padidėjimas reikštų mažėjantį mažmeninės paslaugos pelningumą (kai mažmeninės paslaugos kaina lieka nepakitusi, o didmeninis šios paslaugos komponentas pabrangsta 5 – 10 proc.). Kitaip tariant, esant galimybei, mažmeninės paslaugos teikėjas rinktųsi alternatyviu būdu (šiuo atveju kita vietine linija) teikiamą didmeninę paslaugą.

Kaip nustatyta Ataskaitos 2.2.1 skyriuje, mėnesiniai užmokesčiai už mažmenines elektroninių ryšių paslaugas (interneto paslaugas), teikiamas vietinėmis metalinėmis vytos poros linijomis, vietinėmis šviesolaidinėmis ryšio linijomis ir vietinėmis UTP ir STP linijomis FTTB tinklo atveju ir (arba) vietinėmis UTP ir STP linijomis LAN atveju, skiriasi neženkliai, kas rodo, kad atitinkamos paslaugos, teikiamos šiomis skirtingomis pasyviomis tinklo infrastruktūromis, galutinio paslaugų gavėjo požiūriu yra lygiaverčiai pakaitalai. Be to, kaip matyti 1 lentelėje (žr. Ataskaitos 2.2.1 skyrių) vietinių šviesolaidinių ryšio linijų ir vietinių UTP ir STP linijų FTTB tinklo atveju nuolat daugėja, o vietinių metalinių vytos poros linijų bei vietinių UTP ir STP linijų LAN atveju skaičius nuolat mažėja. Šios tendencijos rodo, kad operatoriai vienas vietines linijas keičia kitomis ir šias vietines linijas laiko pakeičiamomis. Kadangi RRT turi duomenų tik apie užmokesčius už didmeninės prieigos (įskaitant visiškai atsietą ir iš dalies atsietą prieigą) prie vietinės metalinės vytos poros linijos paslaugas (žr. 5 lentelę), siekiant nustatyti, kokią dalį mažmeninės paslaugos kainoje sudaro didmeninės paslaugos kaina, skaičiavome, kokią dalį interneto paslaugų ARPU (angl. *Average Revenues per User*) (pajamos už interneto paslaugas, gaunamos iš vieno abonento per mėnesį) sudaro užmokestis už visiškai atsietą ir iš dalies atsietą prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos. Kiekvieną metų ketvirtį nuo 2009 m. I ketv. iki 2010 m. II ketv. užmokesčio už visiškai atsietą prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos dalis ARPU beveik nekito ir svyravo apie 60 proc., o užmokesčio už iš dalies atsietą prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos dalis ARPU tuo pačiu laikotarpiu augo ir 2010 m. II ketv. priartėjo prie 50 proc. ribos.

5 lentelė. Užmokesčių už visiškai ir iš dalies atsietą prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos (Lt, be PVM) ir interneto paslaugų ARPU (Lt, be PVM) santykio, proc., dinamika 2009 m. I ketv. – 2010 m. II ketv.

	2009 m. I ketv.	2009 m. II ketv.	2009 m. III ketv.	2009 m. IV ketv.	2010 m. I ketv.	2010 m. II ketv.
Užmokestis už visiškai atsietą prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos, Lt, be PVM	26,77	24	24	24	24	24
Užmokestis už iš dalies atsietą prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos, Lt, be PVM	18,84	18,84	18,84	18,84	18,84	18,84
ARPU Lt, be PVM	42,37	41,75	40,70	38,41	37,93	37,95
Užmokesčio už visiškai atsietą prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos dalis ARPU, proc.	63,2%	57,5%	59,0%	62,5%	63,3%	63,2%
Užmokesčio už iš dalies atsietą prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos dalis ARPU, proc.	44,5%	45,1%	46,3%	49,1%	49,7%	49,7%

Apibendrinant pateiktą aukščiau, darytina išvada, kad didmeninės vietinės linijos sąnaudos mažmeninėje paslaugoje sudaro ne mažiau nei 50% ir ilgam laikui pakėlus didmeninės vietinės linijos kainą 5 – 10 proc., paslaugos gavėjas, esant galimybei, rinktųsi kita įmanoma pasyvia tinklo infrastruktūra (vietine linija) teikiamą didmeninę paslaugą.

Kaip nurodyta Ataskaitos 2.2.1 skyriuje, dažnai mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų (interneto paslaugų) teikėjai šias paslaugas teikia skirtingomis infrastruktūromis ir šioms paslaugoms taiko vienodą kainodarą. Atsižvelgiant į tai, kad didmeninės prieigos prie skirtingų pasyvių tinklo

infrastruktūrų paslaugos yra mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų dalis, ir operatoriai, teikdami šias mažmenines elektroninių ryšių paslaugas savo abonentams, vieną prieigos tinklo infrastruktūrą (vietinę liniją) keičia (arba gali keisti) kita infrastruktūra (vietinė linija), operatoriai šias sau teikiamas didmenines prieigos prie vietinės linijos paslaugas laiko pakeičiamomis iš paklausos pusės. Todėl manytina, kad jei šių didmeninių paslaugų teikėjai šias paslaugas teiktų kitiems operatoriams, kitas operatorius šias skirtingomis vietinėmis linijomis teikiamas didmenines paslaugas taip pat laikytų pakeičiamomis.

Išvada. Didmeninės visiškai atsietos prieigos ir iš dalies atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos, visiškai atsietos prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos bei visiškai atsietos prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos paslaugos yra pakeičiamos iš paklausos pusės.

2.2.2.3. Paslaugų pakeičiamumas iš pasiūlos pusės

Siekiant įvertinti paslaugų pakeičiamumą iš pasiūlos pusės, analizuojama, ar reaguodami į nežymų ir ilgalaikį santykinį nagrinėjamų prekių (paslaugų) kainų padidėjimą, kiti paslaugų teikėjai gali per trumpą laikotarpį (trumpu laikotarpiu ūkio subjektas negali iš esmės pakeisti turimo materialaus ir nematerialaus turto) pradėti tiekti atitinkamas paslaugas, nepatirdami žymių papildomų išlaidų ar rizikos.

Tiriamuoju laikotarpiu kitiems operatoriams buvo teikiama tik visiškai atsietos prieigos ir iš dalies atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos paslauga. Visiškai atsietos prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir visiškai atsietos prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos paslaugos Tiriamuoju laikotarpiu teiktos nebuvo, todėl atlikti šių paslaugų pakeičiamumo iš pasiūlos pusės, atsižvelgiant į kainų pokyčius, analizę yra neįmanoma. Šiuo atveju, paslaugų pakeičiamumą iš pasiūlos pusės galima analizuoti, įvertinant savo abonentams (galutiniams paslaugų gavėjams) teikiamų mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų, naudojant prieigas prie skirtingų pasyvių tinklo infrastruktūrų (vietinių linijų), rinkos dalių pokyčius praeityje, ateities planus, tendencijas ir kitas aplinkybes.

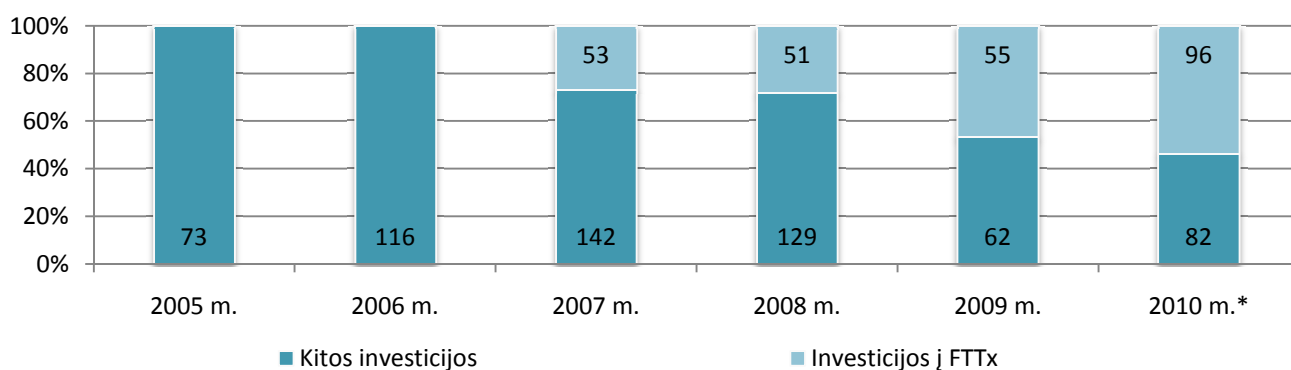
Kaip nurodyta Ataskaitos 2.2.1 skyriuje, operatoriai, savo abonentams siūlo teikti mažmenines elektroninių ryšių paslaugas 2 ar daugiau pasyviomis tinklo infrastruktūromis (žr. 3 lentelę Ataskaitos 2.2.1 skyriuje). Tai leidžia manyti, kad konkretaus operatoriaus abonentui, gaunančiam mažmenines elektroninių ryšių paslaugas viena vietine linija, pateikus prašymą gauti šias paslaugas kita vietine linija, tas pats ar kitas operatorius, teikiantis mažmenines elektroninių ryšių paslaugas šia konkrečia abonto norima vietine linija, galėtų patenkinti šį prašymą per trumpą laikotarpį, nepatirdamas žymių sąnaudų.

Tai, kad vietinių metalinių vytos poros linijų, bei vietinių UTP ir STP linijų LAN atveju, kuriomis teikiamos mažmeninės elektroninių ryšių paslaugos, skaičius nuolat mažėja, o vietinių šviesolaidinių ryšio linijų ir vietinių UTP ir STP linijų FTTB tinklo atveju skaičius nuolat auga, rodo, kad pastarosios pasyvios tinklo infrastruktūros tampa vis svarbesnės, teikiant plačiajuosčio ryšio paslaugas fiksuotoje vietoje. Vietinės metalinės vytos poros linijos, naudojant xDSL technologiją, ilgą laiką buvusi pagrindine plačiajuosčio ryšio paslaugų (interneto paslaugų) fiksuotoje vietoje teikimo infrastruktūra, 2009 m. IV ketv. pabaigos duomenimis, vietą užleido šviesolaidinėms ryšio linijoms (vietinėms šviesolaidinėms ryšio linijoms FTTH tinklų atveju ir vietinėms UTP ir STP linijoms FTTB tinklo atveju). Jei 2009 m. III ketv. pabaigoje tiek vietinėmis metalinėmis vytos poros linijomis, naudojant xDSL technologiją, tiek šviesolaidinėmis ryšio linijomis, naudojosi panašus interneto abonentų skaičius – 38 proc. visų plačiajuosčio ryšio paslaugų fiksuotoje vietoje abonentų, tai IV ketv. pabaigoje vietinės metalinės vytos poros linijas, naudojant xDSL technologiją, plačiajuosčio ryšio paslaugoms gauti naudojo 36 proc., o šviesolaidines ryšio linijas (FTTx) – 40 proc. visų fiksuoto plačiajuosčio ryšio abonentų (žr. Ataskaitos 1.3 skyriaus 3 pav.). 2010 m. II ketv. pabaigoje šviesolaidinėmis ryšio linijomis interneto paslaugas gavo jau 43 proc. interneto abonentų. Bendras vietinių metalinių vytos poros linijų, naudojant xDSL technologiją, skaičius už 2009 m., palyginti su 2008 m., Lietuvos Respublikoje sumažėjo 9,1 proc., o per 2010 m. I pusmetį – dar 4,5 proc. ir siekė 217,7 tūkst. linijų. 2010 m. II ketv. pabaigoje interneto paslaugoms gauti buvo naudojamos 26 078 vietinės UTP ir STP linijos LAN atveju. Palyginti su 2005 m., šių linijų skaičius sumažėjo 1,8 karto.

TEO LT, AB, sparčiausiai vietinių šviesolaidinių ryšio linijų prieigos tinklą vystantis operatorius, skelbė, kad 2009 m. interneto paslaugų teikimą, naudojant xDSL technologiją, keitė šviesolaidinio ryšio prieiga. 2010 m. II ketv. pabaigoje 25 proc. TEO LT, AB, plačiajuosčio ryšio prieigos abonentų prie interneto jungėsi per šviesolaidinio ryšio prieigą. Per pusantrų metų TEO LT, AB turimų vietinių šviesolaidinių ryšio linijų skaičius išaugo 4,8 karto – iki 71,7 tūkst., o vietinių UTP ir STP linijų FTTB tinklo atveju padidėjo 38,5 proc. – iki 12,9 tūkst. Per 2009 m. TEO LT, AB teikiamų vietinių metalinių vytos poros linijų, kuriomis, naudojant xDSL technologiją, teiktos interneto paslaugos, skaičius sumažėjo 8,9 proc.¹⁸ ir per 2010 m. I pusmetį dar 4,5 proc. – iki 216,3 tūkst. linijų. Taigi, galima daryti išvadą, kad TEO LT, AB vis daugiau interneto paslaugų (kurios 2010 m. II ketv. pabaigoje sudarė 86,2 proc. visų plačiajuosčio ryšio paslaugų fiksuotoje vietoje) sudarė galutiniai interneto paslaugų gavėjai) teikia vietinėmis šviesolaidinėmis ryšio linijomis ir vietinėmis UTP ir STP linijomis FTTB tinklo atveju. Vietinių tinklų teikėjai Tiriamuoju laikotarpiu, kaip nurodyta Ataskaitos 2.2.2.1 skyriuje, vietines UTP ir STP linijas LAN atveju taip pat keitė vietinėmis UTP ir STP linijomis FTTB tinklo atveju, kas paaiškina vietinių UTP ir STP linijų LAN atveju mažėjimą ir vietinių UTP ir STP linijų FTTB tinklo atveju skaičiaus augimą (žr. Ataskaitos 2.2.2.2 skyriaus 4 lentelę).

TEO LT, AB, sparčiausiai savo šviesolaidinių ryšio linijų prieigos tinklą vystantis operatorius, 2010 m. rugpjūčio 26 d. pranešime informavo apie šviesolaidinio ryšio prieigos tinklo plėtros planus, nurodydamas, kad TEO LT, AB interneto paslaugomis, teikiamomis šviesolaidinėmis ryšio linijomis, 2010 m. pabaigoje galės naudotis maždaug pusė šalies gyventojų – 570 tūkst. namų ūkių bei, kad į šviesolaidinio ryšio prieigos tinklo plėtrą TEO LT, AB per 2010 m. investuos maždaug 96 mln. Lt. (žr. 11 pav.) Investicijos į trejus metus penkiasdešimtyje Lietuvos miestų (iš viso Lietuvos Respublikoje yra 103 miestai) plėtojamą NGA tinklą (kurį sudaro vietinės šviesolaidinės ryšio linijos) 2010 m. pabaigoje sudarys maždaug 255 mln. Lt¹⁹.

11 pav. TEO LT, AB investicijos į FTTx bendrose investicijose, mln. Lt., 2005 m. – 2010 m.

* Planuotos investicijos

Šaltinis. www.teo.lt

Vertinant tiek TEO LT, AB sprendimus plėsti šviesolaidinių ryšio linijų tinklus, kas reikalauja didelių investicijų, ir nebevystyti metalinių vytos poros linijų tinklo, bei kitų operatorių teikiamų tinklų modernizavimą, tiesiant vietinių šviesolaidinių ryšio linijų bei vietinių UTP ir STP linijų (FTTB atveju) linijų prieigos tinklus, darytina išvada, kad operatoriai ilgalaikėje perspektyvoje mato didesnę naudą šviesolaidinio ryšio tinklais (FTTH ir FTTB tinklų atveju), t. y. vietinių šviesolaidinių ryšio linijų FTTH tinklų atveju ir vietinių UTP ir STP linijų FTTB tinklo atveju prieigos tinklais teikiant mažmenines elektroninių ryšių paslaugas.

Išvada. Didmeninės visiškai atsieta ir iš dalies atsieta prieiga prie vietinės metalinės vytos poros linijos, visiškai atsieta prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos bei visiškai atsieta prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos paslaugos yra pakeičiamos iš pasiūlos pusės.

¹⁸ http://www.teo.lt/gallery/Dokumentai/Investuotojams/Rezultatai/2009_12_menesiu_ataskaita.pdf

¹⁹ <http://www.teo.lt/press/1401>

2.2.3. Geografinė aprėptis

Vadovaujantis Taisyklių 15 punktu, atitinkamos rinkos geografinė aprėptis yra geografinė teritorija, kurioje atitinkami operatoriai dalyvauja atitinkamų produktų (paslaugų) pasiūloje bei paklausoje, kurioje konkurencijos sąlygos yra panašios ar pakankamai homogeniškos ir kuri gali būti atskirta nuo kaimyninių teritorijų, kuriose vyraujančios konkurencijos sąlygos yra pastebimai skirtingos.

Kaip apibrėžta Didelės įtakos nustatymo rinkoje gairių 59 punkte, elektroninių ryšių sektoriuje geografinė atitinkamos rinkos aprėptis nustatoma, pagal du kriterijus: 1) tinklo aprėpiama teritorija; 2) teisiniais ar kitais reguliavimo instrumentais.

Vadovaudamasi šiais kriterijais ir atsižvelgiant į tai, kad prieigos prie vietinių metalinių vytos poros linijų, vietinių šviesolaidinių ryšio linijų ir vietinių UTP ir STP linijų yra pakeičiamos tarpusavyje iš paklausos ir pasiūlos pusės (žr. Ataskaitos 2.2.2.2 ir 2.2.2.3 skyrius), RRT nustato, kad Lietuvos Respublikoje Rinkos geografinė teritorija atitinka bendrą vietinių metalinių vytos poros linijų, vietinių šviesolaidinių ryšio linijų, vietinių UTP ir STP linijų aprėpiamą teritoriją. RRT duomenimis, TEO LT, AB teikiamų vietinių metalinių vytos poros linijų tinklas aprėpia visą Lietuvos Respublikos teritoriją. Tiriamojo laikotarpio pabaigoje vietinių šviesolaidinių ryšio linijų ir vietinių UTP ir STP linijų tinklas daugiausia buvo išvystytas Lietuvos miestuose, tačiau atsižvelgiant į TEO LT, AB planus vystyti šviesolaidinių ryšio linijų tinklus ir tiek bendrą TEO LT, AB, tiek kitų operatorių teikiamų vietinių šviesolaidinių ryšio linijų bei vietinių UTP ir STP linijų FTTB tinklo atveju skaičiaus augimą rinkoje, darytina išvada, kad šie tinklai sparčiai plėsis. Nepaisant to, kad LAN nėra plačiai paplitę ir vietinių UTP ir STP linijų LAN atveju skaičius išlaiko mažėjimo tendenciją, vietinių UTP ir STP linijų LAN atveju skaičius mažėjimas siejamas su vietinių UTP ir STP linijų FTTB tinklo atveju skaičiaus augimu. Atsižvelgiant į tai, Rinkos geografinė aprėptis nemažės, dėl vietinių UTP ir STP linijų LAN atveju skaičiaus mažėjimo.

Išvada. Rinkos geografinė aprėptis yra visa Lietuvos Respublikos teritorija.

Atsižvelgdama į Ataskaitos 2.2 skyriuje atliktą analizę, RRT nustato:

1. Pradinė Rinkos paslauga – Prieigos prie pasyvios tinklo infrastruktūros paslauga, t. y. didmeninė paslauga, kurią sudaro prieiga prie vietinių linijų. Prieigos prie vietinės linijos teikimui yra būtina prieiga prie susijusių priemonių (žr. Ataskaitos 2.1 skyrių).

2. Operatorius, norėdamas teikti mažmenines elektroninių ryšių paslaugas, turėtų pirkti prieigos prie vietinės linijos paslaugą, t. y. Prieigos prie pasyvios tinklo infrastruktūros paslaugą, iš kito operatoriaus arba tiesti nuosavą vietinę šviesolaidinę ryšio liniją, pasinaudodamas vertikaliai susijusia prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslauga.

3. Prieigos prie pasyvios tinklo infrastruktūros paslaugą sudaro didmeninės visiškai ir (arba) iš dalies atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos (toliau – prieiga prie vietinės metalinės vytos poros linijos) ir (arba) didmeninės visiškai atsietos prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (toliau – prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos) ir (arba) didmeninės visiškai atsietos prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (toliau – prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos), paslaugos (toliau ir – Atsietos prieigos paslaugos).

4. Bet kuri iš Atsietos prieigos paslaugų apibrėžiama, kaip prieigos prie atitinkamos vietinės linijos suteikimas, **nuo** bet kurio pasyvios tinklo infrastruktūros taško (elemento), esančio prieigos tinklo dalyje nuo abonento valdoje esančio tinklo galinio taško iki tinklo pagrindinių skirstomųjų įrenginių arba ekvivalentinių priemonių (įskaitant fizinę vietą, kurioje statomi skirstomieji įrenginiai), kur yra techniškai įmanoma tokią prieigą suteikti (pavyzdžiui, pagrindinio skirstomojo stovo, pasyvaus optinio šakotuvo, pastato rūsyje įrengtos paskirstymo dėžutės ar kt.), **iki** tinklo galinio taško.

5. Atsietos prieigos paslaugos sudaro vieną Rinką.

6. Rinka apibrėžiama, kaip Atsietos prieigos paslaugų, teikiamų visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, rinka (toliau – Atsietos prieigos rinka).

3. KONKURENCIJOS VEIKSMINGUMO TYRIMAS

3.1. KONKURENCIJOS VEIKSMINGUMO VERTINIMO KRITERIJAI

RRT išskyrė šiuos kriterijus, kuriais remiantis gali būti nustatyta, ar konkurencija Atsietos prieigos rinkoje yra veiksminga:

1. rinkos struktūra;
2. vertikaliai susijusios paslaugos;
3. įėjimo į rinką barjerai;
4. pirkėjo derybinė galia;
5. potenciali konkurencija.

Šiame Ataskaitos skyriuje, naudojant aukščiau pateiktus kriterijus, atliekamas konkurencijos Atsietos prieigos rinkoje veiksmingumo tyrimas.

3.2. RINKOS STRUKTŪRA

Atsietos prieigos rinkos dydis matuojamas vietinių metalinių vytos poros linijų, vietinių šviesolaidinių ryšio linijų, vietinių UTP ir STP linijų skaičiumi. 2010 m. II ketv. pabaigoje Atsietos prieigos rinką sudarė 961 tūkst. vietinių linijų (žr. 6 lentelė). Šias linijas teikė 96 operatoriai. 2010 m. II ketv. pabaigoje vienas iš operatorių, t. y. TEO LT, AB, mažmenines elektroninių ryšių paslaugas teikė 640,6 tūkst. vietinių metalinių vytos poros linijų, bei 71,7 tūkst. vietinių šviesolaidinių ryšio linijų ir 12,9 tūkst. vietinių UTP ir STP linijų, kas sudarė 75,5 proc. visų vietinių linijų. Antras daugiausia vietinių linijų (31,4 tūkst. vietinių šviesolaidinių ryšio linijų) turėjęs operatorius (UAB „Dokeda“) užėmė 3,3 proc. Atsietos prieigos rinkos.

6 lentelė. Atsietos prieigos rinkos struktūra, pagal vietinių linijų skaičių, vnt.

2010 m. II ketv. pab.	Visi operatoriai		TEO LT, AB	
	vnt.	proc.	vnt.	proc.
Atsietos prieigos rinkos dydis	960.904	100 %	725.126	75,5 %
<i>Vietinės metalinės vytos poros linijos</i>	655.098	68,2 %	640.621	97,8 %
<i>Vietinės šviesolaidinės ryšio linijos</i>	72.336	7,5 %	71.652	99,1 %
<i>Vietinės UTP ir STP linijos</i>	233.470	24,3 %	12.853	5,5 %

Atsižvelgiant į TEO LT, AB skelbtus pranešimus apie 2010 m. planuojamas investicijas į šviesolaidinių ryšio linijų prieigos tinklus (žr. 11 pav. 2.2.2.3 Ataskaitos skyriuje), daroma išvada, kad TEO LT, AB užimama Atsietos prieigos rinkos dalis turi tendenciją augti.

Taip pat pažymėtina, kad TEO LT, AB pateikė RRT informaciją, kad turi 499.652 nenaudojamas vietines linijas: 483.286 nenaudojamas vietines metalines vytos poros linijas (96,7 proc.), 808 nenaudojamas vietines šviesolaidines ryšio linijas (3,11 proc.) ir 15.558 nenaudojamas UTP ir STP linijas (0,16 proc.), prie kurių gali būti suteikta prieiga. Tačiau RRT neturi informacijos apie kitų operatorių turimų nenaudojamų vietinių linijų skaičių. Dėl šios priežasties nenaudojamų vietinių linijų skaičius nebuvo įtrauktas, nustatant Atsietos prieigos rinkos dydį, tačiau prieiga prie šių nenaudojamų vietinių linijų gali būti suteikta lygiai taip pat, kaip ir prie atitinkamų naudojamų vietinių linijų.

Didelės įtakos nustatymo rinkoje gairių 75 punkte nurodoma, kad itin didelės rinkos dalys – viršijančios 50 proc., gali būti tiesioginis dominuojančios padėties rinkoje įrodymas. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo (Žin., 1999, Nr. 30–856; 2009, Nr. 121–5195) 3 straipsnio 11 dalis apibrėžia 40 proc. rinkos dalies ribą dominavimui nustatyti, kurią pasiekus laikoma, kad operatorius užima dominuojančią padėtį atitinkamoje rinkoje, jeigu neįrodoma priešingai. RRT nustatė, kad Tiriamojo laikotarpio pabaigoje TEO LT, AB Atsietos prieigos rinkos dalis sudarė 75,5 proc. Kiti 95 operatoriai (žr. Ataskaitos 2 priedą) dalinasi 24,5 proc. Atsietos prieigos rinkos dalį. Kadangi antras

po TEO LT, AB didžiausias Atsietos prieigos rinkos dalyvis užėmė tik 3,3 proc. rinkos, kitų 95 Atsietos prieigos rinkos dalyvių atžvilgiu konkurencijos veiksmingumo tyrimas nebus atliekamas.

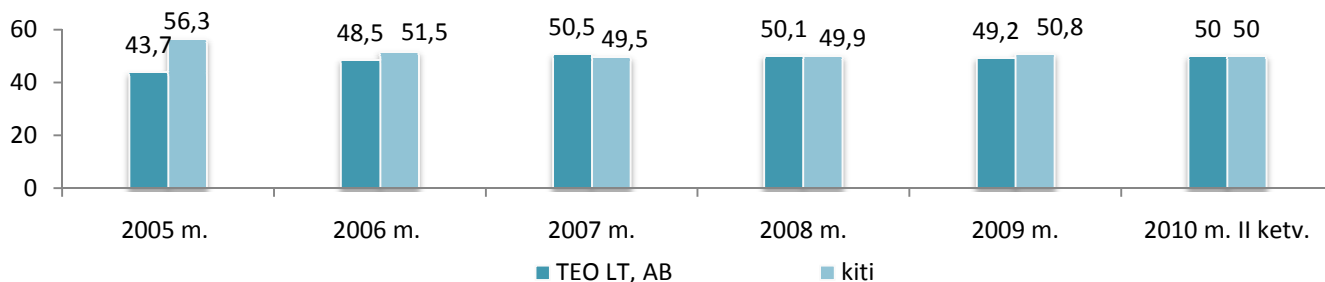
Išvada. Tiriamojo laikotarpio pabaigos duomenimis, TEO LT, AB užima 75,5 proc. Atsietos prieigos rinkos dalį ir dominuoja Rinkoje.

3.3. VERTIKALIAI SUSIJUSIOS PASLAUGOS

Atsietos prieigos rinkos formavimasi ir vystymasi lemia rinkoje veikiančių operatorių komercinė motyvacija atitinkamose mažmeninėse rinkose, o taip pat šių operatorių komercinė motyvacija, apsprendžianti, kurią pasyvią tinklo infrastruktūrą, t. y. vieną ar kelias iš Atsietos prieigos paslaugų, ir (arba) Kitą pasyvią tinklo infrastruktūrą pasirinkti formuojant prieigos tinklą, kuriuo bus teikiamos mažmeninės elektroninių ryšių paslaugos. Šiame Ataskaitos skyriuje nagrinėjama, kaip Atsietos prieigos paslaugos yra susijusios su prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugomis ir mažmeninėmis elektroninių ryšių paslaugomis.

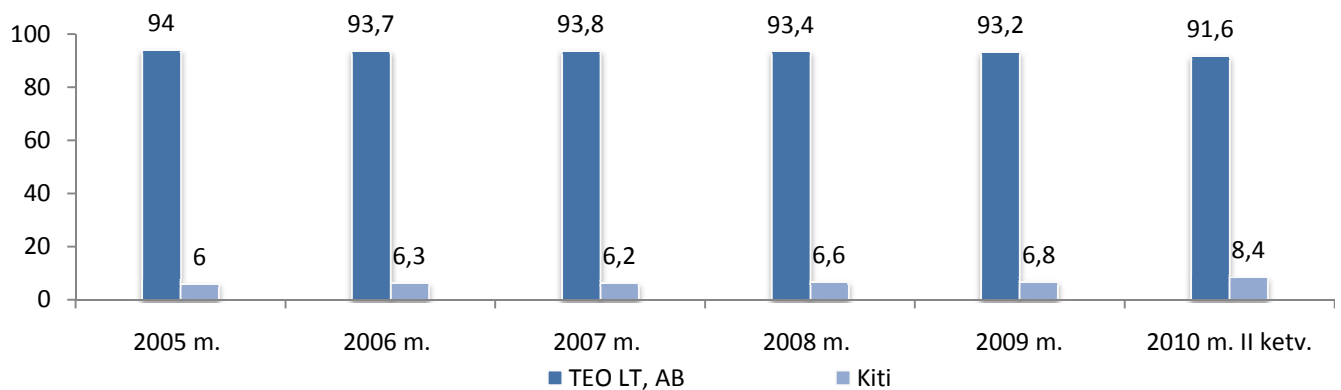
Vertikaliai susijusios Atsietos prieigos paslaugos ir mažmeninės elektroninių ryšių paslaugos. Atsietos prieigos paslaugų pagrindu, paslaugų teikėjai teikia mažmenines elektroninių ryšių paslaugas galutiniams paslaugų gavėjams. Tiriamuoju laikotarpiu Lietuvos Respublikos teritorijoje prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos paslauga buvo teikta tiek sau, tiek kitiems operatoriams, teikiantiems mažmenines elektroninių ryšių paslaugas. Prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos bei prie vietinės UTP ir STP linijos paslaugas operatoriai teikė tik sau, t. y. teikdami mažmenines elektroninių ryšių paslaugas savo abonentams. Be tiek sau, tiek kitiems operatoriams teikiamų Atsietos prieigos paslaugų būtų neįmanoma teikti mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų, todėl Atsietos prieigos paslaugos ir mažmeninės elektroninių ryšių paslaugos yra vertikaliai susijusios.

12 pav. TEO LT, AB ir kitų operatorių, teikusių mažmenines plačiajuosčio ryšio paslaugas fiksuotoje vietoje, rinkos dalių pagal abonentų skaičių dinamika, proc., 2005 m. pab. – 2009 m. pab. ir 2010 m. II ketv. pab.

Tiriamojo laikotarpio pabaigoje TEO LT, AB užėmė 50 proc. visos mažmeninės plačiajuosčio ryšio paslaugų fiksuotoje vietoje rinkos (žr. 12 pav.) ir 93,37 proc. mažmeninės balso paslaugų fiksuotoje vietoje rinkos (šias rinkas vertinant pagal abonentų skaičių) (žr. 13 pav. žemiau). 12 paveiksle matyti, kad nuo 2006 m. kiekvienais metais TEO LT, AB užėmė beveik 50 proc. plačiajuosčio ryšio paslaugų fiksuotoje vietoje rinkos. Tuo tarpu balso paslaugų fiksuotoje vietoje rinkoje (žr. 13 pav.), vertinant ją pagal abonentų skaičių, TEO LT, AB užimama rinkos dalis visais Tiriamojo laikotarpio metais viršijo 90 proc., 2010 m. II ketv. pabaigoje buvo lygi 91,6 proc. TEO LT, AB užimamos balso paslaugų fiksuotoje vietoje rinkos dalies mažėjimas nuo 2005 m., nėra žymus, kaip ir alternatyvių teikėjų rinkos dalies augimas – nuo 6 proc. iki 8,4 proc.

13 pav. TEO LT, AB ir kitų operatorių užimamų mažmeninės balso paslaugų fiksuotoje vietoje rinkos dalių pagal abonentų skaičių kitimas, proc. 2005 m. pab. – 2009 m. pab. ir 2010 m. II ketv. pab.

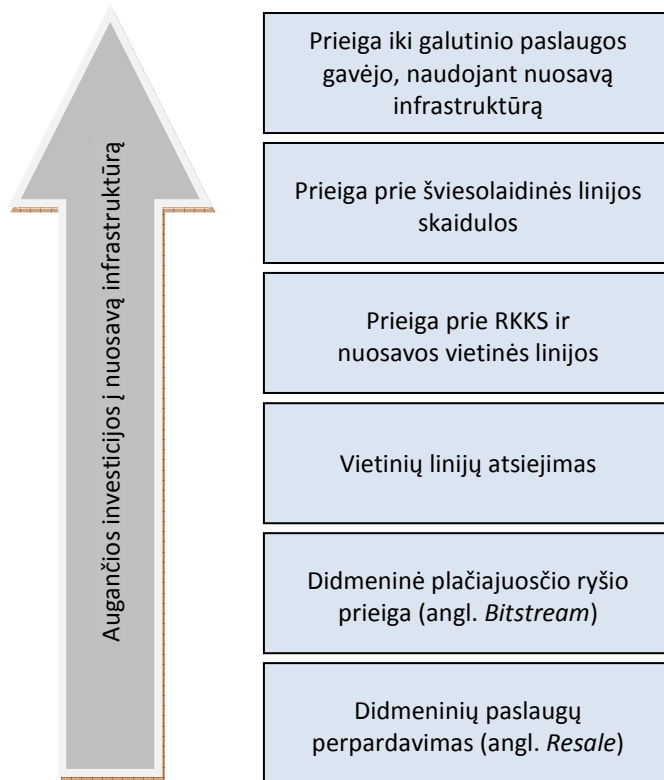
Atsietos prieigos paslaugų ir mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų vertikalus sąsajumas bei TEO LT, AB dominavimas šiose vertikaliai susijusių paslaugų rinkose, suteikia TEO LT, AB pranašumą kitų operatorių, teikiančių ar ketinančių teikti mažmenines elektroninių ryšių paslaugas, atžvilgiu ir sudaro nevienodas konkurencines sąlygas veikti tiek Atsietos prieigos rinkoje, tiek mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose. TEO LT, AB, būdama didžiausia mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikėja Lietuvos Respublikoje, turi motyvų savo rinkos dalies atitinkamose mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose išlaikymu ir (arba) didinimu, ką ji, nesant reguliavimo, gali įtakoti, kontroliuodama Atsietos prieigos paslaugų teikimo sąlygas, taip pat turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes prieigos prie Atsietos prieigos paslaugų nesuteikimu ir atitinkama kainų politika siekti konkurencijos ribojimo Atsietos prieigos rinkoje.

Vertikaliai susijusios Atsietos prieigos paslaugos, prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugos ir mažmeninės elektroninių ryšių paslaugos. Kaip nurodyta Ataskaitos 2.1 skyriuje, operatoriai, tiesdami vietinių linijų prieigos tinklus gali pasinaudoti prieiga prie Kitos pasyvios infrastruktūros, t. y. RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos, taip sumažindami prieigos tinklo vystymo kaštus. Pavyzdžiui, tiesiant bet kurios pasyvios tinklo infrastruktūros prieigos tinklus, kuriuos dažniausiai sudaro vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, dalies brangiai kainuojančių inžinerinių (pagalbinių) darbų galima išvengti, panaudojant esamą RKKS ar vietoje naujų vietinių šviesolaidinių ryšio linijų klojimo, naudojant jau paklotas šviesolaidinių linijų skaidulas. Galimybė naudotis prieiga prie Kitos pasyvios infrastruktūros sudaro sąlygas efektyviai sumažinti NGA tinklų vystymui reikalingus kaštus. Pažymėtina, kad prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos paslauga yra vertikaliai susijusi tik su viena iš Atsietos prieigos paslaugų, t. y. prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, o prieiga prie RKKS yra vertikaliai susijusi su visomis Atsietos prieigos paslaugomis, tačiau atsižvelgiant į vietinių linijų infrastruktūros plėtros tendencijas (žr. 2 pav. Ataskaitos 1.3 skyriuje), tikėtina, kad prieiga prie RKKS dažniausiai bus naudojama vietinių šviesolaidinių ryšio linijų tiesimui.

Europos Komisija NGA Rekomendacijoje taip pat akcentuoja prieigos prie RKKS svarbą, kadangi tai leidžia ypač ženkliai sumažinti NGA tinklo kaštus ir skatinti infrastruktūra grįstą konkurenciją. Europos Komisija taip pat pažymi, kad RKKS valdantis operatorius gali ne tik lengviau bei mažesniais kaštais išvystyti šviesolaidinio ryšio prieigos tinklą, bet ir, pasinaudodamas prieiga prie RKKS, teikti prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugą kitiems operatoriams. Darytina išvada, kad operatoriai, valdantys Kitą pasyvią infrastruktūrą, turi palankesnes sąlygas vystyti NGA tinklus, o valdant ženkliai Kitos pasyvios infrastruktūros dalį – visas sąlygas, reikalingas įtakoti kitų operatorių sprendimus dėl NGA tinklų vystymo.

14 pav. Investicijų į NGA tinklus pakopos.

14 paveiksle pavaizduotos investicijų į NGA tinklus pakopos. Renkantis skirtingas prieigos paslaugas, 14 paveiksle pavaizduotomis pakopomis judant iš apačios į viršų, iliustruojamas didėjantis operatoriaus investicijų į nuosavą prieigos tinklą poreikis.

Operatoriai, norėdami teikti mažmenines elektroninių ryšių paslaugas prieigos prie vietinių metalinių vytos poros linijų arba vietinių šviesolaidinių ryšio linijų pagrindu, gali tiesti šias linijas, įsirengiant nuosavą RKKS, arba didmeninę prieigos prie RKKS paslaugą perkant iš kito operatoriaus. Operatorius, norintis teikti mažmenines elektroninių ryšių paslaugas vietinių šviesolaidinių ryšio linijų pagrindu gali pasinaudoti ir savo ar kito operatoriaus teikiama didmenine prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos paslauga. Šiame kontekste yra svarbu pažymėti tai, kad, Aiškinamajame rašte, tyrėjų mokslinėse studijose²⁰ ir Europos Sąjungos šalių narių nacionalinių reguliavimo institucijų konsultacijų metu²¹ ne kartą yra pabrėžta, kad sąnaudos, reikalingos RKKS įrengimui (t. y. nutiesti RKK, įrengti šulinius ir pan.) yra neproporcingai didelės, lyginant jas su sąnaudomis, kurios būtų patiriamos, naudojant esamą RKKS bendrai. Sąnaudos, patiriamos RKKS įrengimui, sudaro nuo 50 iki 80 proc. visų NGA tinklo tiesimo sąnaudų. Istoriskai yra susiklostę, kad RKKS paprastai valdo buvę monopoliniai viešųjų ryšių tinklų teikėjai, kurie ją išvystė monopolinės rinkos sąlygomis ir taip įgijo didelį konkurencinį pranašumą prieš kitus ūkio subjektus, t. y. galimybę sparčiai vystyti savo NGA tinklus, pasinaudodami jau turima RKKS infrastruktūra. Todėl Europos Komisija, skatindama tiek infrastruktūra grįstą konkurenciją, tiek efektyvias investicijas į NGA tinklų plėtrą, skatina bendrai naudoti jau sukurtą infrastruktūrą bei užkirsti kelią neefektyviam RKKS dubliavimui.

Tokios nuomonės laikosi ir Respondentai, kurių vertinimu, vystyti nuosavą RKKS yra finansiškai nenaudinga, nes RKKS įrengimas reikalauja labai didelių investicijų (Respondentai nurodė, kad 1 km RKK paklojimo miesto sąlygomis kaina yra apie 100 000 Lt, o alternatyvus sprendimas patiesti 1 km šviesolaidinį kabelį kainuoja apie 150 000 Lt).

Atsižvelgiant į bendrą ekonominės situacijos pablogėjimą Lietuvos Respublikoje, finansinių išteklių prieinamumas ypač smulkiems paslaugų teikėjams dar labiau sumažėjo. TEO LT, AB Anketoje taip pat pabrėžia, kad „RKKS nuoma yra svarbi, kadangi nėra alternatyvos kabelių pasikloti tais pačiais

²⁰ http://www.itseurope.org/ITS%20CONF/istanbul2007/downloads/paper/09.08.2007_Amendola_Pupillo_ITS2007.pdf, 6 psl.

²¹ www.bipt.be/GetDocument.aspx?forObjectID=2593&lang=en, 7 psl.

maršrutais“ bei nurodo, kad nesant prieigos prie RKKS, tinkamos įrengti prieigos tinklams, alternatyvai, teikėjas gali diktuoti tokios prieigos sąlygas, o prieigos gavėjas netenka derybinės galios. Vienas iš Respondentų teigė: „RKKS nuomos paslauga yra labai aktuali, kadangi beveik visi tinklai yra pakloti nuomojamuose kanaluose. Įrengti alternatyvią RKKS ekonomiškai yra nenaudinga, be to tai užtruktų labai ilgą laiką, o tam tikrose vietose senamiesčiuose praktiškai neįmanoma“. Tai leidžia daryti išvadą, kad priimtinausias būdas vystyti nuosavus vietinių metalinių vytos poros linijų ir (arba) vietinių šviesolaidinių ryšio linijų, ir (arba) vietinių UTP ir STP linijų prieigos tinklus yra gaunant prieigą prie RKKS ir (arba) prie šviesolaidinių linijų skaidulų. Kaip nurodė Respondentai, dėl techninių savybių jie teiktų pirmenybę prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugai, tačiau šviesolaidinių linijų skaidulos nėra tiek paplitusios teritorine prasme, lyginant su RKKS. Operatoriui, negaunančiam prieigos prie RKKS ir (arba) prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų, prieigos tinklų vystymui būtų reikalingos didelės investicijos (kurių didžiąją dalį sudarytų inžinerinių (pagalbinių) darbų kaštai), kurios sudarytų kliūtis NGA tinklų plėtrai ir tuo pačiu kliūtis konkurencijos Atsietos prieigos rinkoje bei mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose vystymuisi. Remiantis aukščiau išdėstytais faktais, daroma išvada, kad prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugos, Atsietos prieigos paslaugos ir mažmeninės elektroninių ryšių paslaugos, yra vertikalčiai susijusios.

Atliekant analizę, kokią įtaką RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulų teikėjai turi kitų vertikalčiai susijusių Atsietos prieigos paslaugų ir mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikėjų atžvilgiu, nustatyta, kad:

1. TEO LT, AB turi labiausiai išvystytą RKKS bei turi daugiausiai šviesolaidinių linijų skaidulų Lietuvos Respublikos teritorijoje. Respondentai pateiktose Anketose nurodė, kad išskyrus TEO LT, AB nėra kitų alternatyvių Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų teikėjų, galinčių suteikti prieigos prie RKKS paslaugas tokia apimtimi kaip TEO LT, AB. Viena iš Respondentų teigimu, prieigos prie RKKS gavėjas turėtų nedaug galimybių pakeisti esamą prieigos prie RKKS paslaugos teikėją kitu, nes „paprastai skirtingų teikėjų RKKS plėtojami skirtingose teritorijose (pavyzdžiui, mikrorajonuose, kur yra AB „Vilniaus energija“ kolektoriai, nėra TEO LT, AB kanalizacijos)“. TEO LT, AB nuosavybės teise priklausančių RKK bendras ilgis siekia 15 076 km, kas sudaro 90,26 proc. visų turimų RKK, esančių Lietuvos Respublikos teritorijoje, ilgio (žr. 7 lentelę). Kiti operatoriai, teikiantys RKKS, negali sudaryti lygiavertės konkurencijos TEO LT, AB prieigos prie RKKS teikimo paslaugų segmente, nes jų nuosavybės teise disponuojamų RKK ilgis sudaro tik 9,74 proc. visų RKKS, esančių Lietuvos Respublikos teritorijoje. Taip pat pažymėtina, kad TEO LT, AB užimama šviesolaidinių linijų skaidulų rinkos dalis, vertinant pagal šviesolaidinių linijų skaidulų skaičių, Tiriomojo laikotarpio pabaigoje buvo 47,9 proc., o pagal pajamas, gautas iš šviesolaidinių linijų skaidulų veiklos, Tiriomojo laikotarpio pabaigoje – 50,4 proc. (žr. 7 lentelę).

7 lentelė. Šviesolaidinių linijų skaidulų skaičius, vnt., RKK ilgis, km, 2005 m. pab. – 2009 m. pab. ir 2010 m. II ketv. pab.

	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m. II ketv.
Šviesolaidinių linijų skaidulos						
Bendras skaičius rinkoje, vnt.	n. d.	489	891	1.848	2.257	2.264
TEO LT, AB	n. d.	254	560	742	1.081	1.085
TEO LT, AB dalis, proc.	n. d.	51,9 %	62,9 %	40,2 %	47,9 %	47,9 %
UAB „Skaidula“	n. d.	231	323	481	554	574
VšĮ „Plačiajuostis internetas	n. d.			434	485	496
Kitų 7 teikėjų	n. d.	4	8	191	137	109
Bendros pajamos Lt, be PVM	n. d.	961.607	6.937.495	16.798.343	20.852.640	9.761.049
TEO LT, AB	n. d.	448.000	4.465.000	10.039.000	10.790.000	4.924.000
TEO LT, AB dalis, proc.	n. d.	46,6 %	64,4 %	59,8 %	51,7 %	50,4 %
UAB „Skaidula“	n. d.	483.227	2.333.708	3.919.792	5.561.064	2.928.367
VšĮ „Plačiajuostis internetas	n. d.			1.680.195	2.769.775	1.430.464
Kitų 7 teikėjų		30.380	138.787	1.159.355	1.731.801	478.219
Ryšių kabelių kanalai						
Bendras RKK ilgis, km	16.227,1	16.270,6	16.297,6	16.329,8	16.578,32	16.703,23
TEO LT, AB	14.889	14.904	14.917	14.929	14.974,2	15.075,6

TEO LT, AB dalis, proc.	91,8 %	91,5 %	91,5 %	91,4 %	90,3 %	90,3 %
A. Judicko IĮ	–	–	–	–	0,5	0,5
AB „Lietuvos energija“	9,3*	9,3*	9,3*	9,3*	80	80
AB „Lietuvos geležinkeliai“	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
AB „Ogmios centras“	–	–	–	–	4	4
AB „Rytų skirstomieji tinklai“	18	20	20	23	39,5	39,5
AB Lietuvos radijo ir televizijos centras	–	–	–	–	1	1
Ivančiko IĮ "Žaibas"	–	–	–	–	5	15
L. Bulovo firma „Elektromedija“	–	–	–	–	5	5
UAB „ALPHA KOMUNIKACIJOS–2“	–	–	2	2		
UAB „Auridija“	–	–	–	–	0,03	0,03
UAB „Balticum TV“	9	9,5	10,5	16,5	16,5	16,5
UAB „Bitosis“	–	–	–	–	0,8	0,8
UAB „Biuro sprendimų tinklas“	–	–	–	–	1	1
UAB „Consilium optimum“	–	–	–	–	0,1	0,4
UAB „Infoseka“	–	–	–	–	12	21
UAB „Init“	–	–	–	–	4,7	4,7
UAB „Kabeliniai ryšių tinklai“	–	–	–	–	2	2
UAB „Kavamedia“	–	–	–	–	–	0,3
UAB „Kednetas“	–	–	–	–	1	1
UAB „Marsatas“	1	1	1	1	1	1
UAB „Medium Group“	–	–	–	–	5	5
UAB „Miesto tinklas“	–	–	–	–	–	15
UAB „Mikrovisatos TV“	0,2	1,7	2,2	2,7	2,9	2,9
UAB „Oslo products“	–	–	0,07	0,07	0,07	0,07
UAB „Parabolė“	–	–	–	–	0,3	0,3
UAB „Patrimpas“	–	–	–	–	10	10
UAB „Penkių kontinentų komunikacijų centras“	–	–	0,6	0,6	409	416
UAB „Radijo elektroninės sistemos“	10	15	20	20	8	8
UAB „Roventa“	–	–	–	–	49	50,5
UAB „Skaidula“	64,3	82,8	86,5	94,3	96,3	96,5
UAB „Sugardas“	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
UAB „Technikos pasaulis“	–	–	–	–	2,5	2,5
UAB „Teletronika“	–	–	–	–	15,9	15,9
UAB „Transteleservis“	0,1	0,1	0,5	1,2	1,2	1,2
UAB „Trigeris“	–	–	–	1	–	–
UAB „Vilniaus Avilda“	–	–	–	–	5	6
UAB „Vinita“	0,2	1,1	1,9	3,1	4	4,1
UAB „Zirzilė“	–	–	–	–	2,1	3
UAB „Žaliasis namas“	–	–	–	–	0,5	0,5

*RKK ilgis, km, išskyrus RKK ne miesto teritorijoje.

TEO LT, AB, būdama didžiausia Kitos pasyvios infrastruktūros valdytoja Lietuvos Respublikoje, turi esminį pranašumą tiesiant NGA tinklą ir turi galimybes išlaikyti ir (arba) didinti savo rinkos dalis Atsietos prieigos rinkoje bei mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose.

2. TEO LT, AB turi motyvų, o nesant reguliavimo, ir galimybes nesuteikti prieigos prie RKKS ir (arba) šviesolaidinių linijų skaidulos arba vilkinti šių prieigų suteikimo terminus. RKKS bendras naudojimas Lietuvos Respublikoje yra reglamentuojamas Elektroninių ryšių įstatymo 39 straipsniu ir Infrastruktūros įrengimo ir naudojimo taisyklėmis. Vadovaujantis Infrastruktūros įrengimo ir naudojimo taisyklių nuostatomis, asmenys, valdantys elektroninių ryšių (tarp jų ir RKKS) ir kitą tinkamą infrastruktūrą, turi leisti bendrai ja naudotis, jei yra tenkinamos Infrastruktūros įrengimo ir naudojimo taisyklių 328 punkte nurodytos sąlygos. Nepaisant to, Respondentai²² Anketose nurodė, kad 2007 m. – 2008 m. susidūrė su problemomis, siekdami gauti prieigą prie RKKS ir prie šviesolaidinių linijų skaidulos iš TEO LT, AB. Pagrindinės problemos, įvardintos Respondentų pateiktose Anketose yra šios:

²² Su šiomis problemomis susidūrė ir jas nurodė 28 Respondentai.

– TEO LT, AB neteikia informacijos apie valdomą RKKS (RKKS elementų geografinę būseną, identifikatorius ir pan.). Šią informaciją TEO LT, AB reikalavimu, privalo nurodyti operatorius, teikdamas prašymą sudaryti su TEO LT, AB bendro naudojimosi RKKS sutartį. Tokiu būdu TEO LT, AB sudaro nepalankias prašymo sudaryti su TEO LT, AB bendro naudojimosi RKKS sutartį nagrinėjimo (toliau – Tyrimas²³) sąlygas. Operatoriai yra verčiami ieškoti informacijos apie TEO LT, AB valdomą RKKS kituose šaltiniuose, kurie nebūtinai yra tikslūs bei reguliariai atnaujinami. Tuo tarpu prašymai atlikti Tyrimus, kuriuose nurodoma netiksli informacija, apie norimą gauti prieigą prie konkretaus TEO LT, AB valdomo RKK, yra grąžinami ir prieiga prie RKKS yra nesuteikiama. Operatorius yra priverstas kreiptis dėl prieigos prie RKKS gavimo iš naujo. Už kiekvieną, įskaitant ir patikslintą, prašymą atlikti Tyrimą operatoriai turi mokėti vienodą užmokestį. Informaciją apie 2005 m. – 2008 m. laikotarpį prašytą, bet nesuteiktą prieigą prie RKKS Anketose pateikė 21 Respondentas. Informaciją apie patirtas išlaidas už prašytą, bet negautą prieigą prie TEO LT, AB teikiamos RKKS (užmokesčiai už Tyrimo atlikimą bei informacijos pateikimą) Anketose pateikė 17 Respondentų. 2005 m. – 2008 m. laikotarpį, šių Respondentų patirtos išlaidos už negautą prieigą prie RKKS siekė 408,8 tūkst. Lt. Vienas iš Respondentų situaciją pakomentavo taip: „Pateikiant prašymą Tyrimui atlikti, reikia labai tiksliai nurodyti prašomą trasą scheme, RKKS schemų kopijas įmanoma gauti tik savivaldybėje, kurios yra neryškios dėl didelio mastelio, taip pat schemą įmanoma nupiešti perėjus tik pačią trasą pėsčiomis ir apytiksliai, pagal šulinių dangčius bandant įsivaizduoti kaip kanalai galėtų eiti po žeme“. Tokio tipo problemas kėlė ir kiti Respondentai: „kad gautume prieigą, turime rengti užsakymą (turima galvoje prašymą Tyrimui), kuriame reikia pridėti schemą, kaip išsidėstytų tinklas, trasa, tačiau TEO LT, AB neteikia savo RKK schemas. Ir jei yra neatitikimas, atsakymas būna neigiamas ir reikia prašyti iš naujo“; „labai sunku yra gauti RKKS schemas, nors yra dideli reikalavimai nurodyti maršrutus, atstumus bei šulinių numerius, tiek darant užklausimą Tyrimui atlikti, tiek projektą“; „ nėra galimybių patikrinti neigiamo atsakymo atitikimą nustatytiems kriterijams“.

– TEO LT, AB, gaudama prašymus atlikti Tyrimą, tuo pačiu gauna ir informaciją apie kitų mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikėjų (TEO LT, AB konkurentų mažmeninėje elektroninių ryšių rinkoje) planuojamą prieigos tinklų plėtrą. Taigi TEO LT, AB turi motyvus, o nesant reguliavimo, ir galimybes vilkinti šių tyrimų atlikimą, bei tuo pačiu kontroliuoti kitų operatorių mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų pateikimo galutiniam paslaugų gavėjui terminus. Galimybė vilkinti Tyrimo atlikimą sukuria antikonkurencinę situaciją keliais aspektais. Nepagrįstas Tyrimo atlikimui skirtas laiko ilginimas yra proporcingas TEO LT, AB konkurento negautoms pajamoms už mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikimą. Jei TEO LT, AB būtų motyvuotas atlikti Tyrimą kuo greičiau, operatorius, kuris kreipėsi dėl prieigos prie TEO LT, AB valdomos RKKS gavimo, galėtų greičiau įrengti prieigos tinklą, ir juo pradėti teikti mažmenines elektronines ryšių paslaugas savo abonentams ir gauti pajamas už suteiktas paslaugas. Be to laiku, kai neva yra atliekamas Tyrimas, TEO LT, AB turi konkurencinį pranašumą, nes gali pirmas pasiūlyti teikti mažmenines elektroninių ryšių paslaugas toje pačioje teritorijoje, kurioje kitas operatorius norėjo TEO LT, AB valdomais RKK tiesiti savo prieigos tinklą, kuriuo planavo pradėti teikti mažmenines elektroninių ryšių paslaugas. Vadovaujantis Infrastruktūros įrengimo ir naudojimo taisyklių 337 punktu RKKS valdytojas privalo atsakyti raštu operatoriui, pateikusiam prašymą sudaryti su TEO LT, AB bendro naudojimosi RKKS sutartį, ne vėliau kaip per vieną mėnesį. Respondentai Anketose pateikė nuomones: „Pagrindinė problema – ilgai tempiami (apie tris mėnesius) ir neigiami atsakymai Tyrimui RKKS bei optinių skaidulų nuomai“; „daugiausia problemų yra su TEO. Dažnai vilkinami atsakymai apie galimybę gauti prašomą prieigą, taip pat siūlo tik infrastruktūrą iki norimo objekto ribų“ „užklauskos dėl RKKS nuomos techninių sąlygų dažnai vėluoja, pateiktos sąlygos dažniausiai įgyvendinamos tik pasitelkus labai stiprią vaizduotę t. y. duodamos ne vientisos atkarpos, nes dažniausiai kanalai būna užimti, o ir pateikiami atsakymai yra sunkiai suprantami“. Respondentai taip pat nurodo, kad toks laiko tarpas yra neproporcingai ilgas bei, kaip yra nurodyta aukščiau, suteikia TEO LT, AB konkurencinį pranašumą. Todėl TEO LT, AB neturi motyvų optimizuoti (spartinti) Tyrimo atlikimo proceso bei turi motyvų, nesant reguliavimo, ir galimybes jį maksimaliai ilginti;

²³ TEO LT, AB išnagrinėja operatoriaus prašymą sudaryti su TEO LT, AB bendro naudojimosi RKKS sutartį, t. y. atlieka tyrimą, ar yra galimas bendras RKKS naudojimas.

– Atsakymuose dėl atliktų Tyrimų TEO LT, AB nurodo, kad laisvos vietos ryšių kabelių įvėrimui RKK nėra. Kaip nurodė vienas Respondentų: „pagrindinė problema, norint gauti iš TEO LT, AB prieigą prie RKKS – RKK užimtumas 75 procentai, (ne visada tai yra tiesa)“; „pasitaiko, kad neteisingai nurodoma, kad išnuomoti RKKS techninių galimybių nėra“; „nuo 2007 m. TEO LT, AB nesuteikia nei prieigos prie RKKS nei šviesolaidinėms linijoms prieigos, t. y. 100 proc. visų užklausių Tyrimui atlikti grįžta su neigiamais atsakymais (nors tikrai žinome, kad laisvų šviesolaidinių porų jų kanale yra daugiau nei 80 proc.)“. Pakartotinėje Anketoje vienas Respondentų pateikė nuomonę, kad TEO LT, AB dirbtinai ilgina Tyrimo laiką, ir Tyrimo metu į prieš tai buvusius laisvus RKK pakloja nenaudojamus kabelius, kurie dirbtinai padidina kanalo užpildymą iki kritinio lygio. Tyrimo rezultatas būna neigiamas. Ši problema, susijusi su prieigos prie RKKS nesuteikimu, argumentuojant vietos stoka RKK, spręsta papildžius Infrastruktūros įrengimo ir naudojimo taisykles²⁴ formule, kuria apskaičiuojama ar RKK vamzdyje yra pakankamai vietos planuojamam tiesti kabeliui. Šiuo Infrastruktūros įrengimo ir naudojimo taisyklių papildymu operatorius, norintis gauti prieigą prie RKKS, turėdamas informaciją apie į RKK įvertus kabelius, įgijo galimybę pats nustatyti, ar konkrečiame, jį dominančiame RKK tilptų norimas patiesti kabelis. Infrastruktūros įrengimo ir naudojimo taisyklių 330 punkte nustatyta, kad tuo atveju, jeigu elektroninių ryšių infrastruktūros valdytojas atsisako sudaryti bendro naudojimosi elektroninių ryšių infrastruktūra sutartį su elektroninių ryšių infrastruktūros naudotoju, kuomet yra nepakankamai vietos pakloti elektroninių ryšių infrastruktūros naudotojo ryšių kabelius, jis prašymą pateikusiai elektroninių ryšių infrastruktūros naudotojui turi nurodyti kiekviename vamzdyje įvertų ir (arba) numatytų verti ryšių kabelių išorinius skersmenis.

TEO LT, AB, nesuteikdama prieigos prie vertikalios susijusių prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų, įtakoja ne tik kitų operatorių konkurencingumą mažmeninėse elektroninių ryšių rinkose bet ir Atsietos prieigos rinkoje, o tai stabdo NGA tinklų, kuriuos galėtų įrengti kiti negu TEO LT, AB operatoriai, plėtrą Lietuvos Respublikoje.

3. TEO LT, AB turi motyvų, o nesant reguliavimo, ir galimybes didinti prieigos prie RKKS bei šviesolaidinių linijų skaidulos kainas. Respondentai Anketose nurodė, kad TEO LT, AB 2008 m. spalio 14 d. vienašališkai 33,3 proc. padidino vienkartinį užmokestį už Tyrimą nuo 420 Lt/km (be PVM) iki 560 Lt/km (be PVM), ir 16,3 proc. – mėnesinį vietos RKK nuomos užmokestį nuo 86 Lt/km (be PVM) iki 100 Lt/km (be PVM). 5 operatorių grupė 2008 m. spalio 28 d. RRT pateikė ginčą dėl vietos RKK nuomos kainos padidinimo. Išnagrinėjus ginčą, RRT direktoriaus 2009 m. balandžio 10 d. įsakymu 1V–494 pripažinta, kad mėnesinio vietos nuomos RKK užmokesčio padidinimas nuo 86 Lt/km iki 100 Lt/km (be PVM), atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes, yra nepagrįstas ir neteisėtas, tačiau atmestas reikalavimas pripažinti, kad vienkartinio užmokesčio už Tyrimą didinimas nuo 420 Lt/km iki 560 Lt/km (be PVM), atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes, yra nepagrįstas ir neteisėtas. Nuo 2005 m. iki 2010 m. vienkartinis užmokestis už Tyrimą išaugo 56 Lt/km, ir mėnesinis užmokestis už vietos RKK nuomą – 10 Lt/km. 2010 m. II ketv. pabaigoje galiojo tokios vietos nuomos RKKS kainos: vienkartinis mokestis už Tyrimą 560 Lt/km (be PVM), ir mėnesinis vietos RKK užmokestis 96 Lt/km (be PVM) (žr. 8 lentelę).

²⁴ RRT direktoriaus 2010 m. gegužės 21 d. įsakymas Nr. 1V–571 „Dėl Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2005 m. birželio 10 d. įsakymo Nr. 1V–562 „Dėl Elektroninių ryšių infrastruktūros įrengimo ir naudojimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ (Žin., 2010, Nr. 60–2982).

8 lentelė. Užmokesčių už prieigos prie RKKS paslaugą kitimas 2005 m. I ketv. – 2010 m. II ketv. laikotarpiu.

Užmokesčio pavadinimas	Iki 2005–03–31	Nuo 2005–03–31	Nuo 2008–10–14	2010–06–30
Vienkartinis užmokestis už vietos nuomos RKK Tyrimą ir informacijos pateikimą, 1 km ar mažiau RKK, Lt, be PVM	504,00	420,00	560,00	560,00
Vienkartinis užmokestis už vietos nuomos RKK Tyrimą ir informacijos pateikimą, daugiau negu 1 km RKK, Lt, be PVM	0,504*L(m), kur L(m) – vieno ištirto RKK ilgis metrais	0,420* L(m), kur L(m) – vieno ištirto RKK ilgis metrais	0,560*L(m), kur L(m) – vieno ištirto RKK ilgis metrais	0,560*L(m), kur L(m) – vieno ištirto RKK ilgis metrais
Mėnesinis užmokestis už vietos RKK nuomą, Lt/km, be PVM	86,00	86,00	100,00	96,00

Didžioji dalis apklaustų Respondentų nurodė, kad nutraukti prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros teikimo sutarčių negali, nes būtų nutrauktas mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikimas ir tektų tiesti savo prieigos tinklą. Neturėdami finansinių pajėgumų investuoti į nuosavą pasyvią tinklo infrastruktūrą bei negaudami prieigos prie esamos Kitos pasyvios infrastruktūros, nebegalėtų teikti mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų galutiniams paslaugų gavėjams. Tai, kad prieigos prie RKKS gavėjai nenutraukė prieigos prie RKKS sutarčių net 33,3 proc. padidėjus vienkartiniam ir 16,3 proc. periodiniams užmokesčiams, akivaizdžiai patvirtina faktą, kad mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikėjams, perkantiems TEO LT, AB teikiamą prieigos prie RKKS paslaugą, net ir ženkliai išaugus šios paslaugos kainai, būtų sudėtinga atsisakyti TEO LT, AB teikiamos prieigos prie RKKS paslaugos. Kadangi TEO LT, AB valdo 90,26 proc. visų RKKS, esančių Lietuvos Respublikos teritorijoje, TEO LT, AB teikiama prieigos prie RKKS paslauga nėra pakeičiama jokia kita paslauga, kas reiškia, kad TEO LT, AB teikiamos prieigos prie RKKS gavėjai neturi kitų alternatyvų kitokiu būdu tiesti prieigos tinklus bei teikti mažmenines elektroninių ryšių paslaugas savo abonentams. Išaugusios prieigos prie RKKS paslaugos kainos neabejotinai didina Atsietos prieigos paslaugų teikimo sąnaudas, tuo pačiu ir mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikimo sąnaudas. Tokiu atveju, prieigos prie RKKS paslaugos gavėjas, norėdamas išlikti konkurencingas mažmeninėje elektroninių ryšių paslaugų rinkoje, yra priverstas mažinti savo pelną. TEO LT, AB neskelbia viešai detalios prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugos teikimo pasiūlymo, tik nurodo, kad kaina už šviesolaidinių linijų skaidulos nuomą skaičiuojama kiekvienu konkrečiu atveju individualiai.²⁵ RRT neturi duomenų, kad Tiriamuoju laikotarpiu TEO LT, AB būtų pakėlęs prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos kainas, tačiau atsižvelgiant į tai, kad ši prieiga yra vertikaliai susijusi su viena iš Atsietos prieigos paslaugų (prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos) bei mažmeninių elektroninių ryšių paslaugomis, TEO LT, AB turėtų motyvų, o nesant reguliavimo, ir galimybes didinti prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos kainas ir kitaip kontroliuoti šios paslaugos teikimo sąlygas. Tokiu būdu TEO LT, AB, kontroliuodama su Atsietos prieigos paslaugomis susijusių didmeninių prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų kainas, įtakoja konkurenciją Atsietos prieigos rinkoje ir mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose.

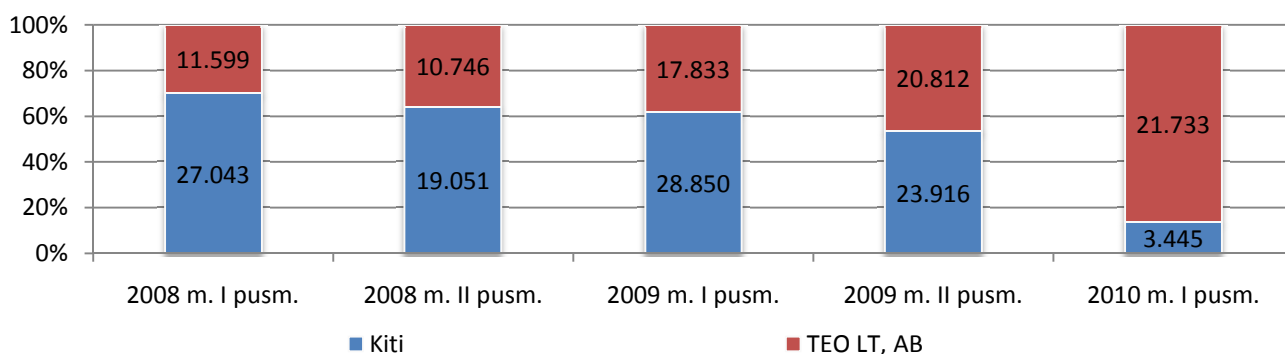
4. TEO LT, AB turi motyvų, o nesant reguliavimo, ir galimybes, sudaryti sau palankesnes konkurencines sąlygas mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose, ir diskriminuoti kitus operatorius. TEO LT, AB, gavęs užsakymą atlikti Tyrimą, turi galimybę susipažinti ir įvertinti konkurentų prieigos tinklų plėtros planus bei gauti informaciją apie teritoriją, kurioje konkretus operatorius planuoja pradėti teikti mažmenines elektroninių ryšių paslaugas. Tuo tarpu, konkurentai analogiškos *vice versa* galimybės neturi. TEO LT, AB taip pat turi motyvų, o nesant reguliavimo, ir galimybę nuspręsti, ar sudaryti ar nesudaryti sąlygas (suteikti ar nesuteikti prieigą prie RKKS) kitam operatoriui tiesti savo prieigos tinklą ir teikti mažmenines elektroninių ryšių paslaugas konkrečioje teritorijoje, ir taip įtakoti konkurencines sąlygas mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose. Tai patvirtino ir Pakartotinėje Anketoje Respondento pateikta informacija, kad kai TEO LT, AB dėl šio

²⁵ <http://www.teo.lt/node/294>

skyriaus 2 punkte nurodytų priežasčių atsisako suteikti prieigą prie RKKS, tame pačiame rajone vartotojams TEO LT, AB pradeda teikti mažmenines elektroninių ryšių paslaugas, teikiamas vietinėmis šviesolaidinėmis ryšio linijomis.

Pažymėtina, kad daugelio Respondentų nurodytas laikas, t. y. 2007 m., kuomet dėl vienokių ar kitokių priežasčių TEO LT, AB pradėjo vengti suteikti prieigą prie RKKS ir (arba) šviesolaidinių linijų skaidulų (žr. šio Ataskaitos 3.3 skyriaus 2 punktą), sutapo su tuo, kad tais pačiais 2007 m. TEO LT, AB pradėjo investuoti ir tiesti savo šviesolaidinių ryšio linijų (t. y. FTTH ir FTTB) prieigos tinklą (žr. Ataskaitos 2.2.2.3 skyriaus 11 paveikslą). Šiuo laikotarpiu TEO LT, AB turimų šviesolaidinių ryšio linijų skaičius išaugo 46,4 proc. – 2007 m. TEO LT, AB priklausė 14,8 proc. visų šviesolaidinių ryšio linijų, 2010 m. II ketv. pabaigoje – 30,2 proc. (žr. Ataskaitos 2.2.2.2 skyriaus 4 lentelę).

15 pav. TEO LT, AB ir kitų operatorių turimų šviesolaidinių ryšio linijų (FTTB ir FTTH), skaičiaus augimo tempai, vnt.

TEO LT, AB didėjantis šviesolaidinių ryšio linijų skaičiaus augimo tempas yra susijęs su TEO LT, AB didėjančiomis investicijomis į šviesolaidinių ryšio linijų tinklą (žr. 11 pav.). Kitų teikėjų atitinkamų linijų augimo tempo mažėjimas (žr. 14 pav.), įvertinus RRT gautus kitų operatorių skundus dėl prieigos prie TEO LT, AB valdomos RKKS nesuteikimo bei apie tai liudijančią Respondentų Anketose ir Pakartotinėse Anketose pateiktą informaciją, yra sietinas su TEO LT, AB vengimu suteikti prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugas. Nesuteikdama prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų, TEO LT, AB riboja operatorių galimybes vystyti NGA tinklus ir konkuruoti mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose, tuo pat metu stiprėjant TEO LT, AB konkurencinei pozicijai šiose rinkose.

Atsietos prieigos paslaugų, prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų ir mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų vertikalus sąsajumas bei TEO LT, AB dominavimas šiose vertikaliai susijusių paslaugų rinkose, suteikia TEO LT, AB pranašumą kitų operatorių atžvilgiu ir sudaro nevienodas konkurencines sąlygas veikti tiek Atsietos prieigos rinkoje, tiek mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose. TEO LT, AB, pirmąją pagal vietinių linijų skaičių (žr. Ataskaitos 2.2.2.2 skyriaus 4 lentelę), yra pagrindinė prieigų prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos teikėja (žr. 7 lentelę), o taip pat didžiausia mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikėja Lietuvos Respublikoje (žr. 12, 13 pav.) Egzistuojantis TEO LT, AB teikiamų prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų, Atsietos prieigos paslaugų ir prieigos prie mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų vertikalus sąsajumas gali sudaryti paskatas TEO LT, AB Atsietos prieigos paslaugų bei prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų kainodaroje taikyti nepagrįstai aukštas kainas (angl. *excessive prices*), dėl to gali atsirasti ir galimybė kitų paslaugų kryžminiam subsidijavimui, kainų diskriminavimui bei kainų spaudimui (angl. *price squeeze*). Be to, TEO LT, AB, kontroliuodama prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų teikimą, gali neigiamai įtakoti NGA plėtrą, bei konkurenciją Atsietos prieigos rinkoje, o tuo pačiu ir konkurenciją mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose.

Išvada. Atsietos prieigos paslaugos yra vertikaliai susijusios su mažmeninėmis elektroninių ryšių paslaugomis ir didmeninėmis prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugomis, t. y. prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugomis. TEO LT, AB turi motyvą, o nesant reguliavimo, ir galimybes nesuteikti prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų, o taip pat kontroliuoti šių paslaugų kainas bei kitas teikimo sąlygas ir tuo ne tik daryti neigiamą įtaką konkurencijai Atsietos prieigos rinkoje, mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose, bet ir NGA tinklų plėtrai.

3.4. ĮEJIMO Į RINKĄ BARJERAI

Naujasis rinkos dalyvis gali įeiti į Atsietos prieigos rinką tik, jei turi (ar per trumpą laiką gali įsigyti) pakankamai išvystą teritorinio padengimo prasme vietinių metalinių vytos poros linijų ir (arba) vietinių šviesolaidinių ryšio linijų ir (arba) vietinių UTP ir STP linijų prieigos tinklą.

Aukštus įėjimo į Atsietos prieigos rinką barjerus sukuria šios aplinkybės:

1. TEO LT, AB didžiausią patirtį elektroninių ryšių rinkoje turintis viešojo fiksuoto telefono ryšio operatorius, teikiantis didžiausią bei visą Lietuvos Respublikos teritoriją dengiantį prieigos tinklą, yra didžiausio RKKS valdytojas ir didžiausias šviesolaidinių linijų skaidulų teikėjas. TEO LT, AB teikiamą prieigos tinklą sudaro vietinės metalinės vytos poros linijos, vietinės šviesolaidinės ryšio linijos bei vietinės UTP ir STP linijos. TEO LT, AB 2010 m. II ketv. pabaigoje užėmė 75,5 proc. Atsietos prieigos rinkos dalį, kurią sudarė 725.126 vietinių linijų, kiti operatoriai turėjo 24,5 proc. šios rinkos, t. y. 235.778 vietines linijas (žr. Ataskaitos 3.2 skyrių). Be to 2010 m. II ketv. pabaigoje TEO LT, AB teikė 499.652 nenaudojamas vietines metalinės vytos poros linijas, vietines šviesolaidines ryšio linijas bei vietines UTP ir STP linijas. TEO LT, AB Tiriamojo laikotarpio pabaigoje valdė 90,26 proc. visų RKK, esančių Lietuvos Respublikos teritorijoje (matuojant pagal ilgį, km). Taip pat pažymėtina, kad TEO LT, AB, yra didžiausia šviesolaidinių linijų skaidulų teikėja Lietuvos Respublikoje. Pagal suteiktų prieigų prie šviesolaidinių linijų skaidulos skaičių TEO LT, AB užimama rinkos dalis pagal pajamas, gautas iš šviesolaidinių linijų skaidulų veiklos, Tiriamojo laikotarpio pabaigoje sudarė 50,4 proc., o pagal šviesolaidinių linijų skaidulų skaičių TEO LT, AB užėmė 47,9 proc. rinkos (žr. Ataskaitos 3.3 skyriaus 7 lentelę) (UAB „Skaidula“ – 25,4 proc., VšĮ „Plačiajuostis internetas“ – 21,9 proc. (matuojant pagal skaidulų skaičių), likusi rinkos dalis priklausė kitiems 11 šviesolaidinių linijų skaidulų teikėjams). Todėl daroma išvada, kad TEO LT, AB turimų vietinių linijų ir Kitos pasyvios infrastruktūros šiuo metu dubliuoti neįmanoma. Tai ženkliai riboja veiksmingos konkurencijos atsiradimą tiek Atsietos prieigos rinkoje, tiek mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose. Atsietos prieigos paslaugų teikimo kontrolė TEO LT, AB suteikia esminį pranašumą prieš konkurentus mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose.

2. Istorinis viešojo fiksuoto telefono ryšio operatorius TEO LT, AB turi geresnes finansavimo galimybes negu bet kuris kitas potencialus Atsietos prieigos paslaugų teikėjas ar operatorius, norintis įeiti į Atsietos prieigos rinką. TEO LT, AB netiesiogiai priklauso vienai didžiausių Europoje elektroninių ryšių veiklą vykdančiai įmonei „TeliaSonera AB“, kuri per savo antrinę įmonę „Amber Teleholding A/S“ valdo 62,94 proc. TEO LT, AB akcijų. Taigi, nedidelėms (lyginant su TEO LT, AB susijusių juridinių asmenų grupe) Lietuvos Respublikos įmonėms nėra galimybių lygiaverčiai konkuruoti su TEO LT, AB valdymo, rinkodaros, technologijų, finansinių išteklių bei kitose srityse, ypač įvertinus TEO LT, AB prieigos prie vietinių linijų prieigos tinklo dydį ir geografinį paplitimą Lietuvos Respublikoje. Įeiti į Atsietos prieigos rinką ir sukurti joje istoriniam operatoriui TEO LT, AB lygiavertę konkurenciją reikia didelių investicijų. TEO LT, AB didesnes finansines galimybes investuoti rodo nuo 2007 m. augančios TEO LT, AB investicijos į šviesolaidinio ryšio prieigos tinklus (žr. 11 pav. Ataskaitos 2.2 skyriuje), o kitų prieigos tinklų teikėjų mažesnes finansines galimybes tiesti NGA tinklus rodo mažėjantys vietinių šviesolaidinių ryšio linijų skaičiaus augimo tempai (žr. 15 pav. Ataskaitos 3.3 skyriuje).

3. TEO LT, AB vengia suteikti prieigą prie Kitos pasyvios infrastruktūros. Prieigos tinklo vystymo procese lemiamas vaidmuo tenka prieigai prie Kitos pasyvios infrastruktūros (RKKS ir (arba) šviesolaidinių linijų skaidulos). Respondentų nuomone, dėl techninių savybių jie teiktų pirmenybę prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugai. Taip pat ir TEO LT, AB, atsakydama į Anketos klausimą, kokią įtaką paslaugų teikimui turėtų galimybė pakeisti prieigą prie RKKS į prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos pripažino, kad „toks pakeitimas sumažintų įėjimo į rinką ar konkretų regioną barjerus (kaštus bei laiką)“. Tačiau šviesolaidinių linijų skaidulos nėra tiek paplitusios teritorinė prasme, lyginant su RKKS, todėl priimtinausias įėjimo į Atsietos prieigos rinką būdas yra naudojant vertikaliai susijusią prieigos prie RKKS paslaugą. Operatoriai, gaudami prieigos prie RKKS paslaugą, laisvuose RKK pakloja vietines linijas. Nuosavos RKKS įrengimas reikalauja didelių investicijų. Kaip nurodė Respondentai naujos 1 km RKK paklojimo miesto sąlygomis kaina yra apie 100 000 Lt, o alternatyvus sprendimas patiesti 1 km šviesolaidinį kabelį kainuoja 150 000 Lt. Be to, RKKS paklojimo darbai prilygsta statybos darbams, todėl didžiąją dalį išlaidų sudaro projektavimo, leidimų gavimo, statybos ir gerbūvio (kraštovaizdžio) atstatymo darbų sąnaudos (priklausomai nuo šaligatvio ar gatvės dangos atstatymo kainos). Respondentų teigimu, patiesti RKK norimoje vietoje ne visada įmanoma dėl gyvenvietės struktūros ir (arba) tankaus kitų komunikacijų išsidėstymo (pavyzdžiui, senuose gyvenamuosiuose rajonuose ar miestų senamiesčiuose). Todėl didžiajai daliai operatorių vystyti nuosavą prieigą prie RKKS yra praktiškai neįmanoma ir (arba) ekonomiškai nenaudinga, nes investicijos į šią infrastruktūrą sąlygotų ilgą investicijų atsipirkimo laiką ir mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų kainų galutiniams paslaugų gavėjams padidėjimą. O vienintelis būdas įeiti į Atsietos prieigos rinką – tai gauti prieigą prie Kitos pasyvios infrastruktūros iš TEO LT, AB. Remiantis Respondentų atsakymais į Anketos klausimus, susijusius su prieigos prie RKKS paslaugų gavimu (žr. Ataskaitos 3.3 skyrių), daroma išvada, kad TEO LT, AB, turėdama plačiausiai Lietuvos Respublikoje išvystytą RKKS, nesant reguliavimo, turi galimybes sudaryti kliūtis kitiems operatoriams patiesti nuosavas vietines linijas, pasinaudojant laisva vieta RKK ir taip trukdyti NGA prieigos tinklų konkurencingam vystymuisi Lietuvos Respublikoje.

TEO LT, AB turi motyvų, nesant reguliavimo, ir galimybes ne tik nesuteikti prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros, bet ir nutraukti jau suteiktą prieigą prie Kitos pasyvios infrastruktūros. Tai rodo ir RRT spręstas ginčas tarp UAB „Andernetas“ ir TEO LT, AB dėl TEO LT, AB ketinimo nutraukti su UAB „Andernetas“ sudarytą prieigos prie RKKS teikimo sutartį ir išverti UAB „Andernetas“ TEO LT, AB priklausančiame RKK patiestus šviesolaidinius kabelius. RRT ginčą išsprendė ir RRT direktoriaus 2009 m. balandžio 9 d. įsakymu Nr. 1V-489 „Dėl ūkio subjektų, teikiančių elektroninių ryšių tinklus ir (ar) paslaugas sprendimo komisijos 2010 m. balandžio 10 d. sprendimo Nr. (46.26) GPS-13 patvirtinimo“ įpareigojo TEO LT, AB nenutraukti minėtos sutarties. Nutraukus jau suteiktą prieigą prie RKKS, operatorius, kuriam buvo suteikta prieiga prie RKKS, netenka galimybės teikti mažmenines elektroninių ryšių paslaugas, nutraukiamas šių paslaugų teikimas galutiniams paslaugų gavėjams.

TEO LT, AB Anketos duomenimis, bendrovė neveda statistikos (t. y. nekaupia įrašų) apie gautus bei patenkintus kitų operatorių prašymus suteikti prieigą prie RKKS, taip pat duomenis, apie pagrindines TEO LT, AB priežastis, dėl kurių paslaugų teikėjams prieiga prie RKKS nebuvo suteikta. Tiriamuoju laikotarpiu TEO LT, AB nerinko statistinių duomenų apie tuos atvejus, kai nebuvo įmanoma suteikti prieigos prie RKKS paslaugų dėl šių prieigų užimtumo ar esant nenaudojamiems šios infrastruktūros elementams. Jei informacija apie užimtas RKK atkarpas būtų kaupiama, papildomai atlikti Tyrimo nereikėtų bei nebūtų pagrindo pakartotinai taikyti Tyrimo užmokesčio arba užmokestis galėtų būti mažesnis. Atsižvelgiant į tai, kad TEO LT, AB kiekvieną kartą atlieka Tyrimą iš naujo, darytina išvada, kad šiai veiklai skiriami resursai (įskaitant ir žmogiškuosius) nėra panaudojami efektyviai, o prieigos prie RKKS gavėjai turi dengti neefektyvias veiklos sąnaudas. Siekiant išsiaiškinti, kokios Tiriamuoju laikotarpiu buvo negautos prieigos prie RKKS apimtys, RRT Anketoje, Respondentams, pateikė klausimą apie prašytą, bet nesuteiktą prieigą prie RKKS. Informaciją apie 2005 m.– 2008 m. laikotarpiu prašytą, bet nesuteiktą prieigą prie RKKS pateikė 21 Respondentas. TEO LT, AB nefiksuodama įrašų apie gautus bei patenkintus operatorių prašymus suteikti prieigą prie RKKS, taip pat duomenis, apie pagrindines TEO LT, AB priežastis, dėl kurių operatoriams šios prieigos

nebuvo suteiktos (žr. Ataskaitos 3.3 skyrių), rodo TEO LT, AB motyvų suteikti prieigą prie RKKS nebuvimą bei, nesant reguliavimo, galimybes riboti įėjimą į Atsietos prieigos rinką bei mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkas per vertikaliai susijusias prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugas.

Išvada. TEO LT, AB, turėdama geriausias finansavimo galimybes, būtinas NGA tinklų vystymui, teikdama didžiausią visą Lietuvos Respublikos teritoriją dengiantį vietinių linijų tinklą, turėdama didžiausią RKKS ir daugiausia šviesolaidinių linijų skaidulų, vengdama suteikti prieigą tiek prie vietinių linijų, tiek prie vertikaliai susijusios Kitos pasyvios infrastruktūros, sukuria barjerus kitiems operatoriams įeiti į Atsietos prieigos rinką. Todėl darytina išvada, kad įėjimo į Atsietos prieigos rinką barjerai yra aukšti.

3.5. PIRKĖJO DERYBINĖ GALIA

Pirkėjo derybinė galia nusako pirkėjų galimybes daryti vienpusę lemiamą įtaką produkto ir (arba) paslaugos pardavėjui. Pagal Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2000 m. gegužės 17 d. nutarimo Nr. 52 8 punktą, vienpusė lemiamą įtaka suprantama kaip operatoriaus galimybė veikti atitinkamoje rinkoje pakankamai nepriklausomai nuo konkurentų, klientų ir galiausiai vartotojų, darant poveikį prekių (paslaugų) kainoms, įėjimo į rinką galimybėms ar kitoms veiklos sąlygoms, dėl ko veiksmingai ribojama konkurencija toje rinkoje.

Paslaugos gavėjas turi derybinę galią, kai paslaugos teikėjui padidinus paslaugos kainas ar pabloginus paslaugos savybes, paslaugos gavėjas turi galimybę pasinaudoti atitinkamoje rinkoje siūlomų paslaugų alternatyvomis, įskaitant alternatyvaus teikėjo pasirinkimą.

Analizuojant pirkėjo derybinę galią Atsietos prieigos rinkoje išskirtinos šios pagrindinės aplinkybės:

1. TEO LT, AB neturi motyvų teikti Atsietos prieigos paslaugas, skelbti viešojo pasiūlymo teikti Atsietos prieigos paslaugas bei gerinti siūlomos prieigos prie vietinės metalinės vytytos poros linijos suteikimo bei teikimo sąlygų. TEO LT, AB, vykdydamas RRT direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymu Nr. 1V–818 nustatytus įpareigojimus, viešai skelbia standartinį pasiūlymą tik vienai iš Atsietos prieigos paslaugų, t. y. prieigos prie vietinės metalinės vytytos poros linijos paslaugai teikti Lietuvos Respublikoje bei tokią prieigą teikia. TEO LT, AB neteikia informacijos kitiems operatoriams teikti prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos bei šių paslaugų neteikia. Potencialūs Atsietos prieigos paslaugų gavėjai, norėdami pirkti vieną ar kelias Atsietos prieigos paslaugas ir jos (jų) pagrindu teikti mažmenines elektroninių ryšių paslaugas, Tiriamuoju laikotarpiu turėjo tik vieną galimybę – pirkti prieigos prie vietinės metalinės vytytos poros linijos paslaugą iš TEO LT, AB. TEO LT, AB turi didžiausią geografinio padengimo vietinių linijų prieigos tinklą, dengiantį visą Lietuvos Respublikos teritoriją. Joks kitas operatorius Lietuvos Respublikos teritorijoje neteikia panašaus dydžio vietinių linijų prieigos tinklo, todėl potencialūs Atsietos prieigos paslaugų teikėjai neturi galimybės pasirinkti kitą Atsietos prieigos teikėją, net jei kito Atsietos prieigos paslaugų teikėjo nustatytos Atsietos prieigos paslaugų teikimo sąlygos būtų palankesnės už TEO LT, AB siūlomas sąlygas. Dėl Atsietos prieigos paslaugų bei mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų vertikalios sąsajos, TEO LT, AB nėra naudinga siūlyti ir teikti Atsietos prieigos paslaugas, nes tokios prieigos gavėjų skaičiaus augimas sąlygotų didesnę konkurenciją mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose. Apibendrinant, darytina išvada, kad nė vienas potencialus Atsietos prieigos paslaugų gavėjas iš esmės negali daryti vienpusės lemiamos įtakos TEO LT, AB dėl prieigos prie Atsietos prieigos paslaugų suteikimo bei teikimo sąlygų.

2. TEO LT, AB turi motyvų, o nesant reguliavimo, ir galimybes kitiems paslaugų gavėjams vilkinti bei apsunkinti prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros suteikimą ir šias paslaugas teikti nepalankiomis sąlygomis. Atsietos prieigos paslaugos ir prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros (RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulų) yra vertikaliai susijusios. Kaip nurodoma Ataskaitos

3.3 skyriuje, kitų operatorių netenkina TEO LT, AB kaip didžiausios (žr. 7 lentelę Ataskaitos 3.3 skyriuje) RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulų teikėjos siūlomos prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros suteikimo bei teikimo sąlygos, o derybos dėl šių sąlygų su TEO LT, AB dažniausiai baigiasi nesėkmingai. Jei TEO LT, AB teikia nepalankų prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros pasiūlymą ir (arba) atsisako suteikti prieigą prie Kitos pasyvios infrastruktūros, potencialūs prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų gavėjai neturi galimybės pasirinkti alternatyvų šių paslaugų teikėją, net jei pastarojo teikėjo nustatytos prieigos prie RKKS ir (arba) prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos kainos ir kitos paslaugos teikimo sąlygos būtų palankesnės ar visai priimtinos. Ataskaitos 3.3 skyriuje atlikta prieigos prie su Atsietos prieigos paslaugomis vertikaliai susijusių prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų suteikimo bei teikimo Tiriamuoju laikotarpiu situacijos analizė rodo, kad nei vienas esamas ar potencialus prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugos gavėjas nedaro esminės vienpusės lemiamos įtakos TEO LT, AB dėl šių paslaugų suteikimo ir teikimo sąlygų. TEO LT, AB, nesusidurdama su pirkėjo derybine galia turi motyvų, nesant reguliavimo, ir galimybes neteikti prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų arba šias paslaugas teikti nepalankiomis sąlygomis.

3. TEO LT, AB turi motyvų, o nesant reguliavimo, ir galimybes didinti Atsietos prieigos paslaugų kainas, nesiderėti arba vilkinti derybas dėl Atsietos prieigos paslaugų kainų sumažinimo. TEO LT, AB Tiriamuoju laikotarpiu teikė prieigą prie vietinių metalinių vytos poros linijų dviem operatoriams: UAB „Baltnetos komunikacijos“ ir VŠĮ „Infostruktūra“. Kaip matyti 9 lentelėje, nuo 2009 m. II ketv., kuomet RRT pradėjo rinkti duomenis apie suteiktų prieigų prie vietinės linijos skaičių, tiek visiškai atsietos prieigos, tiek iš dalies atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos paslaugų suteikta nedaug.

9 lentelė. Suteiktų visiškai ir iš dalies atsietų prieigų prie vietinės metalinės vytos poros linijos skaičius, vnt. nuo 2009 m. II ketv. iki 2010 m. II ketv.

Paslaugos pavadinimas	2009 m. II ketv.	2009 m. III ketv.	2009 m. IV ketv.	2010 m. I ketv.	2010 m. II ketv.
Suteiktų visiškai atsietų prieigų skaičius, vnt.	490	35	121	143	661
Suteiktų iš dalies atsietų prieigų skaičius, vnt.	0	504	494	539	150

Kaip matyti 10 lentelėje pateikti užmokesčiai už atsietą ir iš dalies atsietą prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos Tiriamuoju laikotarpiu beveik nekito, nors Respondentų pateikta nuomone, užmokesčiai yra per aukšti ir tai lėmė nedidelę prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos paklausą.

10 lentelė. TEO LT, AB Tiriamuoju laikotarpiu taikyti mėnesiniai užmokesčiai už prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos paslaugas, Lt, be PVM.

Paslaugos pavadinimas	2005–03–31	2006–5–01	2006–10–04	2008–11–25	2009–04–01
Visiškai atsieta prieiga	26,77	26,77	26,77	26,77	24
Iš dalies atsieta prieiga	18,84	18,84	18,84	18,84	18,84

Į Anketos klausimą „ar per 2005 m. – 2008 m. laikotarpį Atsietos prieigos teikimo sutarties galiojimo metu keitėsi Atsietos prieigos kaina? Kokios buvo Atsietos prieigos kainos pokyčių priežastys? Ar buvo vedamos derybos, dėl Atsietos prieigos kainos pokyčio? Jei buvo vedamos derybos, nurodykite derybų iniciatorių ir derybų rezultatus. Ar dėl Atsietos prieigos kainos pokyčio buvo nutraukta (bendru šalių sutarimu ar vienos iš sutarties šalių iniciatyva) Atsietos prieigos teikimo sutartis?“, vienas iš Respondentų atsakė: „Taip. Per 3 metus trukusias derybas ir teismus su TEO kaina po trijų metų nukrito 10 proc., bet tempdami laiką TEO daugiau išlošė, nei mes gavome naudos už tuos 10 proc.“. Kitas Respondentas į tą patį Anketos klausimą atsakė, kad „kainos mažėjo nežymiai. Priežastis mums nežinoma“. Šių Respondentų teiginiai rodo, kad nors prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos kaina buvo nežymiai sumažėjusi, tačiau po ypač ilgų derybų su TEO LT, AB, dėl prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos kainos sumažinimo, kainos sumažėjimas neduoda apčiuopiamos naudos, lyginant su ta nauda, kuri būtų gauta konstruktyvių derybų metu. Atsižvelgiant į

tai, kad prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos bei vietinės UTP ir STP linijos paslaugos Tiriamuoju laikotarpiu Lietuvos Respublikoje nebuvo teikiamos, turimais duomenimis, ir Respondentai nenurodė, kad derybos dėl prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, vietinės UTP ir STP linijos paslaugų vyko. Apibendrinant pateiktą aukščiau, darytina išvada, kad esamas arba potencialus Atsietos prieigos paslaugų gavėjas neturi derybinės galios įtakoti TEO LT, AB vesti konstruktyvias derybas dėl šių paslaugų teikimo, kainų ir kitų teikimo sąlygų.

4. TEO LT, AB turi motyvų, o nesant reguliavimo, ir galimybes didinti prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros kainas, nesiderėti arba vilkinti derybas dėl prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų kainų sumažinimo. Infrastruktūros įrengimo ir naudojimo taisyklių 347 punkte nustatyta, kad užmokestį už RKKS bendrą naudojimą nustato RKKS valdytojas. Šalims nesusitarus dėl užmokesčio RRT, nagrinėdama atitinkamą ginčą, turi teisę nustatyti protingumo kriterijų atitinkantį užmokesčio už RKKS bendrą naudojimą dydį. Infrastruktūros įrengimo ir naudojimo taisyklių 336 punkte nustatyta, kad RKKS valdytojas turi teisę nustatyti užmokestį už Tyrimą, atitinkantį Tyrimo atlikimo ir atsakymo parengimo sąnaudas, ir paskelbti jį viešai. 2010 m. II ketv. pabaigoje galiojo tokios vietos nuomos RKKS kainos: vienkartinis užmokestis už Tyrimą 560 Lt/km (be PVM), ir mėnesinis vietos RKK užmokestis 96 Lt/km (be PVM). Respondentų nuomone, TEO LT, AB taikomi užmokesčiai už prieigos prie RKKS paslaugą ir Tyrimą yra per aukštos. Kaip nurodyta Ataskaitos 3.3 skyriuje, 2008 m. TEO LT, AB padidino periodinį užmokestį už vietos RKK nuomą 16,3 proc. bei Tyrimo kainą 33,3 proc. Anketoje vienas Respondentų pateikė nuomonę, kad šių užmokesčių padidinimo pagrindinė priežastis – apsunkinti konkurencines sąlygas TEO LT, AB konkurentams. Respondentas taip pat nurodė, kad derybų dėl kainos kėlimo nebuvo, o TEO LT, AB šių kainų padidinimo teisėtumą pagrindė galiojančių sutarčių atitinkamais punktais. Tačiau Anketoje taip pat pabrėžta, kad 2004 m.– 2005 m. vedant derybas tų sutarčių punktų nebuvo galima pakeisti ar užginčyti, priešingu atveju nebūtų pasirašoma sutartis ir tiekėjas prarastų galimybę naudotis RKKS. Dėl kainos pokyčio nuomos sutartis nenutraukta. Apibendrinant pateiktą aukščiau, darytina išvada, kad esamas arba potencialus prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų gavėjas neturi derybinės galios įtakoti TEO LT, AB vesti konstruktyvias derybas dėl šių paslaugų teikimo, kainų ir kitų teikimo sąlygų.

5. TEO LT, AB turi motyvų, o nesant reguliavimo, ir galimybes kitam operatoriui neteikti susijusių priemonių tinkamomis ir priimtinomis sąlygomis. Kaip nurodyta Ataskaitos 2.1 skyriuje be susijusių priemonių būtų neįmanoma gauti Atsietos prieigos paslaugų ir prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų. Atliekant konkurencijos Atsietos prieigos rinkoje veiksmingumo tyrimą, nustatyta, kad TEO LT, AB turi motyvų, o nesant reguliavimo, ir galimybes neteikti Atsietos prieigos paslaugų ir prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų kitam operatoriui arba neteikti jų tinkamomis ir priimtinomis sąlygomis (įskaitant nediskriminacines kainas ir kitas paslaugų teikimo sąlygas). Todėl daroma išvada, kad TEO LT, AB turi motyvų, o nesant reguliavimo, ir galimybes potencialiam Atsietos prieigos paslaugų ir prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų gavėjui nesuteikti su šiomis paslaugomis susijusių priemonių arba teikti jas nepalankiomis sąlygomis (įskaitant nediskriminacines kainas ir kitas paslaugų teikimo sąlygas) ir tokiu būdu sudarytų kliūtis gauti Atsietos prieigos paslaugas ir prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugas. Atsižvelgiant į šiame Ataskaitos skyriuje išdėstytą aukščiau, darytina išvada, kad kiti operatoriai neturi derybinės galios daryti vienpusės lemiamos įtakos TEO LT, AB atžvilgiu ne tik dėl prieigos prie Atsietos prieigos paslaugų ir prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų teikimo ir šių paslaugų teikimo sąlygų (įskaitant nediskriminacines kainas ir kitas paslaugų teikimo sąlygas) bet analogiškai ir dėl su šiomis paslaugomis susijusių priemonių suteikimo bei šių paslaugų teikimo tinkamomis ir priimtinomis sąlygų (įskaitant nediskriminacines kainas ir kitas paslaugų teikimo sąlygas).

Išvada. Esami arba potencialūs TEO LT, AB teikiamų Atsietos prieigos paslaugų (ir susijusių priemonių) ir (arba) prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų (ir susijusių priemonių) gavėjai TEO LT, AB atžvilgiu derybinės galios neturi. Aplinkybių, leidžiančių manyti, kad pirkėjo derybinė galia egzistuotų Atsietos prieigos rinkoje nėra.

3.6. POTENCIALI KONKURENCIJA

Potencialią konkurenciją Atsietos prieigos rinkoje gali sudaryti alternatyvūs Atsietos prieigos paslaugų teikėjai, kurie konkuruos tarpusavyje, siekdami parduoti Atsietos prieigos paslaugas. Tiriamojo laikotarpio pabaigoje nei vienas paslaugų teikėjas, galintis teikti Atsietos prieigos paslaugas, neturėjo tokios aprėpties prieigos tinklo, kaip TEO LT, AB. Kiti 95 paslaugų teikėjai kartu paėmus pagal vietinių šviesolaidinių ryšio linijų, vietinių metalinių vytos poros linijų bei vietinių UTP ir STP linijų bendrą skaičių 2010 m. II ketv. pabaigoje turėjo 24,5 proc. Atsietos prieigos rinkos dalį.

Norint sudaryti lygiavertę konkurenciją TEO LT AB Atsietos prieigos rinkoje, reikia, kad potencialūs Atsietos prieigos paslaugų teikėjai vystytų nuosavą atitinkamų vietinių linijų prieigos tinklą Lietuvos Respublikos teritorijoje. Tačiau potencialūs Atsietos prieigos paslaugų, o daugiausiai prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos teikėjai teigia, kad kol kas Lietuvos Respublikoje nėra vienas operatorius neturi reikiamų finansinių išteklių išvystyti nuosavą vietinių linijų prieigos tinklą, tokiu mastu, koku disponuoja TEO LT, AB. Pagrindinė kliūtis yra ta, kad TEO LT, AB dažnai nesuteikia prieigos prie vertikaliai susijusių paslaugų, t. y. prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų, tokiu būdu ribodama konkurenciją Atsietos prieigos rinkoje.

Išvada. Įvertinus TEO LT, AB teikiamų prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos, vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, vietinės UTP ir STP linijos paslaugų bei su šiomis paslaugomis vertikaliai susijusių prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų bei mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų kontrolę (žr. Ataskaitos 3.2 ir 3.3 skyrius) ir tai, kad įėjimo į Atsietos prieigos rinką barjerai yra aukšti (žr. Ataskaitos 3.4 skyrių), darytina išvada, kad potencialios konkurencijos Atsietos prieigos rinkoje nėra.

4. KONKURENCIJOS PROBLEMOS

Išanalizavus pagrindinius kriterijus (rinkos struktūra, vertikaliai susijusios paslaugos, įėjimo į rinką barjerai, pirkėjo derybinė galia, potenciali konkurencija) (žr. Ataskaitos 3 skyrių), kuriais remiantis sprendžiama, ar konkurencija Atsietos prieigos rinkoje yra veiksminga, nustatyta, kad:

1. TEO LT, AB užima 75,5 proc. Atsietos prieigos rinkos dalį (žr. Ataskaitos 3.2 skyrių).
2. Atsietos prieigos paslaugos yra vertikaliai susijusios su mažmeninėmis elektroninių ryšių paslaugomis ir didmeninėmis prieigos prie RKKS bei prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugomis. TEO LT, AB Tiriamojo laikotarpio pabaigoje valdė 90,26 proc. RKKS, matuojant pagal ilgį bei buvo viena didžiausių šviesolaidinių linijų skaidulų teikėja (pagal suteiktų šviesolaidinių linijų skaidulų skaičių užėmė 47,9 proc., pagal gautas pajamas iš šviesolaidinių linijų skaidulų veiklos – 50,4 proc. rinkos) Lietuvos Respublikos teritorijoje (žr. Ataskaitos 3.3 skyrių).

3. TEO LT, AB turi geriausias finansavimo galimybes, kurios yra būtinos vystant NGA tinklą, teikia didžiausią visą Lietuvos Respublikos teritoriją dengiantį vietinių linijų prieigos tinklą, valdo didžiausią RKKS ir turi daugiausia šviesolaidinių linijų skaidulų, vengia suteikti prieigą, tiek prie vietinių linijų, tiek prie RKKS bei šviesolaidinių linijų skaidulų. Visa tai sukuria barjerus kitiems operatoriams įeiti į Atsietos prieigos rinką. Todėl darytina išvada, kad įėjimo į Atsietos prieigos rinką barjerai yra aukšti (žr. Ataskaitos 3.4 skyrių).

4. Esami arba potencialūs TEO LT, AB teikiamų Atsietos prieigos paslaugų ir (arba) prieigos prie RKKS ir (arba) šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų gavėjai TEO LT, AB atžvilgiu derybinės galios neturi. Aplinkybių, leidžiančių manyti, kad pirkėjo derybinė galia egzistuočių Atsietos prieigos rinkoje nėra (žr. Ataskaitos 3.5 skyrių).

5. Įvertinus TEO LT, AB turimų vietinių metalinių vytos poros linijų, vietinių šviesolaidinių ryšio linijų, vietinių UTP ir STP linijų, prieigos prie RKKS ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų bei mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų kontrolę ir tai, kad įėjimo į Atsietos prieigos rinką barjerai yra aukšti, potencialios konkurencijos Atsietos prieigos rinkoje nėra (žr. Ataskaitos 3.6 skyrių).

Dėl šių aplinkybių TEO LT, AB gali elgtis Atsietos prieigos rinkoje nepriklausomai nuo potencialių konkurentų didmeninėse rinkose, konkurentų mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose, potencialių Atsietos prieigos paslaugų gavėjų bei galutinių paslaugų gavėjų.

Atlikus konkurencijos Atsietos prieigos rinkoje tyrimą, RRT konstatuoja, kad konkurencija Atsietos prieigos rinkoje nėra veiksminga ir nustato šias konkurencijos problemas:

1. Tiek, kiek tai susiję su Atsietos prieigos paslaugomis (ir susijusiomis priemonėmis), TEO LT, AB:

- 1.1. neturi motyvų siūlyti Atsietos prieigos paslaugų (ir susijusių priemonių), turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes nesuteikti Atsietos prieigos paslaugų (ir susijusių priemonių) arba nutraukti šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimą;

- 1.2. turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes riboti informacijos teikimą apie Atsietos prieigos paslaugas (ir susijusias priemones);

- 1.3. turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes taikyti skirtingas Atsietos prieigos paslaugų (ir susijusių priemonių) kainas bei kitas šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas sau ir kitam operatoriui;

- 1.4. turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes taikyti per aukštas Atsietos prieigos paslaugų (ir susijusių priemonių) kainas bei kontroliuoti kitas šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas.

2. Tiek, kiek tai susiję su prieigos prie Kitos pasyvosios infrastruktūros paslaugomis (ir susijusiomis priemonėmis), TEO LT, AB:

- 2.1. neturi motyvų siūlyti prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų (ir susijusių priemonių), turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes nesuteikti prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų (ir susijusių priemonių) arba nutraukti šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimą;

2.2. turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybės riboti informacijos teikimą apie prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugas (ir susijusias priemones);

2.3. turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybės taikyti skirtingas prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų (ir susijusių priemonių) kainas ir kitas šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas sau ir kitam operatoriui;

2.4. turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybės taikyti per aukštas prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų (ir susijusių priemonių) kainas bei kontroliuoti kitas šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas.

Išvada. Remiantis Ataskaitos 3 skyriuje išdėstytomis aplinkybėmis, RRT konstatuoja, kad konkurencija Atsietos prieigos rinkoje nėra veiksminga.

5. DIDELĘ ĮTAKĄ ATITINKAMOJE RINKOJE TURINTYS ŪKIO SUBJEKTAI

RRT konstatuoja, kad Prieigos prie pasyvios tinklo infrastruktūros paslaugą sudaro Atsietos prieigos paslaugos, teikiamos Lietuvos Respublikos teritorijoje.

RRT konstatuoja, kad bet kuri iš Atsietos prieigos paslaugų apibrėžiama, kaip prieigos prie atitinkamos vietinės linijos suteikimas, **nuo** bet kurio pasyvios tinklo infrastruktūros taško (elemento), esančio prieigos tinklo dalyje nuo abonto valdoje esančio tinklo galinio taško iki tinklo pagrindinių skirstomųjų įrenginių arba ekvivalentinių priemonių (įskaitant fizinę vietą, kurioje statomi skirstomieji įrenginiai), kur yra techniškai įmanoma tokią prieigą suteikti (pavyzdžiui, pagrindinio skirstomojo stovo, pasyvaus optinio šakotuvo, pastato rūsyje įrengtos paskirstymo dėžutės ar kt.), **iki** tinklo galinio taško.

RRT konstatuoja, kad Atsietos prieigos paslaugos sudaro vieną Rinką. Rinka apibrėžiama, kaip Atsietos prieigos rinka.

Ūkio subjektą TEO LT, AB sudaro ūkio subjektas TEO LT, AB kartu su kitais susijusiais juridiniais asmenimis (žr. Ataskaitos 1 priede nurodytus susijimo kriterijus). Atsižvelgdama į TEO LT, AB Pakartotinėje Anketoje pateiktą informaciją, RRT konstatuoja, kad pagal kriterijus, kurie nurodyti Ataskaitos 1 priede, TEO LT, AB kartu su UAB „Baltic Data Center“, UAB „Interdata“, UAB „Hosting“, UAB „Hostex“, UAB „Kompetencijos ugdymo centras“, UAB „Lintel“, UAB „Omnitel“, UAB „Verslo investicijos“ ir VšĮ „Ryšių istorijos muziejus“ sudaro vieną ūkio subjektą (toliau – ūkio subjektas TEO LT, AB).

RRT konstatuoja, kad:

1. ūkio subjektas TEO LT, AB Tiriamojo laikotarpio pabaigoje (2010 m. birželio 30 d.) turėjo 75,5 proc. visų vietinių metalinių vytos poros linijų, vietinių šviesolaidinių ryšio linijų ir vietinių UTP ir STP linijų, taip pat 499.652 nenaudojamas vietines metalines vytos poros linijas, vietines šviesolaidines ryšio linijas ir vietines UTP ir STP linijas Lietuvos Respublikos teritorijoje, kuriomis galima teikti Atsietos prieigos paslaugas Lietuvos Respublikos teritorijoje;

2. ūkio subjektas TEO LT, AB Tiriamojo laikotarpio pabaigoje (2010 m. birželio 30 d.) turėjo 90,3 proc. visų turimų ryšių kabelių kanalų, esančių Lietuvos Respublikos teritorijoje, matuojant pagal ryšių kabelių kanalų ilgį, ir 50,4 proc. arba 47,9 proc. visų šviesolaidinių linijų skaidulų rinkos, matuojant atitinkamai pagal pajamas, gautas iš šviesolaidinių linijų skaidulų veiklos, arba pagal šviesolaidinių linijų skaidulų skaičių;

3. potencialus teikėjas, norėdamas teikti mažmenines elektroninių ryšių paslaugas vietinėmis metalinėmis vytos poros linijomis ir (arba) vietinėmis šviesolaidinėmis ryšio linijomis ir (arba) vietinėmis UTP ir STP linijomis, turėtų arba pirkti prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos ir (arba) vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir (arba) vietinės UTP ir STP linijos iš ūkio subjekto TEO LT, AB arba tiesti nuosavą atitinkamą vietinę liniją, pasinaudojant vertikaliai susijusia prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros – RKKS arba šviesolaidinių linijų skaidulos – paslauga;

4. ūkio subjektas TEO LT, AB Atsietos prieigos rinkoje nesusiduria su pirkėjo derybine galia, kuri galėtų įtakoti Atsietos prieigos paslaugų (ir susijusių priemonių) ir prieigos prie RKKS ir (arba) prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų (ir susijusių priemonių) kainą ir (ar) kitas šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas;

5. ūkio subjektas TEO LT, AB Atsietos prieigos rinkoje nesusiduria nei su realia, nei su potencialia konkurencija, galinčia įtakoti Atsietos prieigos paslaugų (ir susijusių priemonių), prieigos prie RKKS ir (arba) prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų (ir susijusių priemonių) kainas ir (ar) kitas šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas;

6. ūkio subjektas TEO LT, AB turi ekonominį interesą ir, nesant reguliavimo, galimybes vienašališkai nustatyti Atsietos prieigos paslaugų (ir susijusių priemonių) ir prieigos prie RKKS ir (arba) prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas (kainą, kokybę, prieigos suteikimo laiką ir kt.) bei informacijos apie šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas (įskaitant kainą) detalumą ir informacijos teikimo terminus;

7. ūkio subjektas TEO LT, AB turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes diskriminuoti kitus ūkio subjektus ir nustatyti skirtingas Atsietos prieigos paslaugų (ir susijusių priemonių), prieigos prie RKKS ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų (ir susijusių priemonių) kainas kitiems ūkio subjektams, nei teikdamas analogišką paslaugą sau.

Išvada. Atsižvelgdama į pateiktą aukščiau, RRT nustato, kad ūkio subjektas TEO LT, AB turi didelę įtaką Atsietos prieigos rinkoje. Kiti 95 potencialūs Atsietos prieigos paslaugų teikėjai (žr. Ataskaitos II priedą), kurie mažmeninėms elektroninių ryšių paslaugoms teikti Lietuvos Respublikos teritorijoje naudojo vietines metalines vytos poros linijas ir (arba) vietines šviesolaidines ryšio linijas ir (arba) vietines UTP ir STP linijas, užėmė 24,5 proc. Atsietos prieigos rinkos, neturi didelės įtakos Atsietos prieigos rinkoje.

6. IPAREIGOJIMAI

Elektroninių ryšių įstatymas perkėlė Europos Sąjungos naujosios reguliavimo sistemos (angl. *New Regulatory Framework*) nuostatas į nacionalinę teisę. Taisyklių 5 punkte nurodoma, kad RRT atlieka rinkos tyrimą, vadovaudamasi Elektroninių ryšių įstatymu, Pagrindų direktyva, kitais privalomais Europos Sąjungos teisės aktais ir atsižvelgdama į Didelės įtakos nustatymo rinkoje gaires, Atitinkamų rinkų apibrėžimo rekomendaciją, Pranešimų rekomendaciją, kitas Europos Bendrijų Komisijos nuorodas bei rekomendacijas, Bendrą poziciją dėl priemonių ir kitas Europos Sąjungos valstybių narių nacionalinių elektroninių ryšių reguliavimo institucijų bendras pozicijas.

Prieigos direktyvos preambulės 5 konstatuojamojoje dalyje nustatyta, kad atviroje ir konkurencinėje rinkoje neturi būti apribojimų, kurie trukdytų įmonėms tarpusavyje derėtis dėl prieigos ir susijungimo susitarimų, ypač dėl susitarimų su kitų valstybių įmonėmis. Be to, Prieigos direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad valstybės narės užtikrina, kad nebūtų jokių apribojimų, kurie ūkio subjektams toje pačioje ar kitoje valstybėje narėje neleistų tarpusavyje derėtis dėl susitarimų techniniais ar komerciniais prieigos ir (arba) sujungimo klausimais. Pažymėtina, kad Elektroninių ryšių įstatymo 1 straipsnio 5 dalimi siekiama Europos Sąjungos elektroninių ryšių reguliavimo sistemos tikslų, tarp jų plėsti vidaus rinką. Tai daryti nacionalines reguliavimo institucijas įpareigoja ir Pagrindų direktyvos 8 straipsnio 3 dalis. Taigi, vadovaujantis Elektroninių ryšių įstatymo 1 straipsnio 5 dalies ir Pagrindų direktyvos 8 straipsnio 2 ir 3 dalių nuostatomis, RRT turi imtis visų reikiamų priemonių, siekdama skatinti konkurenciją elektroninių ryšių srityje.

Prieigos direktyvos 8 straipsnio 4 dalyje nurodoma, kad nustatyti įpareigojimai turi būti pagrįsti nustatytos problemos pobūdžiu, turi būti proporcingi ir pateisinami atsižvelgiant į Pagrindų direktyvos 8 straipsnyje nustatytus tikslus (konkurencijos skatinimas, vidaus rinkos plėtra ir Europos Sąjungos piliečių interesų užtikrinimas). Prieigos direktyvos preambulės 15 konstatuojamojoje dalyje pabrėžiama, kad skiriant įmonei, turinčiai didelę įtaką rinkoje, įpareigojimus papildomos rinkos analizės atlikti nereikia, tačiau būtina pagrįsti, kad būtent toks įpareigojimas yra tikslingas ir pagal nustatytos problemos pobūdį proporcingas. Didelės įtakos nustatymo rinkoje gairių 117 punkte taip pat akcentuojama, kad nacionalinės reguliavimo institucijos turi užtikrinti, kad didelę įtaką turintiems ūkio subjektams nustatomi įpareigojimai turi atitikti tikslus, nurodytus Pagrindų direktyvos 8 straipsnyje ir būti proporcingi sprendžiamoms problemoms. Elektroninių ryšių įstatymo 17 straipsnio 1 dalyje taip pat nustatyta, kad RRT turi teisę ūkio subjektams, turintiems didelę įtaką atitinkamoje rinkoje, nustatyti šiuos įpareigojimus, atsižvelgdama į tai, kurie iš jų tinkami konkrečiu atveju, ir nustatydamas tokių įpareigojimų vykdymo pradžios momentą, todėl šiame Ataskaitos skyriuje RRT pakeičia ir nustato įpareigojimus ūkio subjektui TEO LT, AB turinčiam didelę įtaką Atsietos prieigos rinkoje, atsižvelgdama į tai, kurie iš jų tinkami ir atitinka Ataskaitos 4 skyriuje nustatytą konkurencijos problemų prigimtį, proporcingi ir pateisinami elektroninių ryšių veiklos reguliavimo tikslais ir principais, nurodytais Elektroninių ryšių įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje ir 2 straipsnyje.

Kaip nustatyta Ataskaitos 5 skyriuje, ūkio subjektas TEO LT, AB turi didelę įtaką Atsietos prieigos rinkoje, todėl RRT, vadovaudamasi Elektroninių ryšių įstatymo 17 straipsniu, turi teisę nustatyti atitinkamus įpareigojimus, sprendžiančius nustatytas konkurencijos problemas (žr. Ataskaitos 4 skyrių).

2006 m. Atsietos prieigos prie metalinės vytos poros linijos rinkos tyrimo metu Atsietos prieigos prie metalinės vytos poros linijos rinka apibrėžta kaip Lietuvos Respublikos teritoriją aprėpianti nacionalinė rinka, kurią sudaro viešojo fiksuoto telefono ryšio tinklo metalinės vytos poros linijos, reikalingos didmeninėms atsietos prieigos (įskaitant iš dalies atsietą prieigą) prie vietinės metalinės vytos poros linijos ir dalinės vietinės metalinės vytos poros linijos, skirtos plačiajuosčio ryšio ir balso paslaugoms teikti²⁶, o šio Atsietos prieigos rinkos tyrimo metu konstatuota, kad Atsietos prieigos rinką be prieigos prie vietinių metalinių vytos poros linijų sudaro ir prieiga prie vietinių šviesolaidinių ryšio linijų bei vietinių UTP ir STP linijų (žr. Ataskaitos 2.2 skyriaus išvadą). Lyginant Atsietos prieigos

²⁶ RRT direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V-817 1.1 ir 1.3 punktai.

rinkos tyrimo metu nustatytas konkurencijos problemas (žr. Ataskaitos 4 skyrių) su 2006 m. Atsietos prieigos prie metalinės vytos poros linijos rinkos tyrimo metu nustatytomis konkurencijos problemomis, matyti, kad Ataskaitos 4 skyriuje 1.1, 1.2, 1.3, ir 1.4 punktuose nurodytos konkurencijos Atsietos prieigos rinkoje problemos tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės metalinės vytos poros linijos, savo esme yra tokios pat, kaip 2006 m. Atsietos prieigos prie metalinės vytos poros linijos rinkos tyrimo metu nustatytos konkurencijos problemos.²⁷ Atsietos prieigos rinkos tyrimo metu nustatytos Ataskaitos 4 skyriaus 1.1, 1.2, 1.3, ir 1.4 punktuose nurodytos konkurencijos problemos tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos bei prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos, bei Ataskaitos 4 skyriaus 2.1, 2.2, 2.3 ir 2.4 punktuose nurodytos konkurencijos problemos, susijusios su prieiga prie Kitos pasyvios infrastruktūros, nebuvo nustatytos 2006 m. Atsietos prieigos prie metalinės vytos poros linijos rinkos tyrimo metu.

Atsižvelgiant į pateiktą aukščiau, RRT konstatuoja:

1. Ataskaitos 4 skyriuje 1.1, 1.2, 1.3 ir 1.4 punktuose nurodytų konkurencijos Atsietos prieigos rinkoje problemų tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės metalinės vytos poros linijos, sprendimui yra **paliekami galioti** RRT direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V–818 3.1 punkte nustatyti įpareigojimas suteikti prieigą, numatytas Elektroninių ryšių įstatymo 21 straipsnyje, 3.2 punkte nustatytas nediskriminavimo įpareigojimas, numatytas Elektroninių ryšių įstatymo 19 straipsnyje, 3.3 punkte nustatytas skaidrumo įpareigojimas, numatytas Elektroninių ryšių įstatymo 18 straipsnyje, 3.4 punkte nustatyti kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai, numatyti Elektroninių ryšių įstatymo 2 straipsnyje bei 3.5 punkte nustatytas apskaitos atskyrimo įpareigojimas, numatytas Elektroninių ryšių įstatymo 20 straipsnyje.

2. Ataskaitos 4 skyriuje 1.1, 1.2, 1.3 ir 1.4 punktuose nurodytų konkurencijos Atsietos prieigos rinkoje problemų tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos, sprendimui bei Ataskaitos 4 skyriaus 2.1, 2.2, 2.3 ir 2.4 punktuose nurodytų problemų, susijusių su prieiga prie Kitos pasyvios infrastruktūros, sprendimui yra **nustatomi**: įpareigojimas suteikti prieigą, numatytas Elektroninių ryšių įstatymo 21 straipsnyje, nediskriminavimo įpareigojimas, numatytas Elektroninių ryšių įstatymo 19 straipsnyje, skaidrumo įpareigojimas, numatytas Elektroninių ryšių įstatymo 18 straipsnyje, kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai, numatyti Elektroninių ryšių įstatymo 23 straipsnyje bei apskaitos atskyrimo įpareigojimas, numatytas Elektroninių ryšių įstatymo 20 straipsnyje.

6.1. ĮPAREIGOJIMAS SUTEIKTI PRIEIGĄ

Konkurencijos veiksmingumo Atsietos prieigos rinkoje tyrimo metu nustatytos šios konkurencijos problemos (žr. Ataskaitos 4 skyriaus 1.1 ir 2.1 punktus), kurias sprendžia įpareigojimas suteikti prieigą, numatytas Elektroninių ryšių įstatymo 21 straipsnyje:

1. ūkio subjektas TEO LT, AB neturi motyvų siūlyti Atsietos prieigos paslaugų (ir susijusių priemonių), turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes nesuteikti Atsietos prieigos paslaugų (ir susijusių priemonių) arba nutraukti šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimą;

2. ūkio subjektas TEO LT, AB neturi motyvų siūlyti prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų (ir susijusių priemonių), turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes nesuteikti prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų (ir susijusių priemonių) arba nutraukti šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimą.

Ūkio subjektų veikla mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose priklauso nuo ūkio subjekto TEO LT, AB teikiamų Atsietos prieigos paslaugų ir prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų (žr. Ataskaitos 3 skyrių). RRT, įgyvendindama Elektroninių ryšių įstatymo 14 straipsnio 1 dalyje numatytus tikslus, siekia sudaryti vienodas sąlygas kitiems ūkio subjektams gauti ūkio subjekto TEO LT, AB teikiamas Atsietos prieigos paslaugas bei prieigos prie Kitos pasyvios

²⁷ 2006 m. Atsietos prieigos prie metalinės vytos poros linijos rinkos tyrimo ataskaitos, P. 50–51; RRT direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V–817 1.3.2 punktą.

infrastruktūros paslaugas ir konkuruoti mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkoje bei Atsietos prieigos rinkoje.

RRT, siekdama NGA Rekomendacijoje keliamo tvarios infrastruktūra grįstos konkurencijos skatinimo tikslo, ir skatindama NGA tinklų plėtrą, siekia lygiagrečių prieigos tinklų (t. y. vietinių šviesolaidinių ryšio linijų prieigos tinklų) diegimo. Kaip nurodyta Ataskaitos 2.1 ir 3.3 skyriuose NGA tinklų plėtrai Lietuvos Respublikoje lemiamą įtaką daro TEO LT, AB teikiamų prieigos prie RKKS ir prie šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų teikimas. Prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos paslauga yra vertikaliai susijusi tik su viena iš Atsietos prieigos paslaugų, t. y. prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos. Prieiga prie RKKS yra vertikaliai susijusi su visomis Atsietos prieigos paslaugomis, tačiau atsižvelgiant į vietinių linijų infrastruktūros vystymosi tendencijas (žr. 2 pav. Ataskaitos 1.3 skyriuje), manytina, kad prieiga prie RKKS dažniausiai yra naudojama vietinių šviesolaidinių ryšio linijų tiesimui. Dėl techninių savybių ūkio subjektai teiktų pirmenybę prieigos prie šviesolaidinės linijos skaidulos paslaugai, tačiau šviesolaidinės linijos skaidulos nėra tiek paplitusios teritorine prasme, lyginant su RKKS. Darytina išvada, kad TEO LT, AB teikiamos prieigos prie RKKS gavimas yra pagrindinė priemonė infrastruktūra grįstos konkurencijos formavimui ir vystymui bei NGA tinklų plėtrai Lietuvos Respublikoje. Kita alternatyva, leidžianti įgyvendinti šiuos tikslus, yra prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos teikimas kitiems ūkio subjektams.

2006 m. Atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos rinkos tyrimo metu nustatyta konkurencijos problema (TEO LT, AB turi motyvų ir galimybes nesuteikti prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos), tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės metalinės vytos poros linijos, sutampa su Atsietos prieigos rinkos tyrimo metu nustatyta analogiška konkurencijos problema. RRT konstatuoja, kad RRT direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V–818 3.1 punkte nustatytas įpareigojimas suteikti prieigą yra tinkamas spręsti Ataskaitos 4 skyriuje nustatytą konkurencijos problemą tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės metalinės vytos poros linijos. Tačiau pažymėtina, kad Ataskaitos 4 skyriuje nustatyta konkurencijos problema, susijusi ir su prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių) ir prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių) bei nustatyta konkurencijos problema, susijusi su prieiga prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių), nebuvo nustatytos 2006 m. Atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos rinkos tyrimo metu. Todėl tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių) ir prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), prieiga prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių), ūkio subjektui TEO LT, AB yra nustatomas įpareigojimas suteikti prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių) ir (arba) prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), ir (arba) prie RKKS (ir susijusių priemonių), ir (arba) prie šviesolaidinės linijos skaidulos (ir susijusių priemonių).

Tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos, prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieiga prie RKKS ir prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos, RRT nustato, kad ūkio subjektas TEO LT, AB privalės patenkinti pagrįstus kitų ūkio subjektų prašymus suteikti prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių), RKKS (ir susijusių priemonių) ir šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių), sąžiningai derėtis su kitais ūkio subjektais, prašančiais suteikti prieigą prie RKKS ir (arba) šviesolaidinių linijų skaidulos, ir (arba) vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), ir (arba) vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, nenutraukti jau suteiktos prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių), prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) ir (arba) prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių), ir (arba) prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), o taip pat suteikti visas susijusias priemones, būtinas užtikrinti paslaugų teikimą paslaugų gavėjams, tarp jų ir numatytas Elektroninių ryšių įstatymo 21 straipsnio 1 dalies 1, 5, 6, 7 ir 8 punktuose.

Ataskaitos 3.3 skyriuje nurodytos problemos sprendžiamos ne tik įpareigojant ūkio subjektą TEO LT, AB suteikti ir teikti prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos, ir (arba) prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, ir (arba) prieigą prie RKKS, ir (arba) prieigą prie šviesolaidinių linijų

skaidulos, bet ir numatant Tyrimo atlikimo ir Tyrimo rezultatų pateikimo tvarką ir sąlygas Prieigos taisyklėse.

Ataskaitos 2.2.2.1 skyriuje nurodyta, kad Tiriamojo laikotarpio pabaigoje ūkio subjektas TEO LT, AB buvo suteikęs 811 prieigų prie vietinės metalinės vytos poros linijos 2 ūkio subjektams. Tai rodo nedidelį galimo perėjimo nuo prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos teikimo prie prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, jei ūkio subjektas nuspręstų vietines metalines vytos poros linijas, prie kurių yra suteikta prieiga, pakeisti vietinėmis šviesolaidinėmis ryšio linijomis ar kitomis vietinėmis linijomis, mastą. Nepaisant to, RRT, mato būtinybę užtikrinti kitų operatorių teikiamų prieigą prie vietinių metalinės vytos poros linijos grįstų mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikimo galutiniams paslaugų gavėjams nepertraukiamumą. Atsižvelgiant į tai, kad ūkio subjektas TEO LT, AB turi didelę įtaką Atsietos prieigos rinkoje, tikėtina, kad vykdydamas metalinių vytos poros linijų prieigos tinklo keitimą šviesolaidinio ryšio linijų prieigos tinklu, nesant reguliavimo, turėtų motyvų vilkinti šį procesą ir tokiu būdu prieigos prie vietinės linijos gavėjui sukelti mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų teikimo problemas. RRT NGA Rekomendacijos 40 ir 41 punktus, kuriuose pateikiamos rekomendacijos šio perėjimo procesui, įgyvendina Prieigos taisyklės.

Įpareigojimas suteikti prieigą, kaip išdėstyta aukščiau, didins viešųjų ryšių tinklą, kurių galiniai taškai yra fiksuoti erdvėje, ir esančių Lietuvos Respublikoje, efektyvumą, nes sudarys kitiems ūkio subjektams, siekiantiems teikti mažmenines elektroninių ryšių paslaugas, prielaidas gauti ūkio subjekto TEO LT, AB teikiamas prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugas ir pasinaudojant šia prieiga, vystyti vietinių linijų prieigos tinklus, kuriais bus teikiamos mažmeninės elektroninių ryšių paslaugos ir (arba) gauti ūkio subjekto TEO LT, AB teikiamas Atsietos prieigos paslaugas ir pasinaudojant šiomis paslaugomis, teikti mažmenines elektroninių ryšių paslaugas. Šio įpareigojimo nustatymas sumažins įėjimo į Atsietos prieigos rinką ir mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkas barjerus, didins mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų pasirinkimo galimybes galutiniams paslaugų gavėjams bei skatins NGA tinklų plėtrą Lietuvos Respublikoje.

Įpareigojimas suteikti prieigą yra proporcingas ir pateisinamas elektroninių ryšių veiklos reguliavimo principais, nurodytais Elektroninių ryšių įstatymo 2 straipsnyje, nes ūkio subjektas TEO LT, AB privalės teikti Atsietos prieigos paslaugas, suteikti prieigą prie RKKS ir (arba) šviesolaidinių linijų skaidulos, kaip nurodyta aukščiau, tik tuo atveju, jei kito ūkio subjekto prašymas dėl prieigos suteikimo bus pagrįstas.

Įpareigojimas suteikti prieigą yra pateisinamas elektroninių ryšių veiklos reguliavimo tikslais, nurodytais Elektroninių ryšių įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje, nes nesant įpareigojimo suteikti prieigą, apribojama konkurencija Atsietos prieigos rinkoje bei mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose, be to, RRT kiekvienu konkrečiu atsisakymo suteikti atitinkamą prieigą atveju turėtų spręsti, ar turi būti taikomas įpareigojimas suteikti prieigą pagal Elektroninių ryšių įstatymo 21 straipsnio 2 dalį. Tai pailgintų prieigos suteikimo trukmę bei apsunkintų procesą, kas neigiamai paveiktų veiksmingos konkurencijos vystymąsi tiek didmeninėse, tiek mažmeninėse rinkose.

Apibendrinant pateiktą aukščiau, RRT tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės metalinės vytos poros linijos, palieka galioti RRT direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V–818 3.1 punkte nustatytą įpareigojimą suteikti prieigą ir tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos, prieiga prie RKKS ir prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos, nustato Elektroninių ryšių įstatymo 21 straipsnio 1 dalies 1, 2, 3, 5, 6, 7 ir 8 punktuose numatytus įpareigojimus. Ūkio subjektas TEO LT, AB:

1. privalo patenkinti pagrįstus kitų ūkio subjektų prašymus suteikti visiškai atsietą prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių) ir (arba) visiškai atsietą prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių), ir (arba) prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių), ir (arba) prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių);

2. privalo suteikti visiškai atsietą prieigą prie naudojamos vietinės UTP ir STP linijos, t. y. visiškai įrengtos vietinės UTP ir STP linijos, kuriomis ūkio subjektas TEO LT, AB teikia mažmenines elektroninių ryšių paslaugas savo galutiniams paslaugų gavėjams;

3. privalo suteikti visiškai atsietą prieigą prie nenaudojamos vietinės UTP ir STP linijos, t. y. visiškai įrengtos vietinės UTP ir STP linijos, kuriomis ūkio subjektas TEO LT, AB neteikia mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų savo galutiniams paslaugų gavėjams;

4. privalo suteikti visiškai atsietą prieigą prie iš dalies įrengtos vietinės UTP ir STP linijos, t. y. nenutiestos iki galutinio paslaugų gavėjo patalpų;

5. privalo suteikti visiškai atsietą prieigą prie naudojamos vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, t. y. visiškai įrengtos vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, kuria ūkio subjektas TEO LT, AB teikia mažmenines elektroninių ryšių paslaugas savo galutiniams paslaugų gavėjams;

6. privalo suteikti visiškai atsietą prieigą prie nenaudojamos vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, t. y. visiškai įrengtos vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, kuriomis ūkio subjektas TEO LT, AB neteikia mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų savo galutiniams paslaugų gavėjams;

7. privalo suteikti prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos;

8. privalo suteikti prieigą prie RKKS;

9. privalo sąžiningai derėtis su kitais ūkio subjektais, prašančiais suteikti prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių) ir (arba) vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), ir (arba) RKKS (ir susijusių priemonių), ir (arba) šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių);

10. privalo nenutraukti jau suteiktos prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių) ir (arba) prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), ir (arba) prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių), ir (arba) prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių);

11. privalo suteikti atvirą prieigą prie techninių sąsajų, protokolų ar kitų technologijų, kurios yra būtinos prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir (arba) vietinės UTP ir STP linijos, ir (arba) šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų suderinamumui;

12. privalo suteikti prieigą prie patalpų ar kitus elektroninių ryšių infrastruktūros bendro naudojimo būdus;

13. privalo suteikti prieigą prie veiklos palaikymo sistemų ar kitų panašių programinių sistemų, būtinų sąžiningai prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir (arba) prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos, ir (arba) prieigos prie RKKS, ir (arba) prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų teikimo konkurencijai užtikrinti;

14. gali atsisakyti suteikti prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių) ir (arba) prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), ir (arba) prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir (arba) šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių), vienašališkai sustabdyti jos teikimą ar ją nutraukti tik tais atvejais, kai tai yra pagrįsta objektyviais kriterijais, įskaitant techninių galimybių nebuvimą arba būtinybę užtikrinti tinklo vientisumą, jei teisės aktai nenustato kitaip.

6.2. NEDISKRIMINAVIMO ĮPAREIGOJIMAS

Konkurencijos veiksmingumo Atsietos prieigos rinkoje tyrimo metu nustatytos šios konkurencijos problemos (žr. Ataskaitos 4 skyriaus 1.3 ir 2.3 punktus), kurias sprendžia nediskriminavimo įpareigojimas, numatytas Elektroninių ryšių įstatymo 19 straipsnyje:

1. ūkio subjektas TEO LT, AB turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes taikyti skirtingas Atsietos prieigos paslaugų (ir susijusių priemonių) kainas bei kitas šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas sau ir kitam ūkio subjektui;

2. turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes taikyti skirtingas prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų (ir susijusių priemonių) kainas ir kitas šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas sau ir kitam ūkio subjektui.

Kaip nurodyta Ataskaitos 3 skyriuje, TEO LT, AB turi motyvų, o nesant reguliavimo, ir galimybes, sudaryti sau palankesnes konkurencines sąlygas mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose, ir diskriminuoti kitus ūkio subjektus. Tokios ūkio subjekto TEO LT, AB elgesio galimybės bei

iniciatyvos teikti Atsietos prieigos paslaugas ir prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugas aiškiais ir priimtinais sąlygomis nebuvimas iš ūkio subjekto TEO LT, AB pusės sąlygoja, kad nediskriminavimo įpareigojimas, teikiant Atsietos prieigos paslaugas ir su Atsietos prieigos paslaugomis susijusias priemones bei prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugas ir su prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugomis susijusias priemones, tampa viena svarbiausių konkurencijos veiksmingumo užtikrinimo priemonių. Nediskriminavimo įpareigojimas sumažina ūkio subjekto TEO LT, AB galimybes riboti konkurenciją bei apsunkinti kitų ūkio subjektų galimybes įeiti į mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkas ir Atsietos prieigos rinką.

2006 m. Atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos rinkos tyrimo metu nustatyta konkurencijos problema (TEO LT, AB turi motyvą bei galimybes prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos be objektyvios priežasties teikti skirtingomis sąlygomis skirtingiems ūkio subjektams bei diskriminuoti kitus ūkio subjektus) tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės metalinės vytos poros linijos, sutampa su Atsietos prieigos rinkos tyrimo metu nustatyta analogiška konkurencijos problema (žr. Ataskaitos 4 skyriaus 1.3 punktą). RRT konstatuoja, kad RRT direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V-818 3.2 punkte nustatytas nediskriminavimo įpareigojimas yra tinkamas spręsti Ataskaitos 4 skyriuje 1.3 punkte nustatytą konkurencijos problemą tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės metalinės vytos poros linijos ir palieka galioti RRT direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V-818 3.2 punkte TEO LT, AB nustatytą nediskriminavimo įpareigojimą. Tačiau Ataskaitos 4 skyriaus 1.3 ir 2.3 punktuose nustatytos konkurencijos problemos, susijusios su prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos, prieiga prie RKKS ir prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos, nebuvo nustatytos 2006 m. Atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos rinkos tyrimo metu. Todėl RRT tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos, prieiga prie RKKS ir prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos, nustato TEO LT, AB nediskriminavimo įpareigojimą.

Paliekamas galioti ir nustatomas nediskriminavimo įpareigojimas užtikrins kitiems ūkio subjektams, kad jų galimybės konkuruoti su ūkio subjektu TEO LT, AB nebus įtakotos galimo ūkio subjekto TEO LT, AB diskriminacinio elgesio, taikant skirtingas kainas ar kitas Atsietos prieigos paslaugų (ir susijusių priemonių) ir prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas kitiems ūkio subjektams, sau, savo padaliniais ar dukterinėms įmonėms, ir sukurs prielaidas kitiems ūkio subjektams adaptuoti savo elgesį mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose, priklausomai nuo situacijos Atsietos prieigos rinkoje ir prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų rinkose. Nediskriminavimo įpareigojimas užtikrins, kad Atsietos prieigos paslaugų ir (arba) prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų gavėjų, o kartu ir galutinių paslaugų gavėjų interesai nebus pažeisti diskriminacinės praktikos. Taigi nediskriminavimo įpareigojimas yra proporcingas ir pateisinamas elektroninių ryšių veiklos reguliavimo principais ir tikslais, nurodytais Elektroninių ryšių įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje bei 2 straipsnyje.

Apibendrinant pateiktą aukščiau, RRT tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės metalinės vytos poros linijos, palieka galioti RRT direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V-818 3.2 punkte nustatytą nediskriminavimo įpareigojimą ir tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos, prieiga prie RKKS ir prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos, nustato, kad ūkio subjektas TEO LT, AB privalo nediskriminuoti prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) gavėjų, įskaitant analogiškų sąlygų (įskaitant kainas) analogiškais aplinkybėmis taikymą ir tos pačios kokybės bei tokiais pačiomis sąlygomis, kokias turi pats arba teikia savo padaliniais, dukterinėms įmonėms ar bet kuriems kitiems ūkio subjektams, paslaugų bei informacijos teikimą.

6.3. SKAIDRUMO ĮPAREIGOJIMAS

Konkurencijos veiksmingumo Atsietos prieigos rinkoje tyrimo metu nustatytos šios konkurencijos problemos (žr. Ataskaitos 4 skyriaus 1.2 ir 2.2 punktus), kurias sprendžia skaidrumo įpareigojimas, numatytas Elektroninių ryšių įstatymo 18 straipsnyje:

1. ūkio subjektas TEO LT, AB turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes riboti informacijos teikimą apie Atsietos prieigos paslaugas (ir susijusias priemones);

2. turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes riboti informacijos teikimą apie prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugas (ir susijusias priemones).

Skaidrumo įpareigojimas užtikrina galimybę stebėti įpareigojimo suteikti prieigą ir nediskriminavimo įpareigojimo laikymąsi. Taip pat skaidrumo įpareigojimas palengvina antikonkurencinio elgesio stebėjimą, kitiems ūkio subjektams padidins tikrumą, kad Atsietos prieigos paslaugos bei prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugos ir su šiomis paslaugomis susijusios priemonės teikiamos jų nediskriminuojant, taip pat užtikrins geresnes galimybes prognozuoti pokyčius Atsietos prieigos rinkoje, mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose bei šių rinkų stabilumą. Paskelbti standartiniai prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) teikimo pasiūlymai sustiprins atitinkamos prieigos gavėjų derybinę galią.

Tiriamuoju laikotarpiu ūkio subjektas TEO LT, AB, vykdydamas RRT direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V–818 3.3 punkte nustatytą skaidrumo įpareigojimą, viešai skelbė standartinį pasiūlymą teikti prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos, vadovaudamasis šiais teisės aktais:

1. Prieigos taisyklėmis, kurios nustato standartinio pasiūlymo suteikti prieigą, įskaitant tinklų sujungimą ir susijusias paslaugas paskelbimo sąlygas, reikalavimus šio standartinio pasiūlymo turiniui, standartiniame pasiūlyme nurodytų prieigos, įskaitant tinklų sujungimą, ir susijusių paslaugų bei informacijos teikimo tvarką ir sąlygas bei reikalavimus standartiniam pasiūlymui sujungti viešuosius telefono ryšio tinklus;

2. Operatoriaus, įpareigoto suteikti atsietą prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos, standartinio pasiūlymo paskelbimo sąlygų aprašu, patvirtintu RRT direktoriaus 2005 m. lapkričio 4 d. įsakymu Nr. 1V–942 (Žin., 2005, Nr. 133–4813), kuris nustato papildomus reikalavimus standartiniam pasiūlymui suteikti atsietą prieigą prie vietinės metalinės vytos poros linijos ir susijusių priemonių bei šiame standartiniame pasiūlyme nurodytų paslaugų ir informacijos teikimo tvarką bei sąlygas;

3. Informacijos, reikalaujamos skelbti nustačius skaidrumo įpareigojimą, apimties, jos detalumo reikalavimų, paskelbimo būdo ir kitų paskelbimo sąlygų aprašu, patvirtintu RRT direktoriaus 2006 m. sausio 4 d. įsakymu Nr. 1V–4 (Žin., 2006, Nr. 6–236), kuris nustato operatorių, turinčių didelę įtaką atitinkamoje rinkoje, pagal skaidrumo įpareigojimą viešai skelbiamos informacijos apimties bei detalumo reikalavimus, informacijos paskelbimo sąlygas.

Tiriamuoju laikotarpiu ūkio subjektas TEO LT, AB taip pat viešai skelbė pasiūlymą bendrai naudotis RKKS, neskelbė standartinio pasiūlymo suteikti prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių), standartinio pasiūlymo suteikti prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), taip pat neskelbė standartinio pasiūlymo suteikti prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių).

Atitinkamų standartinių pasiūlymų pagrindu yra arba būtų sudaromos atitinkamos prieigos teikimo sutartys, todėl yra svarbu užtikrinti, kad atitinkamo standartinio pasiūlymo sąlygos būtų skaidrios, sąžiningos bei atitiktų nustatytus reikalavimus.

2006 m. Atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos rinkos tyrimo metu nustatyta konkurencijos problema (TEO LT, AB riboja informacijos apie Atsietos prieigos kainas ir teikimo sąlygas gavimo galimybes) tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės metalinės vytos poros linijos, sutampa su Atsietos prieigos rinkos tyrimo metu nustatyta analogiška konkurencijos problema (žr. Ataskaitos 4 skyriaus 1.2 punktą). RRT konstatuoja, kad RRT direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V–818 3.2 punkte nustatytas nediskriminavimo įpareigojimas yra tinkamas spręsti

Ataskaitos 4 skyriuje 1.2 punkte nustatytą konkurencijos problemą tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės metalinės vytos poros linijos. Tačiau Ataskaitos 4 skyriaus 1.2 ir 2.2 punktuose nustatytos konkurencijos problemos, susijusios su prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos, prieiga prie RKKS ir prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos, nebuvo nustatytos 2006 m. Atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos rinkos tyrimo metu.

RRT nustato, kad ūkio subjektas TEO LT, AB privalo paskelbti standartinius pasiūlymus suteikti prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių), prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių), kurie atitiktų galiojančių teisės aktų nuostatas, būtų pakankamai detalūs, siekiant sudaryti sutartis dėl atitinkamos prieigos teikimo. Taip pat ūkio subjektas TEO LT, AB privalo viešai skelbti prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) informaciją, susijusią su atitinkama prieiga, įskaitant apskaitos informaciją, technines specifikacijas, tinklo charakteristikas, prieigos teikimo bei naudojimo sąlygas, prieigos ir su prieigos teikimu susijusių priemonių kainas.

Įpareigojimas yra proporcingas ir pateisinamas elektroninių ryšių veiklos reguliavimo tikslais ir principais, nurodytais Elektroninių ryšių įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje ir 2 straipsnyje, nes apima tik būtinas įsitikinti, kad nėra konkurenciją ribojančių veiksnių, informacijos pateikimą bei skelbimą.

Apibendrinant pateiktą aukščiau, RRT tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės metalinės vytos poros linijos, palieka galioti RRT direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V-818 3.3 punkte nustatytą skaidrumo įpareigojimą ir tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos, prieiga prie RKKS ir prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos teikimu, nustato, kad ūkio subjektas TEO LT, AB privalo:

1. standartiniame pasiūlyme suteikti prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių), standartiniame pasiūlyme suteikti prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), standartiniame pasiūlyme suteikti prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir standartiniame pasiūlyme suteikti prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) viešai skelbti detalią informaciją Prieigos taisyklių nustatyta tvarka ir sąlygomis, įskaitant apskaitos informaciją, technines specifikacijas, tinklo charakteristikas, atitinkamos prieigos (ir susijusių priemonių) teikimo bei naudojimo sąlygas, atitinkamos prieigos ir atitinkamų susijusių priemonių kainas, jei teisės aktai nenustato kitaip;

2. teikti ūkio subjektams, siekiantiems gauti prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių), ir (arba) prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), ir (arba) prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių), ir (arba) prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos, (ir susijusių priemonių), visą informaciją, būtiną šioms didmeninėms paslaugoms gauti;

3. skelbti informaciją apie prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos, prieigos prie RKKS ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugas, Informacijos, reikalaujamos skelbti nustačius skaidrumo įpareigojimą, apimties, jos detalumo reikalavimų, paskelbimo būdo ir kitų paskelbimo sąlygų apraše nustatyta tvarka ir sąlygomis.

6.4. KAINŲ KONTROLĖS IR SĄNAUDŲ APSKAITOS ĮPAREIGOJIMAI

Konkurencijos veiksmingumo Atsietos prieigos rinkoje tyrimo metu nustatytos šios konkurencijos problemos (žr. Ataskaitos 4 skyriaus 1.4 ir 2.4 punktus), kurias sprendžia kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai, numatyti Elektroninių ryšių įstatymo 23 straipsnyje:

1. ūkio subjektas TEO LT, AB turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes taikyti per aukštas Atsietos prieigos paslaugų (ir susijusių priemonių) kainas bei kontroliuoti kitas šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas;

2. ūkio subjektas TEO LT, AB turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes taikyti per aukštas prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų (ir susijusių priemonių) kainas bei kontroliuoti kitas šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas.

Ūkio subjekto TEO LT, AB teikiamų didmeninių ir mažmeninių paslaugų vertikalus sąsajumas (žr. Ataskaitos 3.3 skyrių) ir disponuojamos infrastruktūros kontrolė (žr. Ataskaitos 3.2 ir 3.3 skyrių) suteikia ūkio subjektui TEO LT, AB esminį pranašumą, lyginant su kitais ūkio subjektais, Atsietos prieigos rinkoje ir atitinkamai gali įtakoti konkurencijos sąlygas mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose. Esant tokioms sąlygoms ūkio subjektas TEO LT, AB, net ir įpareigotas suteikti prieigą, įgyja galimybę taikyti nepagrįstai aukštas Atsietos prieigos paslaugų (ir susijusių priemonių), prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) paslaugų kainas (angl. *excessive prices*) tokiu būdu suvaržydamas kitų ūkio subjektų galimybes konkuruoti mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose, o sau užsitikrindamas palankesnes konkurencines sąlygas. Taigi, ūkio subjektas TEO LT, AB, taikydamas per aukštas atitinkamų didmeninių paslaugų (Atsietos prieigos paslaugų (ir susijusių priemonių), prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros (ir susijusių priemonių)) kainas, gali siekti perkelti didmeninėse rinkose turimą didelę įtaką konkurencijai susijusiose mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose suvaržyti (angl. *vertical leveraging*). Be to, ūkio subjektas TEO LT, AB, nustatydamas per aukštas prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) kainas, gali neigiamai įtakoti NGA tinklų plėtrą, bei konkurenciją Atsietos prieigos rinkoje, prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos rinkoje ir mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose.

Skaidrumo įpareigojimas (žr. Ataskaitos 6.3 skyrių), nediskriminavimo įpareigojimas (žr. Ataskaitos 6.2 skyrių) bei įpareigojimas suteikti prieigą (žr. Ataskaitos 6.1 skyrių) ūkio subjektą TEO LT, AB įpareigoja viešai skelbti šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo technines sąlygas, kainas, nediskriminuoti techninėmis ir kitomis priemonėmis, paslaugų ir susijusių priemonių teikimo sąlygomis, teikti atitinkamas paslaugas ir susijusias priemones, tačiau neapriboja ūkio subjekto galimybės palaikyti nepagrįstai aukštas Atsietos prieigos paslaugų (ir susijusių priemonių), prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) kainas. Apskaitos atskyrimo įpareigojimo nustatymas taip pat neapriboja ūkio subjekto galimybės palaikyti nepagrįstai aukštas kainas ir kitaip jas kontroliuoti. Ūkio subjekto TEO LT, AB galimybę taikyti per aukštas Atsietos prieigos paslaugų (ir susijusių priemonių), prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) kainas, geriausiai apriboja įpareigojimai, susiję su kainų kontrole. Elektroninių ryšių įstatymo 23 straipsnio 1 dalyje numatyta RRT teisė ūkio subjektui, turinčiam didelę įtaką rinkoje, nustatyti įpareigojimus, susijusius su sąnaudų padengimu ir kainų kontrole. Siekiant objektyviai įvertinti reguliuotinių paslaugų sąnaudas, o tuo pačiu objektyviai nustatyti reguliuotinių paslaugų kainas, gali būti nustatyti įpareigojimai skaičiuoti paslaugų sąnaudas tam tikrais sąnaudų apskaitos metodais. Taigi, gali būti nustatomas tik kainų kontrolės įpareigojimas (pavyzdžiui, aukščiausia kainų riba) arba kainų kontrolės įpareigojimas gali būti nustatomas kartu su sąnaudų apskaitos įpareigojimu (pavyzdžiui, įpareigojimas kainas grįsti sąnaudomis, apskaičiuotomis pagal tam tikrą sąnaudų apskaitos metodą). Kainų kontrolės įpareigojimas taip pat yra priemonė, užtikrinanti įpareigojimo suteikti prieigą, skaidrumo ir nediskriminavimo įpareigojimų vykdymą, t. y. atitinkamų paslaugų teikimo sąlygose aiškiai nurodant, kokie, už ką ir kokiomis sąlygomis yra taikomi tam tikri užmokesčiai. NGA Rekomendacijos 12 punkte yra nurodyta, kad nustačius didelę įtaką Atsietos prieigos rinkoje turintį ūkio subjektą (šiuo atveju – ūkio subjektas TEO LT, AB), jam turi būti nustatyti tam tikri įpareigojimai (pvz., įpareigojimas suteikti prieigą prie tam tikrų paslaugų), o atitinkamų prieigos paslaugų kainos turi būti reguliuojamos (orientuotos į sąnaudas). Taigi, kainų kontrolės įpareigojimas, reguliuojantis Atsietos prieigos paslaugų (ir susijusių priemonių) kainas, prieigos prie RKKS paslaugos (ir susijusių priemonių) ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugos (ir susijusių priemonių) kainas, atitinka NGA Rekomendacijoje keliamus tikslus, skatinti konkurenciją rinkoje bei NGA tinklų plėtrą. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta aukščiau, RRT konstatuoja, kad siekiant spręsti Ataskaitos 4 skyriaus 1.4 ir 2.4 punktuose nurodytas konkurencijos problemas, būtina ūkio subjektui TEO LT, AB pritaikyti kainų kontrolės įpareigojimą.

Atsietos prieigos paslaugų ir prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų kainų kontrolės metodo parinkimas.

NGA Rekomendacijos 12, 14, 20, 25, 26, 27, 30 punktuose bei I priede rekomenduojama nacionalinėms reguliavimo institucijoms įpareigoti didelę įtaką Atsietos prieigos rinkoje turintį ūkio subjektą Atsietos prieigos paslaugų ir prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros (pvz., RKKS) kainas orientuoti į sąnaudas, įskaitant protingumo kriterijų atitinkančią investicijų grąžą (apskaičiuotą tinkamai įvertinus investavimo riziką). NGA Rekomendacijos I priedo 1–4 skyriuose taip pat nurodoma, kad kainų kontrolės įpareigojimai skirtingoms Atsietos prieigos ir prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugoms turi būti nustatomi nuosekliai ir derinant tarpusavyje (angl. *consistent*), taip užtikrinant reguliavimo vientisumą. Tačiau NGA Rekomendacijos I priedo 1 skyriuje numatyta, kad tais atvejais, kai didelę įtaką turintis ūkio subjektas, investuodamas į NGA tinklus susiduria su ateities neapibrėžtumais dėl ateities paslaugų paklausos, skaičiuojant protingumo kriterijų atitinkančią investicijų grąžą, investicijoms į šviesolaidinę infrastruktūrą gali būti taikoma papildoma rizikos premija. Tame pačiame NGA rekomendacijos skyriuje taip pat nurodoma, kad papildomos sąnaudos, kurias didelę įtaką turintis ūkio subjektas patirs dėl įpareigojimo teikti prieigą, turėtų būti paskirstomos proporcingai tiek trečiųjų šalių perkamoms paslaugoms, tiek ir savo mažmeninei veiklai.

Prieiga prie vietinės metalinės vytytos poros linijos. Ūkio subjektas TEO LT, AB, vykdydamas RRT direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V–818 3.4 punkte nustatytą kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimą tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės metalinės vytytos poros linijos, privalo užtikrinti, kad prieigos prie vietinės metalinės vytytos poros linijos paslaugų kainos nevirsytų kainų, apskaičiuotų pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą (angl. *Fully Distributed Costs*, FDC), vertinant istoriškai patirtas sąnaudas. Šis metodas pasirinktas kaip tinkamiausias 2006 m. atlikto Atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytytos poros linijos rinkos tyrimo metu nustatytoms konkurencijos problemoms spręsti. Kaip nurodyta Ataskaitos 1.3 skyriuje (žr. 2 pav.) ir 2.2.2.2 skyriuje (žr. 4 lentelę), Tiriamuoju laikotarpiu vietinės metalinės vytytos poros linijos ir vietinės UTP ir STP linijos (LAN linijos) buvo keičiamos šviesolaidinėmis ryšio linijomis (FTTH ir FTTB). Nepaisant to didžiausią Atsietos prieigos rinkos dalį vis dar sudaro prieiga prie vietinės metalinės vytytos poros linijos (žr. 6 lentelę Ataskaitos 3.2 skyriuje). Siekdama spręsti Ataskaitos 4 skyriaus 1.4 punkte nurodytą konkurencijos problemą bei išlaikyti Atsietos prieigos rinkos reguliavimo vientisumą ir sąnaudų apskaitos sistemos pastovumą, bei atsižvelgdama į kainų kontrolės metodų alternatyvų vertinimą (žr. Ataskaitos 3 priedą), RRT tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės metalinės vytytos poros linijos, palieka galioti RRT direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V–818 3.4 punkte nustatytą kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimą.

Prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir prie vietinės UTP ir STP linijos. Siekiant spręsti Ataskaitos 4 skyriaus 1.4 punkte nurodytą konkurencijos problemą tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos ir prie vietinės UTP ir STP linijos, bei išlaikyti Atsietos prieigos rinkos reguliavimo vientisumą ir sąnaudų apskaitos sistemos pastovumą, taip pat atsižvelgiant į mažiausio būtino reguliavimo principą bei Ataskaitos 3 priede pateiktą kainų kontrolės metodų alternatyvų vertinimą, RRT konstatuoja, kad prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos paslaugos (ir susijusių priemonių) ir prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos paslaugos (ir susijusių priemonių) kainoms geriausia taikyti tą patį kainų kontrolės metodą, koks numatomas taikyti prieigos prie vietinės metalinės vytytos poros linijos paslaugos (ir susijusių priemonių) kainoms. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta aukščiau, vykdydamas kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimus, ūkio subjektas TEO LT, AB privalės teikti prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių), prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos tokiomis kainomis, kurios būtų ne didesnės nei sąnaudos, apskaičiuotos Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklių, patvirtintų RRT direktoriaus 2005 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 1V–1164 (Žin., 2006, Nr. 2–45, Nr. 70–2606; 2011, Nr. 45–2146) (toliau – Sąnaudų apskaitos taisyklės), nustatyta tvarka ir sąlygomis.

Prieiga prie RKKS ir šviesolaidinės linijos skaidulos. NGA Rekomendacijos I priedo 2 skyriuje nustatyta, kad prieigos prie inžinerinių statinių infrastruktūros kainos turi būti nustatomos atsižvelgiant į kainų kontrolės įpareigojimus, nustatytus prieigos prie vietinės metalinės vytytos poros linijos paslaugoms.

RRT, atsižvelgdama į Atsietos prieigos rinkos tyrimo metu identifikuotas konkurencijos problemas (žr. Ataskaitos 4 skyriaus 1.4 ir 2.4 punktus) ir į tai, kad ekonomiškai yra nenaudinga dubliuoti ūkio subjekto TEO LT, AB valdomos Kitos pasyvios infrastruktūros (žr. 7 lentelę Ataskaitos 3.3 skyriuje), kuri sudaro įėjimo į Atsietos prieigos rinką barjerą, bei vadovaudamasi NGA Rekomendacijoje numatytu reguliavimo vientisumo principu (žr. NGA Rekomendacijos I priedo 2 skyrių), o taip pat atsižvelgdama į kainų kontrolės metodų alternatyvų vertinimą (žr. Ataskaitos 3 priedą), nustato ūkio subjektui TEO LT, AB įpareigojimą – teikti prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių), prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) tokiomis kainomis, kurios būtų ne didesnės nei sąnaudos, apskaičiuotos Sąnaudų apskaitos taisyklių nustatyta tvarka ir sąlygomis. Šis kainų kontrolės įpareigojimas apribos ūkio subjekto TEO LT, AB galimybes nustatyti aukštą įėjimo į Atsietos prieigos rinką barjerą – t. y. nustatyti per aukštas prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) paslaugų kainas.

Ūkio subjektas TEO LT, AB privalės tvarkyti sąnaudų apskaitą Sąnaudų apskaitos taisyklių nustatyta tvarka ir sąlygomis, taip pat per 2 mėnesius nuo įsakymo įsigaliojimo dienos privalės pateikti RRT detalų prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių), prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) paslaugų kainų pagrindimą sąnaudomis. Iki RRT įvertins prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) kainų pagrįstumą sąnaudomis, ūkio subjektas TEO LT, AB privalės taikyti prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) kainas ne aukštesnes nei taikė Tiriemojo laikotarpio pabaigoje, t. y. 2010 m. birželio 30 d.

Tiek kiek susiję su prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos bei prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos, ūkio subjektas TEO LT, AB, objektyviai įvertinęs investicijų į šviesolaidinių ryšio linijų prieigos tinklo infrastruktūrą riziką ir pagrįstai nustatęs, jog ši rizika yra ženkliai didesnė nei rizika, patiriama investuojant į kitų linijų prieigos tinklų infrastruktūrą, privalės apskaičiuoti atskirą kapitalo kainos dydį naudojamam kapitalui, investuotam į šviesolaidinių ryšio linijų prieigos tinklo infrastruktūrą bei pateikti RRT visus skaičiavimus bei paaiškinimus, pagrindžiančius atskirą kapitalo kainos (t. y. papildomos rizikos premijos) dydį. Iki RRT įsitikins šių skaičiavimų pagrįstumu, ūkio subjektas TEO LT, AB privalės prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos bei prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų savikainą nustatyti taikydamas tokį patį kapitalo kainos dydį kaip taiko prieigos prie vietinės metalinės vytytos poros linijos paslaugoms.

Kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai, kaip nurodyta aukščiau, yra proporcingi ir pateisinami elektroninių ryšių veiklos reguliavimo tikslais ir principais, nurodytais Elektroninių ryšių įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje ir 2 straipsnyje, nes šie įpareigojimai yra būtini, siekiant spręsti nustatytas konkurencijos problemas (žr. Ataskaitos 4 skyriaus 1.4 ir 2.4 punktus), kurių RRT negalėtų spręsti pasirinkdama kitą kainų, orientuojant jas į sąnaudas, kontrolės metodą (žr. Ataskaitos 3 priedą). Prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos ir prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugoms ir su šiomis paslaugomis susijusioms priemonėms nustatyti kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimai, apribos ūkio subjekto TEO LT, AB galimybę taikyti per aukštas šių paslaugų kainas, tuo pačiu leis ūkio subjektui TEO LT, AB padengti faktiškai patirtas sąnaudas, įskaitant protingumo kriterijų atitinkančią grąžą. Ūkio subjektas TEO LT, AB, jau yra įdiegęs sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą sistemą, todėl nustatomo kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimų įgyvendinimas nesudarys ūkio subjektui TEO LT, AB papildomos naštos įgyvendinant šį įpareigojimą. Šis kainų kontrolės įpareigojimas užkirs kelią piktnaudžiavimui didele įtaka Atsietos prieigos rinkoje, siekiant sumažinti konkurenciją susijusiose mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose, nes kiti ūkio subjektai didmenines paslaugas (ir susijusias priemones) gaus tokiomis pačiomis kainomis, kokias ūkio subjektas TEO LT, AB taiko sau (t. y. kokias patiria šių paslaugų teikimo sąnaudas). Ūkio subjektas TEO LT, AB taip pat negalės taikyti užmokesčių už paslaugas ir (arba) susijusias priemones, kurios yra nebūtinės suteikti atitinkamą prieigą. Šis kainų kontrolės įpareigojimas, sudarys sąlygas efektyviai konkurencijai, ilguoju laikotarpiu užtikrins paslaugų įvairovę bei palankias sąlygas galutiniams paslaugų gavėjams.

Apibendrinant pateiktą aukščiau, RRT tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės metalinės vytos poros linijos, palieka galioti RRT direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V-818 3.4 punkte nustatytą kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimą ir tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos, prieiga prie RKKS, prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos ir su šių paslaugų teikimu susijusių priemonių, nustato, kad ūkio subjektas TEO LT, AB:

1. tvarkyti sąnaudų apskaitą Sąnaudų apskaitos taisyklių nustatyta tvarka ir sąlygomis;
2. teikti prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių), prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), prieigą prie RKKS (ir susijusių priemonių), prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) tokiomis kainomis, kurios būtų ne didesnės nei sąnaudos, apskaičiuotos Sąnaudų apskaitos taisyklių nustatyta tvarka ir sąlygomis;
3. per 2 mėnesius nuo įsakymo įsigaliojimo dienos pateikti RRT detalų prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių), prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) paslaugų kainų pagrindimą sąnaudomis;
4. objektyviai įvertinęs investicijų į šviesolaidinių ryšio linijų prieigos tinklo infrastruktūrą riziką ir pagrįstai nustatęs, jog ši rizika yra ženkliai didesnė nei rizika, patiriama investuojant į kitų linijų prieigos tinklo infrastruktūrą, privalo apskaičiuoti atskirą kapitalo kainos dydį naudojamam kapitalui, investuotam į šviesolaidinių ryšio linijų prieigos tinklo infrastruktūrą bei pateikti RRT visus skaičiavimus bei paaiškinimus, pagrindžiančius atskirą kapitalo kainos (t. y. papildomos rizikos premijos) dydį. Iki RRT įsitikins šių skaičiavimų pagrįstumu, ūkio subjektas TEO LT, AB privalo prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos bei prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų savikainą nustatyti taikydamas tokį patį kapitalo kainos dydį kaip taiko prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos paslaugoms;
5. taikyti ne aukštesnes prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) kainas nei tos, kurias jis taikė 2010 m. birželio 30 d. tol, kol RRT Sąnaudų apskaitos taisyklių nustatyta tvarka ir sąlygomis įvertins prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) kainų pagrįstumą sąnaudomis;
6. netaikyti užmokesčių už paslaugas ir (ar) priemones, nebūtinai suteikti prieigą prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieigą prie vietinės UTP ir STP linijos, prieigą prie RKKS ir prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos.

6.5. APSKAITOS ATSKYRIMO ĮPAREIGOJIMAS

Konkurencijos veiksmingumo Atsietos prieigos rinkoje tyrimo metu nustatytos šios konkurencijos problemos (žr. Ataskaitos 4 skyriaus 1.3 ir 2.3 punktus), kurias sprendžia apskaitos atskyrimo įpareigojimas, numatytas Elektroninių ryšių įstatymo 20 straipsnyje:

1. ūkio subjektas TEO LT, AB turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes taikyti skirtingas Atsietos prieigos paslaugų (ir susijusių priemonių) kainas bei kitas šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas sau ir kitam ūkio subjektui;
2. ūkio subjektas TEO LT, AB turi motyvų ir, nesant reguliavimo, galimybes taikyti skirtingas prieigos prie RKKS ir šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų (ir susijusių priemonių) kainas ir kitas šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas sau ir kitam ūkio subjektui.

Ūkio subjekto TEO LT, AB teikiamų didmeninių ir mažmeninių paslaugų vertikalus sąsajumas ir disponuojamos infrastruktūros kontrolė suteikia ūkio subjektui TEO LT, AB esminį pranašumą, lyginant su kitais ūkio subjektais, Atsietos prieigos rinkoje ir mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose. Esant tokioms sąlygoms ūkio subjektas TEO LT, AB įgyja galimybę taikyti skirtingas Atsietos prieigos paslaugų (ir susijusių priemonių), prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) kainas (angl. *price discrimination*) sau ir kitiems ūkio subjektams, kryžmiškai subsidijuoti paslaugas bei diskriminuoti Atsietos prieigos paslaugų, prieigos prie RKKS ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugų gavėjus kainomis. Ūkio subjektas TEO LT, AB, kontroliuodamas prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir prieigos prie

šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) teikimą, gali neigiamai įtakoti NGA tinklų plėtrą, bei konkurenciją Atsietos prieigos rinkoje, prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos rinkoje ir mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose.

Nediskriminavimo įpareigojimas (žr. Ataskaitos 6.2 skyrių) reikalauja, kad potencialiems Atsietos prieigos paslaugų (ir susijusių priemonių) bei prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų (ir susijusių priemonių) gavėjams ūkio subjektas TEO LT, AB taikytų tokias pačias atitinkamų paslaugų (ir susijusių priemonių) kainas, kokias taiko pats sau. Tam, kad toks nediskriminavimo įpareigojimas praktiškai būtų įgyvendintas ir būtų įmanoma patikrinti jo vykdymą, yra reikalingas ir apskaitos atskyrimo įpareigojimas. Apskaitos atskyrimo įpareigojimas užtikrins, kad ūkio subjektas TEO LT, AB nediskriminuos kitų ūkio subjektų, konkuruojančių su ūkio subjektu TEO LT, AB mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose (angl. *downstream markets*), nustatydamas jiems aukštesnes nei nustato pats sau Atsietos prieigos paslaugų (ir susijusių priemonių) bei prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų (ir susijusių priemonių) kainas. Apskaitos atskyrimo įpareigojimas, kartu su kainų kontrolės įpareigojimu bei nediskriminavimo įpareigojimu taip pat užtikrins, kad ūkio subjektas TEO LT, AB negalėtų kryžmiškai subsidijuoti atskirų paslaugų ir (arba) negalėtų gauti iš Atsietos prieigos paslaugų antpelnio (pelno, didesnio nei pagrįsta investicijų grąža) ir tokiu būdu nevaržytų konkurencijos mažmeninių elektroninių ryšių paslaugų rinkose. Skaidrumo įpareigojimas (žr. Ataskaitos 6.3 skyrių) reikalauja ūkio subjekto skelbti apskaitos informaciją bei kitą suinteresuotiems ūkio subjektams aktualią informaciją. Apskaitos atskyrimo įpareigojimas sudarys sąlygas skelbti apibendrintą informaciją apie reguliuojamas rinkas ir taip užtikrins kitų ūkio subjektų teisę įsitikinti jų perkamų didmeninių prieigos paslaugų kainų orientavimu į sąnaudas.

Apskaitos atskyrimo įpareigojimas yra įrankis, papildantis nediskriminavimo bei kainų kontrolės ir skaidrumo įpareigojimus, bei atskleidžiantis finansinę informaciją apie vidiniams ūkio subjekto padaliniais ir išoriniams paslaugų teikėjams teikiamų paslaugų sąnaudas, pajamas, kainodarą. NGA Rekomendacijos I priedo 1 skyriuje rekomenduojama taikyti apskaitos atskyrimo įpareigojimą, kuriuo priežiūros institucijos galės stebėti, ar didelę įtaką rinkoje turintys ūkio subjektai nediskriminuoja kainomis, paslaugas teikiant sau ir kitiems paslaugų pirkėjams. Taigi, apskaitos atskyrimo įpareigojimas leis RRT įvertinti su Atsietos prieigos paslaugomis (ir susijusiomis priemonėmis) bei su prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugomis (ir susijusiomis priemonėmis) susijusias sąnaudas ir pajamas, bei stebėti, ar ūkio subjektas TEO LT, AB kitiems ūkio subjektams suteikia prieigą (ir susijusias priemones) tokiomis pačiomis sąlygomis ir kainomis kaip suteikia sau.

Atsižvelgiant į tai, kad ūkio subjektas TEO LT, AB, vykdydamas RRT direktoriaus įsakymais jam nustatytus įpareigojimus jau vykdo apskaitos atskyrimo įpareigojimą, darytina išvada, kad ūkio subjektui TEO LT, AB šio rinkos tyrimo metu nustatytas apskaitos atskyrimo įpareigojimo įgyvendinimas, kiek tai susiję su prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie vietinės UTP ir STP linijos (ir susijusių priemonių), prieigos prie RKKS (ir susijusių priemonių) ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos (ir susijusių priemonių) teikimu, nesudarys papildomos naštos. Vykdydamas apskaitos atskyrimo įpareigojimą, ūkio subjektas TEO LT, AB privalės atskirai tvarkyti su Atsietos prieigos paslaugomis bei prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugomis susijusias veiklas (pajamų, sąnaudų, turto bei įsipareigojimų) apskaitą ir tai užtikrins galimybę įgyvendinti nediskriminavimo bei kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimų vykdymą.

Atsižvelgiant į pateiktą aukščiau, apskaitos atskyrimo įpareigojimas yra proporcingas ir pateisinamas elektroninių ryšių veiklos reguliavimo tikslais ir principais, nurodytais Elektroninių ryšių įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje ir 2 straipsnyje, nes šiuo įpareigojimu užtikrinamas ūkio subjektui TEO LT, AB nustatytų skaidrumo ir nediskriminavimo įpareigojimų vykdymas ir sudaromos sąlygos spręsti nustatytas konkurencijos problemas (žr. Ataskaitos 4 skyriaus 1.4 ir 2.4 punktus). Ūkio subjektas TEO LT, AB jau turi įdiegęs apskaitos atskyrimo sistemą pagal RRT nustatytus reikalavimus, todėl įgyvendinti šio rinkos tyrimo metu nustatomo apskaitos atskyrimo įpareigojimo įgyvendinimas papildomos naštos nesudarys.

Apibendrinant pateiktą aukščiau, RRT tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės metalinės vytos poros linijos, palieka galioti RRT direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V-818 3.5 punkte nustatytą apskaitos atskyrimo įpareigojimą ir tiek, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos, prieiga prie vietinės UTP ir STP linijos, prieiga prie RKKS ir prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos paslaugomis, nustato, kad ūkio subjektas TEO LT, AB privalo vykdyti Elektroninių ryšių įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje numatytą apskaitos atskyrimo įpareigojimą Apskaitos atskyrimo taisyklių ir su apskaitos atskyrimu susijusių reikalavimų, patvirtintų RRT direktoriaus 2006 m. birželio 14 d. įsakymu Nr. 1V-738 (Žin., 2006, Nr. 70-2607; 2011, Nr. 45-2147), nustatyta tvarka ir sąlygomis.

Ekonominės analizės skyriaus
L. e. vedėjos pareigas

Gintarė Deržanauskienė

Teisėkūros skyriaus
Vyriausioji specialistė

Julija Poliakova

Tinklų ir prieigų skyriaus
L. e. vedėjo pavaduotojo pareigas

Rolandas Brukštus

Apskaitos ir statistikos skyriaus
Vyriausioji specialistė

Neringa Bareišienė

Ūkio subjekto sąvoka

Vadovaujantis Elektroninių ryšių įstatymo 3 straipsnio 62 dalimi ūkio subjektas – fizinis ar juridinis asmuo ar asmenų, susijusių kontrolės ar priklausomybės santykiais, grupė, kurie verčiasi elektroninių ryšių veikla Lietuvos Respublikoje arba kurių veiksmai daro įtaką arba ketinimai, jeigu būtų įgyvendinti, galėtų daryti įtaką ūkinei veiklai Lietuvos Respublikoje.

Susijusiais asmenimis yra laikomi:

1. juridiniai asmenys, kuriuose, kaip ir nagrinėjamame juridiniame asmenyje, tas pats fizinis asmuo arba tie patys fiziniai asmenys turi akcijų dalį, kuri sudaro daugiau kaip 25 proc. įstatinio kapitalo, arba turi teises į daugiau kaip 25 proc. visų balsų;

2. juridiniai asmenys, kurie su nagrinėjamu juridiniu asmeniu yra bendrai valdomi ar turi bendrą administracinį padalinį arba kurių stebėtojų taryboje, valdyboje ar kitame valdymo organe yra pusė ar daugiau tų pačių narių, kaip ir nagrinėjamo juridinio asmens valdymo organuose;

3. juridiniai asmenys, kuriuose nagrinėjamas juridinis asmuo turi akcijų dalį, sudarančią daugiau kaip 25 proc. įstatinio kapitalo, arba turi teises į daugiau kaip 25 proc. visų balsų, arba kurie yra įsipareigoję derinti savo ūkinės veiklos sprendimus su nagrinėjamu juridiniu asmeniu, arba už kurių prievolių tretiesiems asmenims įvykdymą yra įsipareigojęs atsakyti nagrinėjamas juridinis asmuo, arba kurie yra įsipareigoję perduoti visą arba dalį pelno ar suteikę teisę naudoti daugiau kaip 25 proc. savo turto nagrinėjamam juridiniam asmeniui;

4. juridiniai asmenys, kurie nagrinėjamame juridiniame asmenyje turi akcijų dalį, sudarančią daugiau kaip 25 proc. įstatinio kapitalo, arba turi teises į daugiau kaip 25 proc. visų balsų, arba su kuriais nagrinėjamas juridinis asmuo yra įsipareigojęs derinti savo ūkinės veiklos sprendimus, arba kurie yra įsipareigoję atsakyti už nagrinėjamo juridinio asmens prievolių tretiesiems asmenims įvykdymą, arba kuriems nagrinėjamas juridinis asmuo yra įsipareigojęs perduoti visą arba dalį pelno ar suteikę teisę naudoti daugiau kaip 25 proc. savo turto;

5. juridiniai asmenys, kurie tiesiogiai ar netiesiogiai, per kitus juridinius asmenis, įskaitant ir veikiančius kitose valstybėse, yra susiję su šiais aukščiau išvardintų 1, 2, 3 ir 4 punktuose nurodytais juridiniais asmenimis bet kuriuo iš šių aukščiau išvardintų 1, 2, 3 ir 4 punktuose nurodytų būdų;

6. nagrinėjamo juridinio asmens dukterinės ar patrunuojančios bendrovės, įskaitant ir bendroves, susijusias su nagrinėjamu juridiniu asmeniu per kitose valstybėse veikiančias bendroves, arba nagrinėjamo juridinio asmens patrunuojančių bendrovių, įskaitant ir veikiančias kitose valstybėse, dukterinės bendrovės Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo (Žin., 2000, Nr. 64–1914, Nr. 68; 2003, Nr. 123–5574) prasme.

7. kiti kontrolės ar priklausomybės santykiais su nagrinėjamu juridiniu asmeniu susiję fiziniai ar juridiniai asmenys, kurie verčiasi elektroninių ryšių veikla Lietuvos Respublikoje arba kurių veiksmai daro įtaką arba ketinimai, jeigu būtų įgyvendinti, galėtų daryti įtaką ūkinei veiklai Lietuvos Respublikoje.

Laikoma, kad ūkio subjektą sudaro nagrinėjamas juridinis asmuo ir visi pagal aukščiau nurodytus susiejimo būdus su šiuo juridiniu asmeniu susiję asmenys.

Ūkio subjektai, teikiantys vietines metalines vytos poros linijas ir (arba) vietines šviesolaidines ryšio linijas, ir (arba) vietines UTP ir STP linijas (LAN ir FTTB tinklo atveju)

Eil. Nr.	Ūkio subjekto pavadinimas	Vietinės metalinės vytos poros linijos	Vietinės šviesolaidinės ryšio linijos	Vietinės UTP ir STP linijos FTTB tinklo atveju	Vietinės UTP ir STP linijos LAN atveju
1.	A. Judicko IĮ	+	–	–	–
2.	AB „Lietuvos energija“	–	+	–	+
3.	AB „Lietuvos geležinkeliai“	+	–	–	–
4.	AB „Ogmios centras“	+	–	–	+
5.	AB Lietuvos radijo ir televizijos centras	+	+	+	+
6.	G. Pečiulio įmonė	–	–	+	–
7.	Henriko Abramavičiaus įmonė	–	–	–	+
8.	IĮ „Satinet“	–	–	–	+
9.	IĮ „Laineta“	–	–	–	+
10.	Ivančiko IĮ „Žaibas“	–	–	+	+
11.	UAB „Kavamedia“			+	–
12.	Kęstučio Mykolaičio IĮ	–	–	+	–
13.	KTU Informacinių technologijų plėtros institutas	–	–	+	+
14.	L. Bulovo firma „Elektromedija“	–	–	–	+
15.	L. Prušinsko IĮ „Kompiuterinis langas“	–	–	+	–
16.	LATTELEKOM SIA filialas	–	–	+	–
17.	M. Ežerskio įmonė „Interneto namai“	–	–	+	+
18.	Petriko kabelinės televizijos studija	–	–	–	+
19.	TEO LT, AB	+	+	+	–
20.	UAB „Acta iuventus“	–	–	–	+
21.	UAB „AirNet“	–	+	+	+
22.	UAB „Alantos kompiuterių servisas“	–	–	–	+
23.	UAB „Alderada“	–	–	–	+
24.	UAB „Alpha Komunikacijos“	–	–	+	–
25.	UAB „Alpha Komunikacijos–1“	–	–	+	–
26.	UAB „Auridija“	–	–	–	+
27.	UAB „Baitida“	–	–	–	+
28.	UAB „Balticum TV“	–	–	+	–
29.	UAB „Baltnetos komunikacijos“	–	–	+	–
30.	UAB „Bitė Lietuva“	–	–	+	–
31.	UAB „Bitosis“	–	–	+	–
32.	UAB „Biuro sprendimų tinklas“	–	–	–	+
33.	UAB „Consilium Optimum“	–	–	+	–
34.	UAB „CSC Telecom“	+	–	+	+
35.	UAB „Cubio“	+	–	–	–
36.	UAB „DKD“	–	–	+	+
37.	UAB „Dokeda“	–	+	+	–
38.	UAB „Ektra“	–	–	–	–
39.	UAB „Elekta“	–	–	+	–
40.	UAB „Elneta“	–	–	–	+
41.	UAB „Eteris“	–	–	–	+
42.	UAB „Eurocom SIP“	+	–	–	–
43.	UAB „Gisnetas“	–	–	+	–
44.	UAB „G-networks“	–	–	+	–
45.	UAB „Informacijos labirintas“	–	–	–	+
46.	UAB „Informacijos tiltas“	–	+	+	+
47.	UAB „Infoseka“	–	–	+	+
48.	UAB „Init“	–	–	–	+
49.	UAB „Kabeliniai ryšių tinklai“	–	–	+	–

50.	UAB „Kabelinis internetas“	–	–	+	–
51.	UAB „Kateka“	–	–	–	+
52.	UAB „Kauno interneto sistemos“	–	–	+	–
53.	UAB „Kednetas“	–	–	–	+
54.	UAB „Krėna“	–	–	+	–
55.	UAB „Lansneta“	–	–	–	+
56.	UAB „Lantraneta“	–	–	+	–
57.	UAB „Lema“	–	–	–	+
58.	UAB „Lignita“	–	–	+	–
59.	UAB „Linktelis“	–	–	–	+
60.	UAB „Linx telecommunications“	–	–	+	–
61.	UAB „Marsatas“	–	–	–	+
62.	UAB „Miesto tinklas“	–	–	+	+
63.	UAB „Mikrovisatos TV“	–	–	+	–
64.	UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“	+	–	–	+
65.	UAB „NNT“	–	–	–	+
66.	UAB „Omnitel“	–	–	+	+
67.	UAB „Oslo products“	–	–	+	–
68.	UAB „Parabolė“	–	–	+	–
69.	UAB „Penkių kontinentų komunikacijų centras“	+	+	+	–
70.	UAB „Progmera“	–	+	+	–
71.	UAB „Radijo elektroninės sistemos“	–	–	+	–
72.	UAB „Remo televizija“	–	–	+	–
73.	UAB „Rietavo televizija“	–	–	–	+
74.	UAB „Rygveda“	–	–	+	–
75.	UAB „Roventa“	–	–	+	–
76.	UAB „SauleNet“	–	–	+	–
77.	UAB „Silnet“	–	–	–	+
78.	UAB „Skaidula“	–	–	–	–
79.	UAB „Socius“	–	–	+	–
80.	UAB „Speednet“	–	–	+	–
81.	UAB „Sugardas“	–	+	+	–
82.	UAB „Telelanas“	–	–	+	–
83.	UAB „Telerena“	–	–	+	–
84.	UAB „Televizijos komunikacijos“	–	–	+	–
85.	UAB „Transteleservis“	–	–	–	+
86.	UAB „Trigeris“	–	–	+	–
87.	UAB „Verslo tiltas“	–	–	–	+
88.	UAB „Viginta“ įmonių grupė	–	–	+	–
89.	UAB „Vilniaus Avilda“	–	–	+	+
90.	UAB „Viltuva“	–	–	–	+
91.	UAB „Zirzilė“	–	–	+	+
92.	UAB „Žaliasis namas“	–	–	–	+
93.	VšĮ „Ozo tinklas“	–	–	–	+
94.	VšĮ „Plačiajuostis internetas“	–	–	–	–
95.	VšĮ Teleradijo kompanija „Hansa“	–	–	–	+
96.	VšĮ „Infostruktūra“	+	+	–	–

Kainų kontrolės metodų alternatyvų vertinimas

Bendroje pozicijoje dėl priemonių dėl požiūrio į tinkamas priemones naujoje reguliavimo sistemoje²⁸ yra nurodyti šie pagrindiniai kainų kontrolės metodai:

1. Kainos nustatymas, atsižvelgiant į kitų šalių patirtį (angl. *Benchmarking*);
2. „Efektyvios kainodaros“ (angl. *Efficient Component Pricing Rule* – ECPR) metodas (supaprastinta šio metodo forma yra „*Retail minus*“);
3. Kainų pagrindimas sąnaudomis (gali būti įgyvendintas nustatant skirtingus reikalavimus sąnaudų apskaitos sistemai).

NGA Rekomendacijos 14, 20, 25 ir 30 punktuose nurodyta, jog atitinkamų prieigos paslaugų (produktų) kainos turėtų būti grindžiamos sąnaudomis, o NGA Rekomendacijos I priede nurodoma, jog sąnaudų vertės nustatymo metodas turi būti pasirenkamas atsižvelgiant į tai, ar infrastruktūros dubliavimas yra ekonomiškai įgyvendinamas ir veiksmingas. Atsižvelgiant į NGA Rekomendacijos I priedo 2–4 skyriuose pateiktus reikalavimus, kainų kontrolės metodai turi būti suderinti su kainų kontrolės metodais, naudojamais reguliuojant prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos kainas. RRT direktoriaus 2006 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. 1V–818 3.4 punkte nustatyta, jog TEO LT, AB, kiek tai susiję su prieiga prie vietinės metalinės vytos poros linijos, privalo užtikrinti, kad prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos paslaugų kainos neviršytų kainų, apskaičiuotų pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą (angl. *Fully Distributed Costs*, FDC), vertinant istoriškai patirtas sąnaudas.

Toliau yra vertinama kainų kontrolės metodų alternatyvų privalumai ir trūkumai reguliuojant Atsietos prieigos paslaugų ir prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų kainas.

„*Retail minus*“ metodas

Šio metodo esmė yra ta, kad konkrečiam ūkio subjektui yra kompensuojamos negautos pajamos už mažmeninės paslaugos teikimą, atliekant tam tikrus koregavimus. Suteikdamas didmeninę paslaugą, konkretus ūkio subjektas praranda galimybę suteikti atitinkamą mažmeninę paslaugą, kurią suteikia atitinkamą didmeninę paslaugą įsigijęs konkurentas, ir gauti už tai atitinkamas pajamas. Tačiau iš kompensacijos eliminuojama ta pajamų dalis, gaunama už mažmeninės paslaugos teikimą, kuri skirta mažmeninės veiklos²⁹ sąnaudoms (tai tokios sąnaudos, kurių ūkio subjektas nepatiria, teikdamas didmenines paslaugas) padengti. Šio metodo rezultatas tiesiogiai priklauso nuo mažmeninės kainos, todėl „*Retail minus*“ metodas yra taikytinas tuomet, kai atitinkamoje mažmeninėje rinkoje (kurios kainos yra imamos kaip pagrindas skaičiavimams) egzistuoja efektyvus kainų lygis (t. y. egzistuoja veiksminga konkurencija). „*Retail minus*“ metodas naudojamas kaip paprastesnis, tačiau apytikslis sąnaudų įvertinimo metodas – t. y. nustačius, kad mažmeninėje rinkoje egzistuoja konkurencija, kuri užtikrina, kad mažmeninės kainos nustatomos efektyviai veikiančio ūkio subjekto sąnaudų lygyje, iš tokios mažmeninės kainos atėmus jos dalį skirtą padengti mažmeninės veiklos sąnaudoms ir kitoms su didmenine veikla nesusijusioms sąnaudoms padengti. Tokiu būdu apytiksliai yra įvertinama didmeninė kaina, kuri būtų nustatyta, jei atitinkamoje didmeninėje rinkoje egzistuotų konkurencija. „*Retail minus*“ metodas dažnai praktikoje taikomas didmeninėms plačiajuosčio ryšio prieigos paslaugų kainoms reguliuoti. „*Retail minus*“ metodas (arba kainų spaudimo testas) gali būti taikomas tuomet, kai ypatingai yra svarbu užtikrinti pakankamą maržą tarp didmeninių ir mažmeninių paslaugų kainų. Reikia paminėti, kad vienas iš esminių šio metodo trūkumų ilgu laikotarpiu yra „minuso“ skaičiavimo metodikos parinkimas – t. y. kokia mažmeninės kainos dalis turėtų būti atimama siekiant nustatyti didmeninę kainą. Pačiu paprasčiausiu atveju yra nustatomas procentinis dydis, kuriuo sumažinama mažmeninė kaina, tačiau toks metodas gali būti netikslus, be to, keičiantis technologijoms ir veiklos pobūdžiui, šis procentas taip pat gali būti koreguojamas. Kitais atvejais yra analizuojamos sąnaudos ir gali būti

²⁸ http://www.erg.eu.int/doc/meeting/erg_06_33_remedies_common_position_june_06.pdf

²⁹ Mažmeninė veikla šiuo atveju yra suprantama kaip visa veikla reikalinga didmeninėms paslaugoms transformuoti į mažmenines paslaugas ir apima tokias veiklas kaip klientų aptarnavimą, sąskaitų išrašymą, mokėjimų surinkimą, visus marketingo veiksmus (klientų paiešką, pardavimų skatinimą, reklamą ir kt.) ir pan.

nustatoma konkrečios mažmeninės paslaugos savikainos dalys, kurios turi būti eliminuojamos iš kainos (tokios sąnaudos gali būti iškart fiksuojamos, jei nesitikima didelių pokyčių arba perskaičiuojamos kiekvieną ataskaitinį laikotarpį). Pastaruoju atveju galima gauti pakankamai tikslių įvertinimų, tačiau tuomet „*Retail minus*“ metodas netenka esminio savo pranašumo – paprastumo, o įgyvendinimas nesiskiria nuo sąnaudų apskaitos įpareigojimo įgyvendinimo, kadangi vis tiek reikia nustatyti atimamų sąnaudų dydžius. Dar vienas „*Retail minus*“ metodo trūkumas – esant didelei mažmeninių paslaugų kainodaros įvairovei, yra sudėtinga nustatyti tą mažmeninę kainą, kurios pagrindu būtų skaičiuojamos Atsietos prieigos paslaugų kainos. „*Retail minus*“ metodą būtų sunku pritaikyti reguliuojant prieigos prie RKKS ir prieigos prie šviesolaidinių linijų skaidulos kainas, nes neegzistuoja tokių paslaugų mažmeniniai atitinkmenys.

Atsižvelgiant į NGA Rekomendacijos reikalavimus bei šio metodo trūkumus, „*Retail minus*“ metodas netinka reguliuoti Atsietos prieigos paslaugų ir prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų kainas. Tačiau šis kainų kontrolės metodas gali būti taikomas kaip papildomas kainų kontrolės instrumentas ar kainų kontrolės įpareigojimas pereinamuoju laikotarpiu kol nėra patikimos informacijos apie atitinkamos paslaugos sąnaudas.

Kainos nustatymo, atsižvelgiant į kitų valstybių patirtį, (angl. Benchmarking, toliau – „Benchmarking“) metodas

Šiuo metodu kainos nustatomos, remiantis kitose valstybėse ar kitų operatorių taikomomis analogiškų paslaugų kainomis ir dažniausiai yra taikomas pereinamuoju laikotarpiu, kai nėra pakankamai detalios informacijos kitiems kainų reguliavimo metodams pritaikyti arba kai atitinkamų paslaugų kainų svarba konkurencijai elektroninių ryšių paslaugų srityje nėra didelė.

Taikant šį metodą svarbu įvertinti, kad kiekvienoje valstybėje gali būti susiklosčiusi skirtinga situacija, dėl kurios kainų lygis skirtingose valstybėse gali skirtis. Šis metodas yra naudotinas tuomet, kai tose valstybėse, į kurias lygiuojamasi, yra nustatytos kainos artimos efektyvioms kainoms, t. y. toms kainoms, kurios būtų nustatytos, jei rinkoje egzistuotų veiksminga konkurencija. Pažymėtina, kad netgi ir tokiu atveju efektyvus kainų lygis tarp skirtingų valstybių gali skirtis, kadangi gali skirtis ūkio subjektų sąnaudos dėl objektyvių priežasčių (šalies geografinė padėtis, reljefas, išsivystymo lygis, gyventojų skaičius, pragyvenimo lygis, tankumas ir pan.) arba kainos dar gali neatspindėti sąnaudų dėl reguliavimo taikomo pereinamojo laikotarpio.

Siekiant pritaikyti „*Benchmarking*“ metodą, nustatant Atsietos prieigos paslaugų ir prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų kainas, reikėtų atsižvelgti į alternatyvių infrastruktūrų prieinamumą konkrečioje šalyje – t. y. į esamą infrastruktūrų konkurenciją. Lietuvoje infrastruktūros požiūriu yra labai reikšminga priklausomybė nuo istorinio operatoriaus, kas yra vienas iš nacionalinės rinkos ypatumų ir komplikuoja šio metodo taikymą. Nustačius kainas pagal kitų šalių praktiką, kyla rizika, nustatyti pernelyg aukštas ir paslaugų teikėjo sąnaudomis nepagrįstas kainas arba, atvirkščiai, pernelyg žemas kainas, kurios neskatinėtų konkurencijos ir investicijų į infrastruktūrą. Norint išvengti šios rizikos, būtina išsamiai išnagrinėti lyginamų šalių analogiškų paslaugų teikėjų turto struktūrą. Tačiau pastaroji informacija dėl kitų šalių nacionalinių ypatumų gali būti neprieinama (nacionalinės reguliavimo institucijos tokios informacijos gali tiesiog nerinkti).

Atsižvelgiant į NGA Rekomendacijos reikalavimus bei riziką (informacija tinkamai neatspindės paslaugų sąnaudų, palyginamos informacijos apskritai nėra), „*Benchmarking*“ metodas nėra tinkamas kaip ilgalaikis Atsietos prieigos paslaugų ir prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų kainų reguliavimo metodas.

Ilgo laikotarpio vidutinių padidėjimo sąnaudų (angl. Long Run Average Incremental Cost, toliau – LRAIC) apskaitos metodas

LRAIC apskaitos metodas pasižymi šiais bruožais:

1) skaičiuojamos efektyviai veikiančio ūkio subjekto sąnaudos, t. y. ūkio subjektui nėra kompensuojama už perteklinius pajėgumus, jei jie nereikalingi konkrečiam atitinkamų paslaugų kiekiui suteikti. Tokiu būdu yra skatinama efektyvi veikla;

2) skaičiuojamos einamosios sąnaudos (angl. – *Current Costs*), t. y. imituojami sprendimai, kuriuos ūkio subjektas (ar jo konkurentas) darytų šią dieną ir esant efektyviai konkurencijai rinkoje. Tokiu būdu imituojama konkurencinė rinka, kadangi tokioje rinkoje sprendimai yra priimami atsižvelgiant į esamą situaciją, o ne į praeities sprendimus;

3) naudojant LRAIC apskaitos metodą gali būti sumodeliuotos ir tų paslaugų, kurios dar nėra faktiškai teikiamos, sąnaudos.

Atsižvelgiant į „ribinę“ LRAIC prigimtį bei į tai, kad į LRAIC įtraukiamos tik efektyvios veiklos sąnaudos (keičiantis teikiamų paslaugų kiekiui, keičiasi ir bendra LRAIC apimtis, paslaugos savikainai kiekio pokytis neturi didelės įtakos), laikoma, kad kainos orientavimo į LRAIC apskaitos metodas geriausiai „atspindi“ tą kainą, kurią nustatytų konkurencinėje rinkoje veikiantis ūkio subjektas. Šis sąnaudų apskaitos metodas labiau tinkamas toms paslaugoms, kurias teikiant, tikėtina, kad gali atsirasti ilgalaikė infrastruktūra grįsta konkurencija, kadangi LRAIC apskaitos metodo pagalba nustatoma „konkurencinė kaina“, skatinanti „pirk arba statyk“³⁰ sprendimus.

Išskirtini šie LRAIC apskaitos metodo taikymo Atsietos prieigos paslaugų ir prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų kainoms nustatyti trūkumai:

1. LRAIC apskaitos modelio diegimas yra imlus laikui ir brangiai kainuojantis procesas. Laiko požiūriu kainų nustatymas LRAIC apskaitos metodu gali užtrukti iki 2 metų, o atsižvelgiant į tai, kad rinkoje vyksta spartūs pokyčiai, atsiranda rizika, kad nustačius kainas, situacija rinkoje gali būti ženkliai pasikeitusi ir įdiegimo sąnaudos gali būti neproporcingos, lyginant su šio metodo įdiegimo rezultatais.

2. LRAIC apskaitos metodo pritaikymas siųs neteisingą signalą rinkai, nes sukurs sąlygas svarstyti sprendimus „pirk arba statyk“ paslaugoms, kurių neįmanoma dubliuoti arba mažai tikėtina, jog bus dubliuota. Ataskaitos 3.4 skyriaus 1 punkte konstatuota, jog TEO LT, AB turimų vietinių linijų ir Kitos pasyvios infrastruktūros šiuo metu dubliuoti neįmanoma, o to paties skyriaus 3 punkte nurodyta, jog didžiąjai daliai operatorių vystyti nuosavą prieigą prie RKKS yra praktiškai neįmanoma ir (arba) ekonomiškai nenaudinga. Šių paslaugų atžvilgiu reguliavimo sprendimai turėtų būti grindžiami ne skatinant infrastruktūros dubliavimą (t.y. investicijas į alternatyvias infrastruktūras), o jau esamos infrastruktūros efektyvų panaudojimą. Kitaip tariant, RRT mano, jog nėra tikslinga skatinti infrastruktūra grįstos konkurencijos RKKS (ekonomiškai efektyviau dalintis viena RKK sistema, nei paraleliai diegti konkuruojančią RKKS) ir varinės prieigos (varinių kabelių ir šviesolaidinių kabelių kainos pastaruoju metu beveik nesiskiria, nors funkcionalumo požiūriu šviesolaidinė technologija grįstos prieigos linijos yra ženkliai pranašesnės). Kaip matyti iš Ataskaitos 1 lentelėje pateiktų duomenų, nepaisant to, kad vietinės metalinės vytos linijos sudaro didžiąją dalį vietinių linijų, jų skaičius mažėja, tačiau didėja vietinių linijų, teikiamų optikos pagrindu, skaičius. Taigi, LRAIC metodo taikymas, nustatant senosiomis infrastruktūromis grįstų paslaugų – prieigos prie vietinės metalinės vytos poros ir prieigos prie RKKS – kainas neatitiktų reguliavimo tikslų skatinti konkurenciją sudarant vienodas sąlygas konkuruoti vertikalčiai integruotam infrastruktūros savininkui bei tos infrastruktūros pagrindu didmeninėje rinkoje teikiamų paslaugų pirkėjams.

3. LRAIC sąnaudų apskaitos metodu yra skaičiuojamos padidėjimo arba ribinės sąnaudos. Šių sąnaudų apimtis priklauso nuo to kaip yra apibrėžiamas „padidėjimas“. Kuo siauriau apibrėžiamas „padidėjimas“ (t.y. veiklos apimtis, kurios pridėjimas prie jau esamos veiklos apimtys sąlygoja tam tikras sąnaudas), tuo apskaičiuota LRAIC savikaina bus artimesnė ribinėms sąnaudoms. Išskirtiniu atveju, kai „padidėjimu“ bus laikomas vienas paslaugos vienetas – sąnaudos bus lygios ribinėms sąnaudoms, kurios vadovaujantis klasikine ekonomikos teorija ir turėtų atspindėti konkurencinėje rinkoje veikiančio ūkio subjekto nustatomą kainą, tačiau infrastruktūrinių sektorių įmonių sąnaudų struktūra pasižymi labai didele fiksuotų sąnaudų dalimi, todėl tokiu metodu skaičiuojant savikainą ji būtų artima nuliui (operatorius negalėtų padengti pastoviųjų sąnaudų). Kitas „padidėjimo“ apibrėžimo kraštutinis atvejis – visa operatoriaus veikla. Tokiu atveju LRAIC metodu apskaičiuota savikaina praktiškai bus tapati pilnai paskirstytų sąnaudų metodu apskaičiuotai savikainai (neatsižvelgiant į efektyvumo koregavimus bei einamųjų sąnaudų apskaitos pritaikymą, kadangi šie elementai iš esmės galimi tiek LRAIC, tiek ir FDC

³⁰ „Pirk arba statyk“ sprendimo esmė yra ta, kad didmeninėje rinkoje nustatoma kaina atsižvelgiant į efektyvaus operatoriaus, statančio infrastruktūrą einamuoju ataskaitiniu laikotarpiu, sąnaudas, t. y. sudaromas vienodos sąlygos konkuruoti tiek perkant, tiek ir statant nuosavą infrastruktūrą.

atveju). Iš to kas nurodyta ankstesniuose punktuose, galima sakyti, kad prieigos paslaugų atveju LRIC metodika galėtų būti taikoma šviesolaidžiu grįstoms prieigos paslaugų kainoms nustatyti, o „padidėjimas“ galėtų būti apibrėžiamas kaip visa naujai nutiesta šviesolaidinių ryšio linijų prieigos tinklo infrastruktūra. Tokiu atveju, skaičiuojant prieigos prie vietinės šviesolaidinės ryšio linijos paslaugos LRAIC sąnaudas būtų vertinamos tik tos sąnaudos, kurias ūkio subjektas patyrė papildomai prie esamos veiklos nusprendęs investuoti į šviesolaidinę prieigos infrastruktūrą. Dėl to kiltų bendrųjų sąnaudų (pvz., sąnaudų, susijusių su inžinerine infrastruktūra) padengimo klausimas, kadangi tokios sąnaudos nepatektų į LRAIC sąnaudų bazę. Dažniausiai (išskyrus 2009 m. gegužės 7 d. Europos Komisijos rekomendacija 2009/396/EB dėl skambučių užbaigimo fiksuotojo ir judriojo ryšio tinkluose tarifų reguliavimo ES (OL 2009 L 124, p. 67)) ši problema sprendžiama pridedant tam tikro dydžio priedą bendrosioms sąnaudoms padengti.

Pilnai paskirstytų sąnaudų (toliau – FDC) metodas

Šis metodas yra paremtas paslaugos teikėjo visų patiriamų sąnaudų paskirstymu teikiamoms paslaugoms, tokiu būdu nustatant kiekvienos paslaugos savikainą. Sąnaudų paskirstymas turi būti atliekamas remiantis priešastingumo kriterijumi – t. y. paslaugai turi būti priskirtos tos sąnaudos, kurias (ar kurių dalį) sąlygojo konkrečios paslaugos suteikimas. Paslaugai priskiriamos tiesiogiai su ja susijusios sąnaudos, netiesiogiai susijusių sąnaudų dalis bei dalis bendrųjų sąnaudų. Galima išskirti šias pagrindines FDC metodo savybes, lyginant su LRAIC metodu:

1. FDC metodas pasižymi detalesniu faktiškai operatoriaus patiriamų sąnaudų įvertinimu (tai svarbu, kai skaičiuojama nauja technologija pagrįstų paslaugų savikaina, o modeliuojant tinklą LRIC metodu kyla rizika neįvertinti tam tikrų sąnaudų) bei suderinamumu su viešai skelbiamos finansinių ataskaitų duomenimis (kas palengvina šio modelio rezultatų auditą).

2. Ūkio subjektas TEO LT, AB yra įdiegęs FDC sistemą, kurią jau naudoja vienos iš Atsietos prieigos paslaugų (t. y. prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos) kainos nustatymui. TEO LT, AB, taip pat skaičiuoja kitų paslaugų, kurios yra giminiškos ketinamoms reguliuoti paslaugoms, sąnaudas. Dėl to FDC apskaitos metodas visų Atsietos prieigos paslaugų kainoms nustatyti galėtų būti pritaikytas greičiau ir mažesnėmis išlaidomis nei LRAIC metodas.

3. FDC remiasi jau veikiančio ūkio subjekto veiklos apimtimi bei efektyvumu. Tai yra didmeninė kaina, nustatyta remiantis FDC principu didmeninės paslaugos pirkėjui užtikrins tokius pat masto ir įvairovės ekonomijos privalumus, kokius patiria didelę įtaką turintis ūkio subjektas. Atsižvelgiant į tai, kad mažai tikėtina, kad koks nors kitas teikėjas artimiausiu ar vidutiniu laikotarpiu galėtų pasiūlyti panašaus masto alternatyvią Atsietos prieigos infrastruktūrą arba alternatyvią Kitą pasyvią infrastruktūrą, darytina išvada, kad ūkio subjektas TEO LT, AB gauna (gali gauti) didžiausią masto ir įvairovės ekonomijos teikiamą naudą (t. y. tikėtina, kad ūkio subjekto TEO LT, AB teikiamų Atsietos prieigos paslaugų ir vertikalčiai susijusių paslaugų savikaina būtų mažiausia). FDC metodas kritikuojamas tuomet, kai istoriškai operatoriaus investicijos nebuvo daromos efektyviai, tačiau atsižvelgiant į tai, jog jos jau yra padarytos, minėtas operatorius neturi paskatų daryti savo tinklą efektyvesniu. Tokiu būdu FDC metodu skaičiuojamos sąnaudos atspindi ir neefektyvius praeities investicinius sprendimus (dėl to padidėjusias sąnaudas turi padengti kiti konkuruojantys operatoriai, kurie perka didmenines paslaugas), o tai nėra suderinama su reguliavimo tikslais. Tačiau reikia paminėti, jog ūkio subjektas TEO LT, AB aktyviai investuoti į šviesolaidinių ryšio linijų prieigos tinklo infrastruktūrą pradėjo pakankamai neseniai, be to RRT šiuo metu neturi informacijos, kad ūkio subjekto TEO LT, AB atliekamos investicijos į šviesolaidinių ryšio linijų prieigos tinklo infrastruktūrą galėtų būti daromos mažiau efektyviai nei tai darytų konkurencinėje rinkoje efektyviai veikiantis prieigos tinklo operatorius. Atsižvelgiant į tai, RRT nuomone, šiuo metu negalima atmesti FDC metodo vien dėl efektyvumo kriterijaus.

4. Nustačius konkurencijos problemas, RRT siekia jas pašalinti per kaip galima trumpesnį laiko tarpą, kadangi sparčiai besivystančioje elektroninių ryšių rinkoje laikas yra labai svarbus veiksnys. Atsižvelgiant į sparčiai didėjančias investicijas į šviesolaidinių ryšio linijų prieigos tinklus, pastaruoju atveju laikas yra dar svarbesnis veiksnys. FDC metodo pritaikymas leistų per sąlyginai trumpą laiką kitiems ūkio subjektams pasiūlyti didmenines Atsietos prieigos bei prieigos prie Kitos pasyvios

infrastruktūros paslaugas, t. y. leistų kitiems ūkio subjektams tinkamai įvertinti strateginius sprendimus „pirkti ar statyti“ (angl. *build or buy*).

5. Skirtingai nuo LRIC metodo, FDC metodas dažnai taikomas kartu su faktinių įsigijimo išlaidų apskaitos principu (angl. *Historic Cost accounting, HCA*), tačiau gali būti taikomas (kaip dažnai taikoma LRIC metode) ir su einamųjų sąnaudų apskaitos (angl. *Current Cost Accounting, CCA*) principu. Siekiant reguliavimo tikslų, HCA labiau taikoma tose rinkose, kur reguliuotojas mano, jog alternatyvi dubliuojanti infrastruktūra negali atsirasti ar tai yra ekonomiškai nenaudinga, o CCA – tose rinkose, kuriose infrastruktūra grįsta konkurencija yra galima ir ją skatinti naudinga. Panašiai kaip FDC ir LRIC metodų taikymas, CCA principo taikymas galėtų būti svarstomas šviesolaidinių ryšio linijų prieigos tinklo atveju, tačiau atsižvelgiant į tai, jog į šviesolaidinę prieigą investuoti pradėta palyginus neseniai, trumpu laikotarpiu didelio skirtumo tarp HCA ir CCA nebūtų. Svarbu pažymėti, kad CCA metodo taikymas reikalauja nemažai išlaidų, kadangi reikia pervertinti visą turtą einamosiomis kainomis (dažnai tam reikia samdyti nepriklausomus turto vertintojus). Atsižvelgiant į tai bei į faktą, kad naujasis ES reguliavimo paketas numato rinkų pertyrimo periodiškumą kas 3 metus, RRT nuomone, šio rinkos tyrimo kontekste tikslingiau yra taikyti HCA principą.

6. Akcentuotina, kad FDC metodo taikymas remiasi jau veikiančio ūkio subjekto veiklos apimtimi bei efektyvumu, kuris neleistų TEO LT, AB nustatyti nepagrįstai aukštų atsietos prieigos prie metalinės vytos poros linijos prieigos paslaugų bei prieigos prie RKKS paslaugų kainų, nes šioms paslaugoms priskiriamos tik tos sąnaudos, kurias (ar kurių dalį) sąlygoja šių paslaugų suteikimas. FDC metodu nustatytos atitinkamų paslaugų kainos atitinka realias ūkio subjekto patiriamas sąnaudas bei ūkio subjektui užtikrina protingumo kriterijų atitinkančią investicijų grąžą, kas nemažina ūkio subjekto intencijų investuoti į elektroninių ryšių infrastruktūrą.

Kainų kontrolės alternatyvų apibendrinimas. NGA rekomendacijoje Atsietos prieigos rinkoje kaip pagrindinį kainų kontrolės metodą rekomenduojama taikyti kainų orientavimo į sąnaudas įpareigojimą. Tačiau net taikant šį įpareigojimą, sąnaudų apskaitos reikalavimai gali būti skirtingi, priklausomai nuo to ar tam tikra paslauga pasižymi ilgalaikės konkurencijos perspektyvomis (t. y. ar tikėtina, kad ilgu laikotarpiu atitinkama paslauga gali būti teikiama nuosava infrastruktūra pagrįstoje konkurencinėje rinkoje). Jei nustatoma, kad nėra galimybių arba ekonomiškai yra nenaudinga atitinkamoje rinkoje diegti alternatyvią infrastruktūrą, tokios paslaugos kainos turėtų skatinti efektyvią konkurenciją mažmeninėse (angl. *downstream*) rinkose naudojantis didelę įtaką turinčių ūkio subjektų infrastruktūra. Ir atvirkščiai, jei rinka pasižymi technologine pažanga, kuri sudaro palankesnes sąlygas alternatyvioms infrastruktūroms atsirasti, tokioje rinkoje per kainų kontrolės įpareigojimus turėtų būti naudojamas „pirk arba statyk“ skatinamo modelis.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta ankstesniuose skyriuose, pagrindinės kainų orientavimo į sąnaudas alternatyvos gali būti įgyvendinamos dviem alternatyviais metodais: LRAIC arba FDC. Kaip nurodyta aukščiau LRAIC metodas galėtų būti taikomas šviesolaidine infrastruktūra grįstoms prieigos paslaugų kainoms reguliuoti, tačiau šio rinkos tyrimo atžvilgiu yra tokie apribojimai:

1. Ūkio subjektas jau yra įdiegęs ir naudoja FDC apskaitos metodą, todėl LRIC apskaitos metodo įdiegimas užtruktų žymiai ilgiau ir kainuotų brangiau. Todėl pritaikius FDC metodą būtų užtikrinamas šių reguliavimo principų įgyvendinimas – kuo greičiau pašalinti kliūtis konkurencijai ir užtikrinti mažiausio būtino reguliavimo principą. Atsižvelgiant į tai, jog naujasis ES reguliavimo paketas numato pareigą peržiūrėti rinkas, LRIC apskaitos modelio taikymas šioje rinkoje galėtų būti persvarstytas kito rinkos tyrimo metu;

2. Vienas iš esminių LRIC metodo privalumų yra efektyvumo skatinimas, tačiau šio rinkos tyrimo metu RRT neturi pakankamai detalių sąnaudų apskaitos duomenų, kad galėtų teigti, jog investicijos į šviesolaidinių ryšio linijų prieigos tinklo kūrimą yra daromos mažiau efektyviai nei tą darytų efektyviai konkurencinėje rinkoje veikiantis ūkio subjektas. RRT, gavusi detalią informaciją apie šviesolaidinių ryšio linijų prieigos tinklo sąnaudas, kito rinkos tyrimo metu galės detaliau įvertinti LRIC apskaitos metodo taikymo privalumus ir trūkumus;

3. Kitas iš LRIC privalumų yra teisingos informacijos „pirk ar statyk“ sprendimui teikimas, kuris iš dalies pasireiškia per einamųjų sąnaudų apskaitos (CCA) principo taikymą. Tačiau, kaip minėta aukščiau, CCA įgyvendinimas reikalauja nemažai finansinių ir laiko sąnaudų, o rezultatas, esant santykinai naujoms investicijoms, nepateisintų tokių sąnaudų (tikėtina nedaug skirtųsi nuo HCA). Todėl, siekiant kuo greičiau pašalinti kliūtis konkurencijai ir užtikrinti mažiausio būtino reguliavimo principą, RRT nuomone, tikslingiausia taikyti HCA principą kartu su FDC metodu.

Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta aukščiau, Atsietos prieigos paslaugų bei prieigos prie Kitos pasyvios infrastruktūros paslaugų kainų reguliavimui Rinkos tyrimo kontekste tinkamiausias kainų kontrolės metodas yra kainų orientavimas į sąnaudas, apskaičiuotas taikant FDC metodą Sąnaudų apskaitos taisyklių nustatyta tvarka ir sąlygomis.